

Keski-Suomen hyvinvointialueen opiskeluhooltosuunnitelma 2024–2025

Sisällys

1. JOHDANTO.....	6
.....	7
2. LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN TAUSTA.....	9
2.1. Järjestämisvastuu.....	9
2.2. Opiskeluhoito.....	10
2.2.1 Yhteisöllinen opiskeluhoito	11
2.2.2 Yksilökohtainen opiskeluhoito.....	12
2.2.3 Opiskelu ympäristöön ja -yhteisöön kohdistuva työ	12
2.3. Lähipalveluperiaate.....	12
2.4. Tiedottamis- ja ohjausvelvollisuus	13
2.5. Opiskeluhoitohenkilöstö	13
2.6. Opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa asema opiskeluhoitossa	14
2.7. Alueellinen opiskeluhoiton yhteistyöryhmä	15
2.8. Muut lakisääteiset yhteistyöryhmät.....	16
2.8.1 Monialainen opiskeluhoiton ohjausryhmä	16
2.8.2 Oppilaitoskohtainen monialainen opiskeluhoitoryhmä	16
2.8.3 Monialainen asiantuntijaryhmä.....	16
2.9. Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma	17
2.10. Koulutusten järjestäjien suunnitelmat.....	17
2.11. Kouluterveydenhoito.....	18
2.12. Opiskeluterveydenhoito	19
2.13. Kuraattori- ja psykologipalvelut	20
2.13.1 Kuraattoripalvelut	21
2.13.2 Psykologipalvelut.....	21
3. ALUEELLINEN OPISKELUHOITON YHTEISTYÖRYHMÄ KESKI-SUOMEN HYVINVOINTIALUEELLA	22
3.1. Yhteistyöryhmän jäsenet	22
3.2. Yhteistyöryhmän viestintäsuunnitelma.....	23
3.2.1 Ryhmän sisäinen viestintä	23

3.2.2	Ulkoinen viestintä ja tiedottaminen	23
3.2.3	Viestintä opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisille.....	24

4. OPISKELUHOITOPALVELUJEN ALUEELLISEN TOTEUTTAMISEN TAVOITTEET JA KESKEISET PERIAATTEET 26

4.1.	Keski-Suomen opiskeluhoitotavoitteet vuosille 2024–2025	28
4.1.1	Hyvinvoivat opiskelijat	29
4.1.2	Tasavertaiset ja laadukkaat opiskeluhoitot palvelut	30
4.1.3	Toimiva ja avoin yhteistyö hyvinvointialueen ja koulutusten järjestäjien kesken	31
4.1.4	Toimivat ja laadukkaat yksikkökohtaiset yhteisölliset opiskeluhoitoryhmät	32
4.2.	Opiskeluhoitopalveluiden keskeisimmät periaatteet	33
4.2.1	Asiakaslähtöisyys, -osallisuus ja yhdenvertaisuus	34
4.2.2	Saavutettavuus	35
4.2.3	Ennaltaehkäisevä työote	35
4.2.4	Monialainen yhteistyö	36
4.2.5	Yhteisöllisen työn lisääminen	36
4.2.6	Vaikuttavuus ja kustannustehokkuus	36
4.2.7	Lähipalvelu	37
4.2.8	Avoimuus	38
4.2.9	Uudistumismyönteisyys	38
4.2.10	Hyvinvoiva henkilöstö	39
4.2.11	Yhteneväinen johtamisideologia	40

5. SUUNNITELMA HYVINVOINTIALUEEN JA KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJIEN VÄLISESTÄ YHTEISTYÖSTÄ OPISKELUHOITOTAVOITTEIDEN KOKONAISUUDEN TOTEUTTAMISEKSI 42

5.1.	Monialainen yhteistyö	42
5.2.	Yhteistyö yhteisöllisessä työssä	43
5.3.	Yhteistyö yksilökohtaisessa työssä	44
5.4.	Yhteistyö oppimisen tuen järjestämisessä	45
5.5.	Yhteistyö oppilaitosyhteisön ja -ympäristön turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi	45

6. ARVIOT OPISKELUHOITOPALVELUJEN KOKONAISTARPEESTA JA SUUNNITELMA VOIMAVAROJEN KOHDENTAMISESTA..... 48

6.1.	Opiskelijoiden määrä	48
6.2.	Opiskeluhoitopalvelujen tarpeeseen vaikuttavat muut tekijät	49
6.3.	Suunnitelma opiskeluhoitopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta	50

7. OPISKELUHUOLTOPALVELUIDEN TOIMINTA.....	52
7.1. Esikoululaisten terveydenhuollon palvelut	52
7.2. Kouluterveydenhuollon palvelut	52
7.2.1 Kouluterveydenhuollon toimintayksiköt ja henkilöstö	52
7.2.2 Kouluterveydenhoitajan ja -lääkärin palvelut.....	53
7.2.3 Suunterveydenhuollon palvelut	54
7.2.4 Erikoistutkimukset, jotka ovat välttämättömiä oppilaan terveydentilan määrittämiseksi	55
7.2.5 Näöntutkimukset kouluterveydenhuollossa.....	56
7.3. Psykologi- ja kuraattoripalvelut esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella	56
7.3.1 Psykologi- ja kuraattoripalveluiden toimintayksiköt ja henkilöstö	56
7.3.2 Yhteisöllinen työ kuraattori- ja psykologipalveluissa.....	57
7.3.3 Yksilöllinen työ kuraattori- ja psykologipalveluissa:	57
7.4. Opiskeluterveydenhuollon palvelut	58
7.4.1 Opiskeluterveydenhuollon toimintayksiköt ja palveluihin oikeutetut	58
7.4.2 Opiskeluterveydenhuollon henkilöstö ja ostopalvelut	59
7.4.3 Ennaltaehkäisevät palvelut ja opiskelijoiden erityinen tuki	61
7.4.4 SORA-säädökset	61
7.4.5 Sairaanhoidtopalvelut.....	62
7.4.6 Mielenterveyspalvelut	63
7.4.7 Seksuaaliterveyspalvelut	64
7.4.8 Suun terveydenhuoltopalvelut	64
7.4.9 Kuntoutuspalvelut	65
7.5. Asiakastiedotus ja -viestintä.....	66
7.6. Yhteydenottokanavat opiskeluhoollon palveluihin	67
7.6.1 Puhelin	67
7.6.2 Wilma tai vastaava järjestelmä.....	68
7.6.3 Muut sähköiset yhteydenottopalvelut	68
7.7. Osallisuuden lisäämisen toimenpiteet	69
7.8. Näyttöön perustuvat menetelmät opiskeluhoolltopalveluissa	70
7.8.1 Lapset puheeksi	70
7.8.2 Neuvokas perhe.....	71
7.8.3 Nuoren masennuksen interventio, IPC.....	72
7.8.4 Cool Kids	72
7.9. Kirjaaminen opiskeluhoolltopalveluissa	72
7.10. Opiskeluhoolltopalveluiden yhdyspinnat hyvinvointialueella	74
7.10.1 Perhekeskustoiminta	74
7.10.2 Laaja-alaiset sotekeskukset	74
7.10.3 Perheneuvolat	74
7.10.4 Nuorten mielenterveyspalvelut.....	75
7.10.5 Neuropsykiatrisen ja oppimisen tuen yksikkö	76

7.10.6	Digitaaliset palvelut	76
7.10.7	Varhaisentuenpalvelut, sosiaalipalvelut sekä lastensuojelu	77
7.10.8	Sosiaali- ja kriisipäivystys.....	78

8. TOIMENPITEET ALUEELLISEN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMISEKSI JA SEURAAMISEKSI 80

8.1.	Opiskeluhohtopalveluiden omavalvonta	80
8.1.1	Opiskelijoiden hyvinvoinnin seuranta	81
8.1.2	Tasavertaiset ja laadukkaat opiskeluhohtopalvelut	82
8.1.3	Yhteistyön toteutumisen seuranta	83
8.1.4	Toimivat yksikkökohtaiset yhteisölliset opiskeluhohtoryhmät	83

9. LOPUKSI..... 85

10. LÄHTEET..... 87

11. LIITTEET 95

1. Johdanto

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaitoksissa tehtävää työtä, jolla edistetään, pidetään yllä ja luodaan edellytyksiä opiskelijan hyvälle oppimiselle, psyykkiselle ja fyysiselle terveydelle sekä sosiaaliselle hyvinvoinnille. Opiskeluhuollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden sekä koko opiskeluyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja opiskelijoiden osallisuutta. Tavoitteena on myös turvata yksilökohtainen varhainen tuki kaikille sitä tarvitseville. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL 1, 2023)

Opetustoimi, varhaiskasvatus ja hyvinvointialue toteuttavat opiskeluhuoltoa suunnitelmallisena monialaisena yhteistyönä ja sitä tehdään yhdessä myös opiskelijoiden, heidän huoltajiensa ja tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhuolto jakautuu yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on ensisijaista ja ehkäisevää ja se kuuluu kaikille. Yksilökohtainen opiskeluhuolto on puolestaan yksilöllistä, ehkäisevää ja tukea antavaa. (THL 1, 2023)

Keski-Suomen hyvinvointialueella on vastuullaan tuottaa opiskeluhuollon palvelut (kuraattori, psykologi sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto) alueensa esikoululaisille, peruskoulujen sekä toisen asteen opiskelijoille. Opiskeluhuolto on hallinnollisesti Keski-Suomen hyvinvointialueella yksi yhtenäinen kokonaisuus, joka sijoittuu Lapset, nuoret ja perheet vastuualueelle. Opiskeluhuollosta vastaa palvelujohtaja, kolme palvelupäällikköä ja 14 palveluvastaavaa (liite 1). Kokonaisuudessaan opiskeluhuoltopalveluissa työskentelee tällä hetkellä noin 200 sosiaali- ja terveysalan ammattilaista. Opiskeluhuollon palvelukokonaisuus on myös osa alueellista perhekeskustoimintaa. Sen lisäksi, että perhekeskuskokonaisuus toimii sateenvarjona kaikille lasten, nuorten ja perheiden palveluille, kuuluu siihen mukaan kunta- ja kolmannen sektorin toimijat sekä seurakunnat. Keski-Suomen perhekeskustoimintaa kuvataan tarkemmin erillisessä syksyllä 2023 valmistuneessa perhekeskustoimintasuunnitelmassa osana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa (linkki).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan hyvinvointialueella tulee 1.1.2023 lähtien olla alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma vastuullaan olevien opiskeluhuoltopalvelujen järjestämiseksi. Alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa aina valtuustokausittain ja se on tarkistettava tarvittaessa. Koulutusten järjestäjien vastuulla on puolestaan laatia omat opiskeluhuoltosuunnitelmat, suunnitelmat väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä suojaamiseksi, tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma sekä yksikkökohtaiset lääkehoito-, kriisi- ja pelastussuunnitelmat.

Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma perustuu opetuksen ja koulutuksen järjestäjien laatimiin opiskeluhooltosuunnitelmiin ja liitetään osaksi lastensuojelulain 12 §:n 3 momentissa tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman tavoitteiden toteutumista seurataan ja raportoidaan säännöllisesti ja suunnitelmallisesti.

Lain mukaan hyvinvointialueen on yhdessä alueensa koulutusten järjestäjien kanssa muodostettava alueellinen yhteistyöryhmä, joka vastaa alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman laadinnasta. Yhteistyöryhmässä tulee lisäksi olla alaikäisten vanhempien tai huoltajien sekä opiskelijoiden edustajia, opiskeluhoollon työntekijöiden edustajia sekä tarvittaessa muita yhteistyötahoja. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, Ohi 2022)

Keski-Suomen alueellinen yhteistyöryhmä koottiin maaliskuussa 2023 ja ryhmä aloitti toimintansa 20.4.2023. Ryhmässä on edustettuina alueen 22 kuntaa koulutuksen järjestäjinä sekä alueen 10 muuta koulutuksen järjestäjää. Mukana työryhmässä ovat olleet myös opiskelijaedustajat alueellisesta nuorisovaltuustosta sekä alaikäisten huoltajien edustaja. Työntekijäryhmistä edustettuina ovat olleet opiskeluhoollosta vastaava palvelujohtaja ja palvelupäälliköt sekä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden palvelujohtaja. Muita yhteistyötahoja on kutsuttu mukaan tarvittaessa. (Liite 2)

Tätä suunnitelmaa valmisteltiin kevään ja kesän 2023 aikana ja se oli laajalla kommenttikierroksella elokuussa 2023. Suunnitelma esiteltiin Lasten, nuorten ja perheiden sekä Työikäisten lautakunnan seminaarissa 27.9.23 sekä valtuustoseminaarissa 24.10.23. Lasten, nuorten ja perheiden lautakunta käsittelee suunnitelmaan kokouksessaan 15.11.23. Aluehallitus käsittelee suunnitelmaa 28.11.23 ja aluevaltuusto puolestaan 5.12.23.

Oppilaitos- käsittää tässä dokumentissa sekä esiopetuksen toimipisteet, perusopetuksen koulut, että toisen asteen oppilaitokset. Opiskelijalla tarkoitetaan tässä yhteydessä sekä varhaiskasvatuksen esiopetukseen osallistuvia, kuin myös perusopetuksen oppilaita sekä toisella asteella opiskelevia.

2. Lainsäädännöllinen tausta

Opiskeluhuollon suunnittelua, toteuttamista sekä arviointia ohjaavat useat lait ja asetukset, näistä merkittävämpänä [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013](#). Muita opiskeluhuoltoa ohjaavia lakeja ovat:

- [Perusopetuslaki](#) 628/1998
- [Lukion](#) 714/2018 ja [ammattillisen koulutuksen](#) lait 531/2017
- [Terveystenhuoltolaki](#) ja siihen liittyvät asetukset 1326/2010
- [Sosiaalihuoltolaki](#) 1301/2014
- [Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä](#) 523/2015
- [Nuorisolaki](#) 1285/2016
- [Lastensuojelulaki](#) 417/2007
- [Työturvallisuuslaki](#) 738/2002
- [Julkiisuuslaki](#) 621/1999, [tietosuojalaki](#) 1050/2018 ja [sähköisen viestinnän tietosuojalaki](#) 516/2004
- [Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta](#) 338/2011
- [Laki vapaasta sivistystyöstä](#) 632/1998
- [Laki potilaan asemasta ja oikeuksista](#) 785/1992
- [Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista](#) 812/2000
- [Lapsen oikeuksien yleissopimus](#) 60/1991

2.1. Järjestämisvastuu

Hyvinvointialue vastaa opiskeluhuollon palveluiden järjestämisestä alueellaan sijaitsevien oppilaitosten oppilas- ja opiskelijalain 1 §:ssä tarkoitetussa opetuksessa tai koulutuksessa oleville opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta.

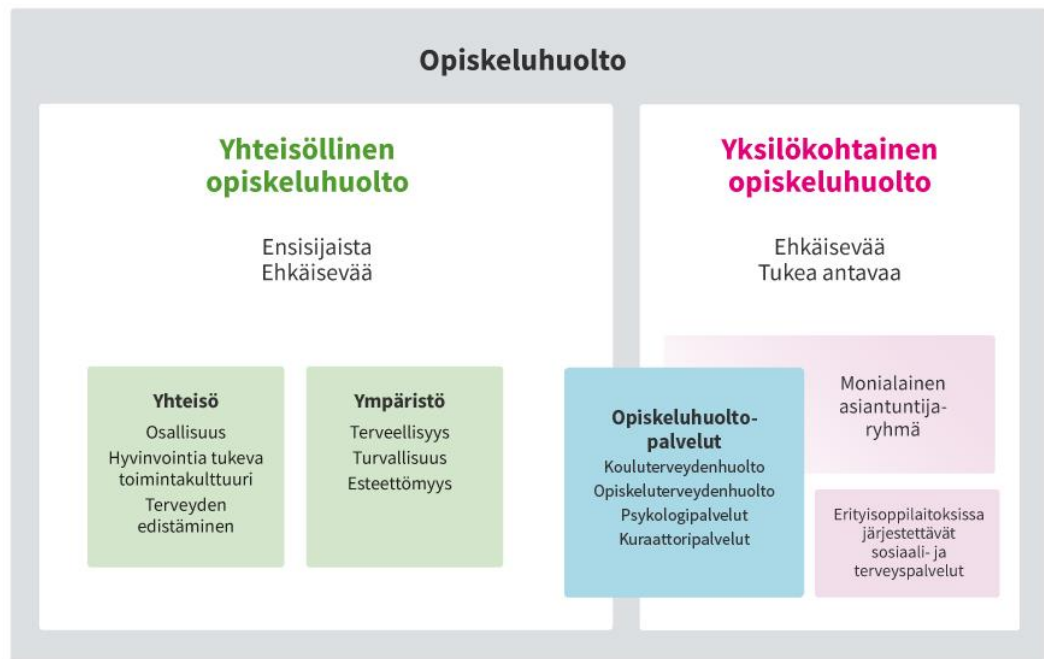
Hyvinvointialueella on velvollisuus järjestää opiskeluhuollon palvelut opiskelijoille myös silloin, kun koulutuksen järjestäjä on yksityinen tai valtio, jollei koulutuksen järjestäjä päättä järjestää näitä palveluja osittain tai kokonaan omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Hyvinvointialue voi tällöinkin tukea koulutuksen järjestäjää opiskeluhuoltopalveluiden järjestämisessä.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen sekä hyvinvointialueen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. (Ohl 25.5.2022/377)

Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhuolto, jota opetukseen tai koulutukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhuollon palvelut ovat opiskelijalle

maksuttomia lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden suun terveydenhuollon ja sairaanhoitopalveluja. (Ohl 30.12.2020/1225)

2.2. Opiskeluhoolto

Kuva: Opiskeluhoolto (THL 1, 2023)

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhoolto on sekä perusopetuslaissa tarkoitettu oppilashuolto että lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu opiskelijahuolto. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon. (Ohl 2013)

Opiskeluhooltoon sisältyvät perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen järjestäjän ja lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän päättämä opiskeluhoolto sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. (Ohl 2017)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia sovelletaan

- esi-, perus- ja lisäopetuksen oppilaisiin
- lukiossa ja ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa opiskeleviin opiskelijoihin (myös oppisopimusopiskelijoihin)
- ammattitutkintokoulutuksessa opiskeleviin oppivelvollisiin
- maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaisiin
- maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijoihin
- niihin aikuislukion opiskelijoihin, jotka opiskelevat perusopetuksen oppimäärää
- lukio-opintoja aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti opiskeleviin oppivelvollisiin
- tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoihin (TUVA)
- työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen (Telma) opiskelijoihin
- kansanopistojen oppivelvollisiin opiskelijoihin (myös aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa olevat oppivelvolliset)

Lakia ei sovelleta

- perusopetuslaissa tarkoitettuun aamu- ja iltapäivätoimintaan, perusopetuksen yksittäisiä oppiaineita opiskeleviin eikä lukion aineopiskelijoihin
- aikuislukiossa opiskeleviin, jotka suorittavat lukio-opintoja aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman mukaisesti (ellei ole oppivelvollinen)
- oppisopimuskoulutuksessa oleviin, jos se järjestetään näyttötutkintoon valmistavana koulutuksena tai sellaisena lisäkoulutuksena, joka ei johda tutkintoon.

2.2.1 Yhteisöllinen opiskeluhoito

Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoitoa toteuttavat kaikki opiskeluhoollon toimijat. (Ohi 2013)

Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja

oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista. (Ohl 2013)

2.2.2 Yksilökohtainen opiskeluhoito

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia:

- koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja
- opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
- monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa
- Ohl 10 §:ssä tarkoitettuja koulutuksen järjestäjän järjestämiä sosiaali- ja terveyspalveluja

Monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa toteutetaan Ohl:n 14 §:n 4 momentissa tarkoitettussa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja siitä laaditaan opiskeluhoitokertomus siten kuin lain 20 §:ssä säädetään.

2.2.3 Opiskeluympäristöön ja -yhteisöön kohdistuva työ

Opiskeluhoollon yhtenä lakisääteisenä tehtävänä on oppilaitosympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta. Tehtävää toteutetaan tarkastamalla oppilaitokset **kolmen vuoden välein**. Kaikki koulu- ja opiskeluterveydenhuollon piirissä olevat oppilaitokset on tarkastettava. (Terveyspalvelulaki 2010)

2.3. Lähipalveluperiaate

Opiskeluhoitopalvelujen on oltava lain mukaan opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Koulutuksen järjestäjän on tarjottava hyvinvointialueen käyttöön tarkoitukseen soveltuvat tilat palvelujen järjestämiseksi. Jos koulutuksen järjestäjän ei ole mahdollista tarjota tarkoitukseen soveltuvia tiloja oppilaitoksesta, hyvinvointialueen on järjestettävä palvelut opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tarjoamissa oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevista tarkoitukseen soveltuvista tiloista. Koulutuksen järjestäjä on oikeutettu saamaan tilojen käytöstä aiheutuvista kustannuksista kohtuullisen korvauksen hyvinvointialueelta. (Ohl 2013)

Lähipalveluperiaate ei koske lain mukaan suun terveydenhoitoa eikä tiettyjä erikoistutkimuksia. Opiskeluterveydenhuollon palveluja voidaan perustellusta syystä

järjestää myös muussa opiskeluterveydenhuollon palveluja antavassa yksikössä, jos se on tarkoituksenmukaista opiskelijoiden tarpeiden, palvelujen laadun, potilasturvallisuuden taikka muun näihin rinnastettavan syyn perusteella. (Ohl 2013)

2.4. Tiedottamis- ja ohjausvelvollisuus

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijoilla ja heidän huoltajillaan on tieto oppilaitoksen ja sen opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhuollosta. Oppilaitoksen ja opiskeluhuollon henkilökunnalla on velvollisuus ohjata opiskelijaa hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhuollon etuuksia ja palveluja.

Jos oppilaitoksen työntekijä arvioi, että opiskelija tarvitsee opiskeluhuoltopalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä koulu- tai opiskeluterveydenhuollon työntekijään tai opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot. Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä opiskelijan kanssa, hänelle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä säädettyssä määräajassa.

Myös muu kuin Ohl:n 1 momentissa tarkoitettu työntekijä, joka ammatillisessa tehtävässään on saanut tietää opiskelijan tuen tarpeesta, voi salassapitosäännösten estämättä ottaa yhteyttä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin. Opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto yhteydenotosta opiskeluhuollon työntekijään, jollei siitä toisin säädetä. (Ohl 2013)

2.5. Opiskeluhuoltohenkilöstö

Opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstöön kuuluvat lain mukaisesti opiskeluhuollon kuraattorit ja psykologit sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajat ja lääkärit. Yhteistyötä tehdään koulutuksen järjestäjien kasvatus- ja opetushenkilöstön kanssa sekä muun oppilaitoksissa toimivan opetukseen sitomattoman henkilöstön kanssa, joita voivat olla mm. kouluvalmentajat, lapsiperheiden hyvinvoinninohjaajat, nuorisotyöntekijät, koulumentorit, psykiatriset sairaanhoitajat ja ammatilliset ohjaajat, yto- (aineiden) ohjaajat sekä työelämävalmentajat. (Ohl 2013)

Henkilöstömitoitukset

Opiskeluhuoltopalveluiden henkilöstömitoituksia ohjaa kouluterveydenhuollon osalta terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen laatima suositus vuodelta 2023, opiskeluterveydenhuollon osalta suositus vuodelta 2021 sekä kuraattorityön osalta

oppilas ja opiskelijahuoltolaki vuodelta 2022. Valtakunnallinen uusi psykologimitoitus astui voimaan 1.8.2023.

Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen suosituksen mukaan kouluterveydenhuollossa tulee olla yksi kokopäiväinen ja ympärivuotinen terveydenhoitaja 460 oppilasta kohti. Mitoituksessa on huomioitava oppilasmäärää alentavasti työntekijän useat toimipisteet, erityisen tuen tarpeet sekä mahdollinen sairaanhoidollinen työ (mm. neuropsykiatrinen (nepsy) diagnostiikka, ohjaus ja kontrollit sekä IPC-ohjaukset), jota ei ole varsinaisissa mitoituskaskelmissa huomioitu. Kokopäiväistä ja ympärivuotista koululääkäreitä kohti tulee olla korkeintaan 2100 oppilasta. (Hietanen-Peltola, Ahvalo ja Jahnukainen, 2023; THL 2, 2023)

Toisella asteella Terveysten ja hyvinvoinnin laitos suosittelee yhden kokopäiväisen terveydenhoitajan 570 opiskelijaa kohti ja yhden kokopäiväisen lääkärin 1 800 opiskelijaa kohti (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021).

Psykologi- ja kuraattoripalveluita järjestettäessä saa yhtä kuraattoria kohden olla enintään 670 oppilasta tai opiskelijaa ja psykologia kohden enintään 780 opiskelijaa (Ohl 2021).

2.6. Opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa asema opiskeluhoollossa

Opiskeluhoitoa tulee toteuttaa yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Jos alaikäinen ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykenee päättämään hoidostaan, häntä on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Jos alaikäinen ei sen sijaan kykene päättämään hoidostaan, häntä on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa. (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 1992)

Alaikäinen ja muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu, painavasta syystä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhoitoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhoillon tietoja huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Arvion vajaavaltaisen edun toteutumisesta tekee opiskeluhoillon henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö. Huoltajalla ei sen sijaan ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhoillon palveluja. (Ohl 2013, Laki sosiaalihoillon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000)

Asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkielensä ja kulttuuritaustansa. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000)

2.7. Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä

Hyvinvointialueen on yhdessä alueensa koulutusten järjestäjien kanssa muodostettava alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä. Yhteistyöryhmässä tulee lisäksi olla alaikäisten vanhempien tai huoltajien sekä opiskelijoiden edustajia, opiskeluhuollon työntekijöiden edustajia sekä tarvittaessa muita yhteistyötahoja. Yhteistyöryhmä toimii hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien yhteistyöelimenä. (Ohl 2022)

Yhteistyöryhmän tehtävät

Alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän tehtävät ovat määritelty oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin ja ne ovat seuraavat:

- valmistella alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma hyvinvointialueen aluevaltuustolle
- seurata alueellisen opiskeluhuoltosuunnitelman toteutumista, sekä opiskeluhuoltopalvelujen, koulutuksen järjestäjien, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä muiden tarvittavien palvelujen yhteistyön toteutumista
- käsitellä hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien välisiä opiskeluhuollon yhteistyökysymyksiä
- huolehtia muista sille erikseen annetuista tehtävistä

Opiskeluhuollon uudistuksen yhtenä tavoitteena on muodostaa selkeät rakenteet, joiden avulla varmistetaan opiskelijalähtöistä palvelutoimintaa turvaava yhteistyö hyvinvointialueen tuottaman opiskeluhuollon ja koulutusten järjestäjien välillä. Hyvinvointialueen yhteistyöryhmän lisäksi kolmitasoiseen rakenteeseen kuuluvat koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä, sekä oppilaitoskohtainen monialainen opiskeluhoitoryhmä. (Ohl 2022)

2.8. Muut lakisääteiset yhteistyöryhmät

2.8.1 Monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä

Monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä vastaa koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Opiskeluhuollon ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen tai sille asetetut tehtävät voi hoitaa muu tehtävään soveltuva erikseen nimetty ryhmä. (Ohl 2016)

2.8.2 Oppilaitoskohtainen monialainen opiskeluhoitoryhmä

Opiskeluhoitoryhmä vastaa oppilaitosten opiskeluhuollon paikallisesta suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Koulutuksen järjestäjä ja opiskeluhuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä sen kokoonpanosta sekä tehtäviin liittyvistä toimintatavoista. Opiskeluhoitoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisuuden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen ja kehittäminen. (Ohl 2016)

2.8.3 Monialainen asiantuntijaryhmä

Yksittäisen opiskelijan opiskeluhuollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi tulee koota tarvittaessa asiantuntijaryhmä. Asiantuntijaryhmän kokoonpano perustuu yksittäisen opiskelijan tarpeisiin ja koolle kutsuja voi olla opetushenkilöstön tai opiskeluhoitopalveluiden edustaja. Ryhmän monialainen kokoonpano määräytyy tapauskohtaisesti käsiteltävän asian mukaan. Asiantuntijaryhmä tulee nimetä keskuudestaan henkilön, joka vastaa käytännön järjestelyistä ja opiskeluhuollon kertomuksen kirjaamisesta. (Ohl 2016/2022)

Opiskeluhoitopalveluiden henkilöstöllä on tärkeä rooli monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhoitotyössä, ja he osallistuvat asiantuntijaryhmien kokouksiin aina tarvittaessa. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi, mutta muut yhteistyökumppanit tai opiskelijan läheiset saavat osallistua ryhmän työskentelyyn vain opiskelijan tai hänen huoltajansa kirjallisella suostumuksella. Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeluhuollon kertomuksesta, johon asiantuntijaryhmä tekee kokousmuistiinpanoja, kun taas opiskeluhuollon henkilöstö dokumentoi osallistumisensa asiantuntijaryhmän kokouksiin heidän käytössään olevaan asiakas- tai potilasasiakirjaan. (Ohl 2016/2022)

2.9. Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma

Hyvinvointialueella tulee olla valtuustokausittainen alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhooltopalvelujen järjestämiseksi. Suunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa ja se päivitetään aina tarvittaessa. (Ohl 2022)

Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma perustuu oppilas- ja opiskelulain 13 §:ssä tarkoitettuihin hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmiin ja sen tulee sisältää:

- opiskeluhooltopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet
- suunnitelma hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi
- hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmista ilmenneet arviot opiskeluhooltopalvelujen kokonaistarpeesta ja muut mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet
- suunnitelma opiskeluhooltopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta
- toimenpiteet alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi.

Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma tulee liittää lastensuojelulain 12 §:n 3 momentissa tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. (Ohl 2022)

2.10. Koulutusten järjestäjien suunnitelmat

Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi oma opiskeluhooltosuunnitelma, joka laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskeluhooltopalvelujen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman tulee sisältää opiskeluhoollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. (Ohl 2022)

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on oppilaitoskohtaisesti seuraavat tiedot:

- arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista

- oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi
- yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa
- suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi Ohl:n 6 §:n mukaisesti

Koulutuksen järjestäjän on seurattava opiskeluhoitosuunnitelmansa toteutumista oppilaitoksissa ja tarkistettava sitä tarvittaessa. Kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat tulee liittää lastensuojelulain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. (Ohl 2022)

2.11. Kouluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuolto on peruskoululaisille ja heidän perheilleen suunnattu lakisääteinen terveystyö, joka on saatavilla koululla tai sen välittömässä läheisyydessä (Terveydenhuoltolaki 2022). Kouluterveydenhuollon tehtäviin sisältyvät:

- opiskelijan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
- vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen
- opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden opiskeluhoitojen toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen
- kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta
- suun terveydenhuolto
- opiskelijan terveydentilan toteutusta varten tarpeelliset erikoistutkimukset

Kouluterveydenhuollon palveluiden toteuttamista ja sisältöjä ohjaa Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011 sekä terveyden- ja hyvinvoinnin laitos ja heidän ylläpitämä [NEUKO](#)- tietokanta. Tietokanta on laadittu lähes sadan alan johtavan terveydenhuollon asiantuntijan voimin vuonna 2021, sitä täydennetään ja päivitetään säännöllisesti.

Asetuksenmukaisesti kouluterveydenhuollossa tehdään laajat terveystarkastukset yhteistyössä terveydenhoitajan ja lääkärin kanssa opiskelijoille 1. luokalla, 5. luokalla ja

8. luokalla. Muilla vuosiluokilla terveydenhoitaja tapaa opiskelijat määräaikaistarkastuksissa. Kouluterveydenhuoltoon kuuluu myös asetuksenmukaiset määräaikaiset suun terveystarkastukset oppilaalle ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella vuosiluokalla. (THL 3, 2023)

2.12. Opiskeluterveydenhuolto

Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät terveyttä edistävä ja sairauksia ehkäisevä toiminta. Opiskeluterveydenhuoltopalveluiden tavoitteena on ylläpitää ja edistää opiskelijoiden hyvinvointia

- edistämällä opiskeluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä opiskeluyhteisön hyvinvointia
- edistämällä ja seuraamalla opiskelijoiden terveyttä ja opiskelukykyä
- järjestämällä terveyden- ja sairaanhoitopalveluja opiskelijoille mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen sekä suun terveydenhuolto
- tunnistamalla varhain opiskelijan erityisen tuen tai tutkimuksen tarve, tukemalla opiskelijaa sekä tarvittaessa ohjaamalla jatkotutkimuksiin ja -hoitoon.

Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluvia terveyden- ja sairaanhoitopalveluja ovat terveystarkastusten ja terveystuennon lisäksi

- mahdollisten mielenterveys- ja päihdeongelmien varhainen toteaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaus
- seksuaali- ja lisääntymisterveyttä edistävät palvelut
- suun terveydenhuollon palvelut
- muut perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoidon palvelut sekä jatkohoitoon ohjaus
- yleislääkäritasoiset laboratorio- ja kuvantamispalvelut
- fysioterapiapalvelut, toimintaterapeutin ja puheterapeutin palvelut
- terveystieteiden psykologin palvelut

(Terveydenhuoltolaki 2022)

Opiskeluterveydenhuollon palveluiden toteuttamista ja sisältöjä ohjaa [Opiskeluterveydenhuollon opas](#) vuodelta 2021 sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämä [NEUKO](#)- tietokanta.

Opiskeluterveydenhuolto on järjestettävä niin, että opiskelijalla on mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon ja palvelujen on oltava saatavilla ainakin arkipäivisin päiväsaikaan. Lisäksi toisen asteen opiskelijan

tulee tarvittaessa päästä terveydenhoitajan vastaanotolle ilman ajanvarausta. Jos opiskeluterveydenhuollon yksiköitä suljetaan esimerkiksi kesäajaksi, palvelut pitää järjestää jossain muussa terveydenhuollon yksikössä, kuten esimerkiksi paikallisissa sotekeskuksissa. (Ohl 2013, THL 2022)

Opiskelijoiden sairaanhoidon tarpeen arvioinnissa ja hoitoon pääsyssä noudatetaan samoja kriteerejä ja aikarajoja kuin muidenkin kunnan asukkaiden kohdalla. Opiskelijoiden tulee saada virka-aikana viivytystä yhteys opiskeluterveydenhuoltoon tai sotekeskukseen. Hoidon tarpeen arviointi tulee tehdä saman päivän aikana ja hoito tulee aloittaa viimeistään 14 vuorokauden kuluessa. Hoitoon pääsyn sääntely koskee erityisesti hoitoon hakeutumista, eli pääsyä lääkäriin tai, jos diagnoosiin perustuvalle hoidolle ei siinä vaiheessa ole tarvetta, pääsyä hoitajan tai esimerkiksi psykologin suoravastaanotolle. Palvelut, joita ei koske 14 vuorokauden hoitotakuu, tulee kuitenkin järjestää kohtuullisessa ajassa enintään kolmen kuukauden kuluessa tai hoito- tai kuntoutussuunnitelman mukaisesti. (Terveydenhuoltolaki 2023)

2.13. Kuraattori- ja psykologipalvelut

Hyvinvointialueen on järjestettävä kuraattori- ja psykologipalvelut alueellaan esi- ja perusopetuksen sekä lukion ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Kuraattori- ja psykologipalvelut ovat lakisääteisiä, vapaaehtoisia, maksuttomia sekä luottamuksellisia. Niiden tulee olla helposti saatavilla lähipalveluna osana opiskelijoiden ja oppilaitosten arkea esiopetuksesta aina toiselle asteelle asti. Lain mukaan kuraattori- ja psykologipalvelu toteutetaan yhteisöllisenä sekä yksilöllisenä työskentelynä ja palveluun tulee päästä kiireellisessä tapauksessa samana tai seuraavana oppilaitoksen työpäivänä ja ei-kiireellisessä tapauksessa seitsemän oppilaitoksen työpäivän aikana. Kiireellisyyden arvioi opiskeluhuoltopalveluiden työntekijä. Lisäksi opiskeluhuollon kuraattorit ja psykologit osallistuvat pedagogisen tuen suunnitteluun ja järjestämiseen. (Ohl 2013)

Kuraattori- ja psykologipalveluita toteutetaan yhteisöllisenä ja yksilöllisenä työskentelynä. Lisäksi kuraattori tai psykologi voi tukea opiskelijoita myös ilman että siitä muodostuu asiakkuutta. Kuraattori tai psykologi voi auttaa esimerkiksi opiskeluhuoltopalveluihin ja muihin palveluihin hakeutumisessa tai antaa anonyymiä konsultaatiota opettajille ja muille oppilaitoksessa työskenteleville ammattilaisille sekä huoltajalle. Konsultaatiota voidaan antaa esimerkiksi siitä, miten opettaja voi toimia, kun hänellä on herännyt huoli opiskelijasta. Kuraattori tai psykologi voi järjestää myös matalan kynnyksen konsultaatiopisteitä, jotka ovat avoinna kaikille opiskelijoille sekä oppilaitoksen työntekijöille. (Ohl 2013)

2.13.1 Kuraattoripalvelut

Kuraattori edistää ja tukee lasten, nuorten ja aikuisopiskelijoiden oppimista, koulunkäyntiä ja opiskelua, hyvinvointia sekä sosiaalisia valmiuksia ja toimintakykyä. Kuraattori edistää lisäksi koko opiskeluyhteisön hyvinvointia ja tekee yhteistyötä perheiden, oppilaitoksen muiden työntekijöiden ja yhteistyöverkostojen kanssa. Kuraattoripalvelut ovat lakisääteisiä, vapaaehtoisia, maksuttomia ja luottamuksellisia. Kuraattoripalvelut ovat osa sosiaalihuollon palveluja. (Ohl 2013)

Opiskeluhuollon kuraattoripalveluissa on myös vastaavan kuraattorin tehtäviä, joissa pätevyys vaatimuksena on sosiaalityöntekijän kelpoisuus. Vastaava kuraattori tarjoaa konsultoivaa ja ohjauksellista tukea oppilashuollon muille jäsenille sekä osallistuu oppilashuollon kehittämiseen sekä osallistuu rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen sosiaalityön asiantuntijuuteen pohjautuen. (Ohl 2013)

2.13.2 Psykologipalvelut

Psykologi edistää koulu- ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia ja tekee perheen sekä muiden läheisten ja yhteistyötahojen kanssa yhteistyötä. Psykologi tukee opiskelijan oppimista, koulunkäyntiä, opiskelua sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia ja hyvinvointia. Psykologi voi tehdä myös psykologisia arviointeja liittyen esimerkiksi opiskelijan tunne-elämän haasteiden tai oppimisvaikeuksien taustasyiden selvittelyyn ja tarvittaessa ohjaa muihin palveluihin jatkotutkimuksiin tai hoitoon. (THL 6, 2023)

3. Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä Keski-Suomen hyvinvointialueella

Keski-Suomen hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden lautakunta päätti kokouksessaan 15.2.23 aluehallituksen 7.12.2022 § 300 päätöksen pohjalta perustaa Keski-Suomen hyvinvointialueelle alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän. Yhteistyöryhmä koottiin helmi-, maaliskuussa 2023 ja ryhmän järjestäytymiskokous oli 20.4.23. Ryhmä keskittyy lain määrittelemien tehtävien hoitamiseen ja erityisesti ensimmäisen vuoden toiminnassa korostuu yhteistyön rakentaminen hyvinvointialueen ja koulutusten järjestäjien kesken sekä alueellisen opiskeluhuoltosuunnitelman laadinta. Ryhmä kokoontuu vuosittain vähintään neljä kertaa, kaksi kertaa kevätlukukaudella ja kaksi kertaa syyslukukaudella.

3.1. Yhteistyöryhmän jäsenet

Alueellisen yhteistyöryhmän jäsenistö kootaan aluehallituksen päätöksellä siten, että mukana yhteistyöryhmässä on kunkin laissa mainitun edustettavan tahon nimeämät jäsenet. Opiskelijoiden edustajia on neljä, kaksi perusopetuksen ja kaksi toisen asteen opiskelijaa. Opiskelijajäsenet nimeää hyvinvointialueen nuorisovaltuusto. Alaikäisten opiskelijoiden huoltajien edustajiksi nimetään kaksi henkilöä keskisuomalaisten oppilaitosten vanhempainyhdistyksistä, valinnat tulevat Suomen Vanhempainliitto ry:n kautta. Koulutuksen järjestäjien edustajat nimeää Keski-Suomen sivistysjohton verkosto, kaksi toisen asteen-, kaksi perusopetuksen ja lisäksi yhden edustajan erityiskouluilta. Opiskeluhuollon asiantuntijajäseniä on neljä, psykologien-, kuraattoreiden-, opiskeluterveydenhuollon- sekä kouluterveydenhuollon palvelupäälliköt sekä opiskeluhuollon palvelujohtaja, joka toimii työryhmän puheenjohtajana. Lisäksi ryhmään on nimetty asiantuntija, tiedonkulun ja palvelujen yhteensovittamisen varmistamiseksi, edustamaan lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluja sekä aluehallituksen päätöksestä poiketen alueellisen nuorisotyönedustus. Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen edustajana toimii kyseessä olevan palvelualueen palvelujohtaja. Lisäksi yhteistyöryhmään on osallistunut lapset ja nuoret lautakunnan puheenjohtaja. Puheenjohtajalla on oikeus kutsua muita asiantuntijoita kokouksiin puhe- ja läsnäolo-oikeudella. Näitä voivat olla muun muassa muut perusterveydenhuollon asiantuntijat, kolmannen sektorin ja järjestöjen edustajat sekä muiden opiskeluhuollon yhteistyöryhmien edustajat. Alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä Keski-Suomessa koostuu kaiken kaikkiaan 17 edustajasta, puheenjohtajasta sekä sihteeristä. Tarkempi erittely jäsenistä löytyy liitteestä 2.

3.2. Yhteistyöryhmän viestintäsuunnitelma

Toimiva viestintä vahvistaa yhdessä tekemistä sekä edistää jäsenten yhdenvertaisuutta ja osallisuutta. Onnistunut, vaikuttava viestintä edistää myös toiminnan kehittämistä ja vahvistaa sen vaikutusmahdollisuuksia. Alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän viestinnällisenä tavoitteena on eri kohderyhmille räätälöity vuorovaikutteinen ja monikanavainen viestintä.

3.2.1 Ryhmän sisäinen viestintä

Ryhmän johtamisen ja toimivuuden keskiössä on sisäinen viestintä. Se on ryhmän sisällä tapahtuvaa, jäseniin kohdistuvaa ja heidän välillään tapahtuvaa tiedonkulkua sekä vuorovaikutusta. Sisäisellä viestinnällä tässä yhteydessä tarkoitetaan kaikkea yhteistyöryhmän työhön ja työn tekemiseen liittyvää viestintää, tiedonvaihtoa ja vuorovaikutusta.

Alueelliselle yhteistyöryhmälle on laadittu oma sähköpostituslista sekä Teams-kanava, joiden kautta pääasiallinen sisäinen viestintä tapahtuu. Tämän lisäksi ryhmän kokouksiin aikataulutetaan aina aikaa muiden asioiden käsittelyyn, jolla osaltaan varmistetaan hyvä keskinäinen suora kommunikointi. Yhteistyöryhmän sujuvan toiminnan varmistamiseksi yhteistyöryhmän toiminta suunnitellaan kalenterivuositain ja tulevista kokouksista lähetetään kalenterikutsut sähköisesti kerralla koko vuodeksi. Varsinaiset kokouskutsut aikatauluineen ja kokousaiheineen lähetetään sähköpostitse työryhmän varsinaisille jäsenille vähintään kaksi viikkoa ennen kokousta yhteistyöryhmän sihteerin toimesta. Jos varsinainen jäsen ei itse pääse osallistumaan kokoukseen, välittää hän itse kutsun varajäsenelleen, mikäli se on nimetty.

Ryhmän kokouksista laaditaan sihteerin toimesta muistio, joka lähetetään työryhmän jäsenille sähköpostilla ja lisätään yhteistyöryhmän Teams-kanavalle sekä alueellisen yhteistyöryhmän verkkosivulle, joka löytyy verkkosivuosoitteesta [Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä](#).

3.2.2 Ulkoinen viestintä ja tiedottaminen

Kuntalain 29 § mukaan kunnan on tiedotettava asukkailleen kunnassa vireillä olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä ratkaisuksista ja niiden vaikutuksista. Kunnan on laadittava tarvittaessa katsauksia kunnan palveluja koskevista asioista ja asukkaille on myös tiedotettava, millä tavoin asioista voi esittää kysymyksiä ja mielipiteitä valmistelijoille ja päättäjille. (Kuntalaki 2015) Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä on osa kunnan ja hyvinvointialueen toimintoja ja näin

ollen toiminnan pitää olla kaikilta osin avointa ja tiedotuksesta myös kuntien asukkaille on varmistuttava.

Ulkoisella viestinnällä tarkoitetaan yhteistyöryhmästä ulospäin suuntautuvaa tiedottamista ja vuorovaikutusta. Sen tehtävänä on kasvattaa tietoisuutta ryhmän olemassaolosta, tekemästä työstä ja tavoitteista. Ulkoisella viestinnällä pyrimme vaikuttamaan toimintaympäristöömme ja vahvistamaan myönteistä suhtautumista ryhmän toimintaan ja tavoitteisiin, sekä saamaan tavoittelemia muutoksia ympäristössämme.

Tiedottaminen on osa viestintää. Tiedottamalla teemme ryhmän asioita tunnetuksi: esimerkiksi viestimme mahdollisia kannanottoja ja tapahtumia, markkinoimme palveluitamme sekä lähetämme mediatiedotteita ja -kutsuja. Arkisimmillaan tiedottaminen on verkkosivujen ylläpitämistä, sosiaalisen median päivittämistä tai uutiskirjeiden lähettämistä. Tiedottamisen tavoitteena on antaa oikea ja luotettava kuva ryhmän toiminnasta.

Alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän toiminnasta viestitään ja tiedotetaan säännöllisesti alueen muita toimijoita ja sidosryhmiä, joita ovat muun muassa kuntien sivistysjohtajat, kuntajohtajat, opiskeluhoitoryhmien puheenjohtajat, järjestöt, seurakunnat. Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen suunnattuun viestintään ja tiedottamiseen kiinnitetään myös erityistä huomiota. Ryhmän jokaisen kokouksen annista laaditaan puheenjohtajan toimesta tiedote, jota jaetaan yhteistyötahoille ja sidosryhmille erillisillä sähköposteilla ja toivottavaa on, että he jakavat tiedotetta taas eteenpäin omissa paikallisissa verkostoissaan ja kanavissaan esimerkiksi Wilmassa, omilla nettisivuillaan ja somekanavissa. Tiedote tallennetaan myös yhteistyöryhmän verkkosivuille. Hyvinvointialue kehittää erityisesti nuorille suunnattua osallistavaa viestintää, somekanavia ja podcasteja erityisesti mielen hyvinvointiin ja palvelut tutuksi -teemoista.

Viestinnässä ja tiedottamisessa kiinnitetään huomiota myös erityisryhmiin. Yhteistyöryhmän tiedotteet pidetään lyhyinä sekä selkeinä ja näin helposti ymmärrettäviä. Yhteistyöryhmän toiminnan viestinnän ja tiedottamisen tukena on hyvinvointialueen viestinnän ammattilaiset.

3.2.3 Viestintä opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisille

Yhteistyöryhmän toiminnasta tiedottamista tulee suunnata myös opiskeluhuollossa työskenteleville ammattilaisille oppilaitoksissa kuin myös hyvinvointialueen muille yhteistyökumppaneille. Hyvinvointialueella opiskeluhuollon yhteistyöryhmän toiminnan tiedottamista vastaavat opiskeluhoitopalveluiden palvelupäälliköt, -

vastaavat sekä palvelujohtaja. Koulutusten järjestäjät vastaavat oman henkilökuntansa tiedottamisesta. Opiskelijoiden ja huoltajien paikallisesta tiedottamisesta vastaa paikalliset opiskeluhuoltoryhmät. Opiskeluhuollon työntekijöitä tiedotetaan ryhmän toiminnasta erillisillä viestintäkanavilla, kuten organisaatioiden introissa, työpaikkakokouksissa, kehittämispäivillä, erilaisilla ohjeistuksilla ja sähköpostitse.

Keski-Suomen hyvinvointialueella on käytössä sisäisen viestinnän kanavana Polku – intra, jonne on linkitetty yhteistyöryhmän verkkosivut. Verkkosivuille tallennetaan kaikki alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän toimintaan liittyvä materiaali.

4. Opiskeluhoitopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet

Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma perustuu opetuksen ja koulutuksen järjestäjien laatimiin paikallisiin opiskeluhoitosuunnitelmiin ja niistä esiin nousseisiin tarpeisiin ja tavoitteisiin. Näihin suunnitelmiin on koottu yhteen koulutuksen järjestäjien oppilaitoskohtaisia tietoja ja heidän toimintaansa tukevia erillisiä suunnitelmia ja toimintamalleja, kuten esimerkiksi lääkehoito-, kriisi- ja pelastussuunnitelmat, poissaolojen ehkäisemisen toimintamallit, tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmat sekä suunnitelmat väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi.

Paikallisten opiskeluhoitosuunnitelmien ja hyvinvointialueen alueellisten suunnitelmien tavoitteiden lisäksi opiskeluhoitopalveluiden tavoitteet ja keskeiset periaatteet pohjautuvat sote-uudistuksen tavoitteisiin. Uudistuksen tavoitteeksi on asetettu yhdenvertaisten ja laadukkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen turvaaminen hyvinvointialueella asuville, palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden parantaminen, hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen, ammattitaitoisen työvoiman saannin turvaaminen, ikääntymisen ja syntyvyyden laskun aiheuttamiin haasteisiin vastaaminen sekä kustannusten kasvun hillitseminen. Näiden sote-uudistuksen tavoitteiden pohjalta on laadittu Keski-Suomen hyvinvointialueelle strategia, jonka päämäärä on, että keskisuomalaisen kokemus omasta hyvinvoinnista, terveydestä ja turvallisuudesta on maan kärkeä. Strategian kantava teema on ihmislähtöisyys. Hyvinvointialueen tavoite on myös olla vetovoimainen, jotta hyvinvointialue ja sen palvelut vahvistaisivat Keski-Suomen elinvoimaisuutta. (Valtioneuvosto 2022, Keski-Suomen hyvinvointialue 2023)

Kuva: Keski-Suomen hyvinvointialueen strategia

Keski-Suomen hyvinvointialueen strategiset tavoitteet:

- ihmislähtöiset ja kustannusvaikuttavat palvelut sekä saumaton palvelujen yhteensovittaminen
- hyvinvoiva, osaava ja osallistuva henkilöstö
- vankka tietopohja ja systemaattinen tiedon hyödyntäminen
- sujuva ja saumaton kumppanuus
- aktiiviset ja osallistuvat asukkaat sekä toimivat ennaltaehkäisevät palvelut
- toiminnan tavoitteellinen kehittäminen ja uudistaminen

(Keski-Suomen hyvinvointialue 2023)

Aluehallitus on määritellyt Keski-Suomessa valtuustokaudelle 2024-2025 kolme pääteemaa: mielenhyvinvoinnin, terveysliikunnan ja arkiturvallisuuden edistämisen, joita on tarkoitus edistää strategian toimeenpanon Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden ohjelmassa.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen hyvinvointialueella tarkoittaa erityisesti niitä asioita, joilla turvataan asukkaiden ja potilaiden yhdenvertainen ja arvostava kohtaaminen, turvallisuuden tunteen edistäminen sekä hallinnan tunne omasta terveydestä ja hyvinvoinnista kaikissa palveluprosesseissa. Lisäksi erityisesti on kohdennettava huomiota eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäisyyn sekä

yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistämiseen. Näitä tuetaan henkilöstön osaamisen, palveluprosessien kehittämisen keinoin sekä yhteistyöllä eri toimijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa tutkittuun tietoon perustuen. (Keski-Suomen hyvinvointialue 2023)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen alueella toteutuu eri toimijoiden kanssa yhteistyössä, kuten kuntien, järjestöjen ja alueliittojen kanssa. Yhteistyön tavoitteena on vaikuttaa alueen terveyseroihin, vahvistaa ennaltaehkäisevää työtä sekä vahvistaa asiakkaan palveluprosessin vaiheita eri tilanteissa. Keski-Suomen hyvinvointialueella on laadittu myös erilliset ikääntyneiden, neuvola-, mielenterveys- ja ehkäisevän työn suunnitelmat, jotka osittain ohjaavat myös opiskeluhuoltopalveluita. (Keski-Suomen hyvinvointialue 2023)

Opiskeluhuoltopalveluiden kokonaisuus sijoittuu Keski-Suomen hyvinvointialueella lapset, nuoret ja perheet vastuualueelle ja tämän vastuualueen keskeisimmät tavoitteet ovat:

- lasten, nuorten ja perheiden perustason palvelujen vahvistaminen, jotta vaativien erityistason palveluiden käytön kasvua pystytään taittamaan
- lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluiden vahvistaminen
- etäpalveluiden vahvistaminen osana lähipalveluiden kokonaisuutta
- alueellisen työn kehittäminen
- systeeminen johtamisen osaamisen kehittäminen
- omien palveluiden vahvistaminen lastensuojelussa

Tämä alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma liitetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan osaksi alueellista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa (Linkki), joka puolestaan sisältyy alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan (linkki).

4.1. Keski-Suomen opiskeluhuollon tavoitteet vuosille 2024–2025

Opiskeluhuollon alueellinen yhteistyöryhmä on tehnyt lasten, nuorten ja perheiden tilanteista tilanneanalyysia, sekä tutustunut alueen koulutustenjärjestäjien opiskeluhuoltosuunnitelmiin ja laatinut näiden pohjalta neljä päätavoitetta vuosille 2024–2025:

- hyvinvoivat oppilaat ja opiskelijat
- tasavertaiset ja laadukkaat opiskeluhuollon palvelut
- toimiva ja avoin yhteistyö hyvinvointialueen ja koulutusten järjestäjien kesken

- Toimivat ja laadukkaat koulu- ja oppilaitoskohtaiset yhteisölliset opiskeluhoitoryhmät

4.1.1 Hyvinvoivat opiskelijat

Keski-Suomessa opiskeluhoillon yhdeksi tavoitteeksi on määritelty kokonaisvaltaisesti hyvinvoivat opiskelijat. Hyvinvoinnilla viitataan usein moniin erilaisiin yksilön elämän laatua määrittäviin tekijöihin. Lasten ja nuorten hyvinvointia voidaan määrittää ulkoisesti arvioitavissa olevilla tekijöillä, jotka koskevat terveyttä, lähiympäristöä ja harrastusmahdollisuuksia. Kokonaisvaltainen hyvinvointi määrittyy keskeisiltä osin yksilön omista elämänsä laatua koskevista kokemuksista ja eri osatekijät painottuvat jokaisella eri tavoin. Osatekijöiden määrittely yksielitteisesti on haasteellista, mutta alla olevaan taulukkoon on nimetty Keski-Suomen alueella huomioitavia ja painotettavia hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja niitä tukevia toimia. Vuosina 2024–2025 pääpaino hyvinvointia tukevissa toiminnoissa on erityisesti mielenterveyden, liikunnan ja arkiturvallisuuden edistämisessä.

Hyvinvoinnin osatekijä	Osatekijä koostuu	Toimia osatekijän tukemiseksi
Fyysinen ja psyykinen terveys	Terveelliset elämäntavat; ravitsemus, lepo, liikunta, päihteettömyys Mielenhyvinvointi; sosiaaliset suhteet (perhe/kaveri), yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisy Oppilaan tai opiskelijan erityiset tukitoimet terveytensä ja opiskelunsa tueksi; lääkehoito, apuvälineet, kuntoutus Asiakkaiden tyytyväisyys palveluihin; asiakaslähtöisyys, yksilöllisyys, oikea-aikaisuus	Terveellisiin elämäntapoihin ohjaaminen; ennaltaehkäisevä työote, kasvun sekä kehityksen tuki ja ohjanta-> lakisääteiset terveystarkastukset, erityisen tuen käynnit, resurssien tarkoituksenmukainen kohdentaminen tarveanalyysin pohjalta, vertaistuki ja ryhmämuotoiset palvelut, hokutetut kouluruokailut (aamupala, lounas, välipalat), lukujärjestysergonomia, oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuuden lisääminen, välituntiaktiviteetit Mielenhyvinvoinnin tuki; riittävästi paikallisia SOTE-palveluita ml. opiskeluhoillon palvelut, vanhemmuuden tukitoimet, luokka- ja ryhmäjaot, ryhmäytymisen tuki, kiusaamisen ehkäisy, yhteisöllisyyden vahvistaminen, positiivisen vuorovaikutuksen vahvistaminen, toimet yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisyyn, suunnitelmalliset ja toimivat yksikkökohtaiset toimintamallit mm. lääkehoitoon, poissaoloihin, kiusaamiseen, väkivaltaan ja päihteiden ennaltaehkäisyyn Toimivat ja riittävät yksilökohtaiset tukitoimet; HOPS, palvelu- ja hoitopolut, yksilöllinen opiskeluhoito Opiskeluhoillon palvelut; saavutettavuus, asiakaslähtöisyys, tarpeisiin vastaaminen, vaikuttavuus

Lähiympäristö:	Fyysiset oppimisympäristöt; ryhmä- ja luokkatilat, välituntialueet, ruokailutilat Oppimisympäristön ilmapiiri ja kulttuuri; yhteisöllisyys, turvallisuus Toimiva yhteistyö; vanhemmat, oppilaat/opiskelijat/opettajat/ muut koulujen aikuiset Perhetilanteiden yksilöllinen huomiointi; perhedynamiikka, taloudellinen tilanne, kasvatuksellinen tuki	Tilasuunnittelussa huomioitu; kulkuyhteydet, turvallisuus, viihtyvyys, rauhallisuus, esteettömyys -> huomioitu erityisesti kehitysvammaiset ja liikuntarajoitteiset sekä aistiylherkät Yhteisöllinen työ; suunnitelmallista toimintaa, kuuluu kaikille -> toimien avaaminen ja perehdytys mitä tarkoittaa, opiskeluhoitoryhmät, oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastus joka 3.vuosi toteutuu-> tarkastuksen jatkotoimille sovitaan vastuutahot ja aikataulut. Yhteistyö perheiden kanssa; toimivaa, kuuntelevaa ja osallistavaa, riittävät kasvatukselliset tukitoimet -> perheneuvolat
Harrastemahdollisuudet:	Mielekästä ja monipuolista tekemistä vapaa-ajalle; nuorisotilat, turvalliset ja taitavat vetäjät, valmentajat	Nuorisotyöntekijät jalkautuvat oppimisympäristöön, aamu- ja iltapäiväkerhot

4.1.2 Tasavertaiset ja laadukkaat opiskeluhoollon palvelut

Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa 1.1.2023. Tätä ennen opiskeluhoollon palveluita tuotti useat eri toimijat ja toimintatapoja oli useita, muutoksen myötä Keski-Suomen hyvinvointialue tuottaa ja on vastuussa kaikista opiskeluhoollon palveluista esikouluikäisistä toisella asteella opiskeleviin.

Opiskeluhoollossa näemme ihmisen kokonaisuutena ja ymmärrämme ihmisten erilaiset tarpeet. Kunnioitamme eri näkemyksiä, mahdollistamme jokaisen osallisuuden ja edistämme yhdenvertaisuutta. Kehitämme palveluja ja palvelupolkuja niin, että ne toimivat niin asiakkaiden, henkilöstön kuin huoltajienkin näkökulmasta. Tavoitteena on, että palvelut ovat yhdenvertaisesti ja oikea-aikaisesti saatavilla sekä saavutettavissa koko Keski-Suomessa.

Laadukas opiskeluhoolto koostuu monesta osatekijästä, näitä on kuvattuna alla olevassa taulukossa.

Laadukkaan palvelun osatekijä	Osatekijä koostuu	Toimet
Henkilöstö:	Riittävä ammattitaitoinen henkilöstö,	Mitoituksien huomiointi niin alueellisesti kuin paikallisestikin, henkilöstön osaamisen varmistaminen -> koulutukset, rekrytointien onnistuminen, positiivinen työnantajakuva -> veto- ja pitovoimatekijät
Saavutettavuus:	Tilat, monikanavaiset palvelut	Lähipalveluna kouluilla ja oppilaitoksissa; toimivat ja riittävät tilat, etä- ja digitaaliset palvelut

		lähipalveluiden lisänä/tukena, riittävät resurssit
Tasavertaiset palvelut:	Palvelun määrä ja sisällöt	Yhteiset ohjeistukset, yhteinen systeeminen johtamistapa, selkeät tehtäväkuvaukset, toimivat ja moniammatilliset yksikkökohtaiset opiskeluhuoltoryhmät, toimivat hoito- ja palvelupolut
Yhteisöllinen työ	Koulun- ja oppilaitoksen toimintakulttuuri. Pitää sisällään toimia vuorovaikutustaitojen ja mielenterveyden edistämiseen, kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisyyn, opintojen etenemien edistämiseen, koulutyön ja opintojen järjestämiseen hyvinvointia tukevaksi, opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi, terveyttä ja hyvinvointia edistävien elintapojen tukemiseksi, ympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden yhteistoimintaa oppilaitoksen ulkopuolelle sekä huoltajien osallisuuden vahvistamista	Yhteisöllisen työn osuus kouluterveydenhuolto: terveydenhoitajat 15 % ja lääkärit 4 %. opiskeluterveydenhuolto: terveydenhoitajat 10 %, psykologeilla sekä kuraattoreilla 30 %, oppilaiden edustus jokaisessa opiskeluhuoltoryhmässä

4.1.3 Toimiva ja avoin yhteistyö hyvinvointialueen ja koulutusten järjestäjien kesken

Keskeisimpänä vaatimuksena toimivalle yhdessä tekemiselle on, että koulutuksen järjestäjillä sekä hyvinvointialueen opiskeluhuoltopalveluilla on opiskeluhuoltotyön taustalla yhteinen näkemys siitä, miten oppilashuoltoa toteutetaan ja kehitetään. Tämä yhteinen näkemys vaatii avointa ja aktiivista yhteistyötä ja vuoropuhelua. Avoimen vuoropuhelun varmistamiseksi meidän tulee luoda toimivat viestintäkanavat ja toimintamallit, jotka palvelevat monikanavaisesti kaikkia opiskeluhuoltoon liittyviä toimijoita. Erityistä huomiota tulee kiinnittää myös oppilaitosten ulkopuolisiin toimijoihin, joita ovat muut sosiaali- ja terveystyöpalvelut, perhepalvelukeskukset, varhaiskasvatus, poliisi, järjestöt ja seurakunnat, nuorisotoimi, seurakunnat jne. Toimivan yhteistyön tekemiseksi tulee vahvistaa myös yhdyspinnoilla tiedolla johtamisen rakenteita ja toimintakäytäntöjä, kuten esimerkiksi systeemistä johtamista ja systeemisistä toimintatapoja.

Koulutuksen järjestäjät raportoivat säännöllisesti alueelliselle yhteistyöryhmälle oppilaitoksilta saatuun tietoon pohjautuen arjessa havaittuja toiveita, tarpeita ja kehittämiskohteita niin opiskelijoiden, huoltajien kuin opettajienkin näkökulmasta. Näiden saatujen tietojen pohjalta opiskeluhuoltoa kehitetään, niin alueellisesti kuin paikallisestikin. Tarkemmin toimia avoimeen ja toimivaan yhteistyöhön pääsemiseksi on avattu luvussa 5. Suunnitelma hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi.

4.1.4 Toimivat ja laadukkaat yksikkökohtaiset yhteisölliset opiskeluhoitoryhmät

Tavoitteena on, että jokaisessa oppilaitoksessa toimii säännölliset lakisääteisiä tehtäviä toteuttavat yksikkökohtaiset yhteisölliset moniammatilliset opiskeluhoitoryhmät ja niiden ohjausryhmät. Opiskeluhoitoryhmää vetäjänä toimii yleensä rehtori tai oppilaitoksen johtaja ja mukana ryhmässä tulee olla nimettynä vähintään opettajien edustajat (ml. erityisopettaja ja opinto-ohjaaja), opiskeluhoitopalveluiden työntekijät ja opiskelijaedustus. Toivottavaa on, että ryhmissä on mukana myös oppilaitoksen muita ammattilaisia ja yhteistyökumppaneita, sekä etenkin peruskouluissa vanhempien edustaja.

Paikallisen opiskeluhoitoryhmän toiminnan tulee olla suunnitelmallista ja kokouksia on oltava riittävän usein, jotta se kykenee hoitamaan sille säädettyt tehtävät. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos on määritellyt yhteisölliselle opiskeluhoitoryhmälle seuraavia tehtäviä:

- ehkäisevän työn toimintatavoista sopiminen
- kirjallisten suunnitelmien valmistelu ja päivittäminen
- toimintatavoista ja suunnitelmista tiedottaminen
- opiskelijoiden ja huoltajien osallisuuden edistäminen
- vertaistoiminnan edistäminen ja seuranta
- vuorovaikutuksen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen
- myönteisen ryhmädynamiikan tukeminen
- tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen
- työrauhan tukeminen
- kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisy ja niihin puuttumisen toimintatavoista sopiminen
- hyvien terveystottumusten edistäminen (ravitseminen, liikunta, lepo, päihtettömyys)
- mielenterveystaitojen vahvistaminen
- vahvuuksien tunnistaminen ja voimavarojen tukeminen
- opiskeluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja tarkastaminen
- esteettömyydestä huolehtiminen
- hyvinvointitilanteen yleinen seuranta ja arviointi sekä tarvittavien tukitoimien ja interventioiden suunnittelu ja toteutus
- eri toimijoiden yhteisöllisen työn koordinointi ja yhteistyökäytänteistä sopiminen

Opiskeluhoultoryhmällä on myös yksilökohtaisen opiskeluhoollon koordinointiin liittyviä tehtäviä. Ryhmässä ei kuitenkaan tule käsitellä yksittäisen opiskelijan opiskeluhoollollisia tai pedagogisia asioita. Sen sijaan opiskeluhoultoryhmän yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon liittyviä tehtäviä ovat esimerkiksi:

- monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelyn ohjeistaminen ja siitä tiedottaminen oppilaitoksessa
- opiskeluhoollon palvelujen yhteistyökäytänteistä sopiminen ja niistä tiedottaminen
- opiskeluhoolltopalvelujen saatavuuden ja asiakaslähtöisyyden seuraaminen ja varmistaminen
- alueellisista yhteistyökäytänteistä sopiminen ja/tai käytännöistä ja hoitoketjuista tiedottaminen opiskeluhooltoon osallistuville

Opiskeluhoultoryhmien kokousajat, suunnittelupäivien ajankohdat ja mahdolliset muut yhteiset tapahtumat on hyvä sopia heti lukuvuoden alussa koko lukukaudelle tai -vuodelle. Kokousajoista ja -aiheista tiedotetaan varsinaisten jäsenten lisäksi myös koulun muuta henkilöstöä, opiskelijoita ja huoltajia. Opiskeluhoultoryhmän kokouksiin tulee laatia asialista, joka lähetetään etukäteen ryhmän jäsenille. Lisäksi ryhmän kokouksista laaditaan muistio nimetyn henkilön toimesta. Tämä muistio voidaan säilyttää vapaasti, koska ne eivät sisällä salassa pidettäviä tai tietoja yksittäistä opiskelijoista. Toivottavaa onkin, että muistiot olisivat kaikkien opiskelijoiden ja huoltajien luettavissa esimerkiksi oppilaitoksen nettisivuilla tai Wilmassa mahdollisimman pian pidetyn kokouksen jälkeen.

Pidemmän aikavälin tavoitteena on, että Keski-Suomessa mahdollisimman monella koulutuksen järjestäjillä olisi käytössään vakioitu yhtenäinen opiskeluhoolltosuunnitelmapohja.

4.2. Opiskeluhoolltopalveluiden keskeisimmät periaatteet

Keski-Suomen hyvinvointialueen opiskeluhoollon palveluissa on laadittu kevään 2023 aikana toimintaa ohjaavat periaatteet esihenkilöiden ja henkilöstön yhteistyönä.

Kuva: Opiskeluhooltopalveluiden toimintaperiaatteet

4.2.1 Asiakaslähtöisyys, -osallisuus ja yhdenvertaisuus

Asiakaslähtöisyys on organisaatioiden tai työntekijöiden toimintatapaan liittyvä käsite. Asiakasosallisuuden käsitteellä kuvataan asiakkaan aitoa osallistumista, hänen kokemustensa ja asiantuntemuksensa huomioimista osana palvelun suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Asiakastasolla asiakasosallisuus tarkoittaa asiakkaan osallisuutta omassa prosessissaan. Asiakas ikätasonsa mukaan asettaa muutostavoitteensa, hahmottaa oman roolinsa ja vastuunsa muutoksen aikaansaamiseksi sekä tavoitteiden saavuttamiseksi. Järjestelmätasolta asiakasosallisuuden toteutuminen edellyttää palveluiden käyttäjien asiantuntijuuden hyväksymistä ja tunnustamista niin, että sitä hyödynnetään palveluita edelleen kehitettäessä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2020)

Palveluiden yhdenvertaisuus varmistetaan muun muassa samalla tavalla toteutuvalla palvelutarpeen ja hoidon tarpeen arvioinnilla, yhtenäisillä palveluiden myöntämisen kriteereillä ja hoitoon pääsyn perusteilla (hoito- ja asiakaspolut) sekä alueellisena yhdenvertaisuutena. Yhdenvertaisuutta on myös se, että palvelu toteutuu eri tuottajien ja eri yksiköiden välillä saman palvelukuvauksen perusteella.

Lasten, nuorten ja aikuisopiskelijoiden edun ensisijaisuus näkyy opiskeluhooltopalveluiden kaikissa toimissa läpäisevänä periaatteena. Kaikkia asiakkaita kohdellaan samalla tavalla taustoista riippumatta, huomioiden aina yksilölliset erityispiirteet ja tarpeet. Muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvien asiakkaiden kanssa käytetään tulkkipalveluita, jos yhteistä kieltä ei muuten löydy.

Opiskeluhoiltopalveluissa seurataan palveluiden alueellisen yhdenvertaisuuden toteutumista saatavuuden, palveluihin pääsyn, jatkuvuuden ja hoitajamitoituksen sekä vahvuuksien osalta. Henkilöstön liikkuvuudella yksiköiden välillä varmistetaan tarvittaessa alueellista yhdenvertaisuutta.

4.2.2 Saavutettavuus

Saavutettavuudella viitataan usein muuhun kuin fyysiseen ympäristöön. Esimerkiksi palvelut, viestintä ja verkkosivut pitää toteuttaa niin, että ne soveltuvat kaikille. Saavutettavuutta on myös ihmisten moninaisuuden huomioon ottava ilmapiiri ja asenteet.

Periaatteena on, että kaikki opiskeluhoilto palvelut ovat helposti kaikkien saavutettavissa, niin palveluiden, kuin tiedottamisenkin näkökulmasta. Lisäksi tilat ovat toimintaan sopivat sekä esteettömiä sekä kaikkialla on riittävät henkilöstöresurssit. Opiskeluhoilto palvelut ovat lähtökohtaisesti aina lähipalvelua, mutta digitaalisia palveluita ja niiden tuomia mahdollisuuksia hyödynnetään tarkoituksenmukaisilla tavoilla. Koulutuksen järjestäjät tarjoavat opiskeluhoilto palveluille riittävät, toimivat ja turvalliset tilat niin asiakas, kuin työntekijän näkökulmasta. Opiskeluhoilto työntekijät työskentelevät niin sanotusta vieraassa, koulutuksen järjestäjän ympäristössä, joka tulee huomioida etenkin uusien työntekijöiden aloittaessa.

Palvelut tuotetaan oikea-aikaisesti matalan kynnyksen periaatteella, huomioiden asukkaan, perheen sekä omaisten toiveet ja voimavarat. Opiskeluhoilto palveluihin pääsee laeissa määriteltyjen hoitoon pääsyn määräaikojen puitteissa.

4.2.3 Ennaltaehkäisevä työote

Opiskeluhoilto on ennen kaikkea ennaltaehkäisevää työtä, joka kohdentuu niin opiskelu ympäristö yhteisöön kuin yksilöönkin. Yhteisöllisen työn periaatteet ohjaavat toimintaamme, kuitenkin yksilöä unohtamatta. Lakisääteisten palvelujen, kuten määräaikaisten terveystarkastuksien toteutuminen koetaan tärkeänä ja vaikuttavana. Ennaltaehkäisevässä työssä tärkeässä roolissa on myös oikea-aikaisuus ja sitä kautta vaikuttaminen yksilön hyvinvointiin ja mahdollisten ongelmien pahenemisen tai pitkittymisen ehkäisy.

4.2.4 Monialainen yhteistyö

Opiskeluhoitopalveluissa on tärkeänä toimintaperiaatteena monialainen yhdessä tekeminen. Hyvinvointialue tukee opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön osallistumista yhteisöllisiin opiskeluhoitopalaveriinhin sekä verkosto- ja kehittämistyöhön niin koulutuksen järjestäjien kanssa kuin muidenkin yhteistyötahojen työntekijöiden kanssa. Yhteistyötä tekevät tahot ovat myös osallisia hyvien toimintamallien ja käytäntöjen suunnittelussa.

Hyvinvointialueella on otettu käyttöön systeeminen työskentelytote ja johtamisen malli ja kaikki lapset, nuoret ja perheet palvelukokonaisuuden esihenkilöt koulutetaan tähän vuosien 2023–2024 aikana. Tämän jälkeen koulutusta laajennetaan myös asiakastyötä tekeville työntekijöille. Systeeminen työskentelytote auttaa ymmärtämään toimintaan vaikuttavat tekijät ja niiden väliset vaikutussuhteet sekä tekemään vaikuttavampia päätöksiä. Systeemisessä johtamisessa tavoitteena on siirtyä yksilöiden johtamisesta tiimin valmentavaan johtamiseen ja yhdessä tekemiseen.

4.2.5 Yhteisöllisen työn lisääminen

Opiskeluhoitopalveluissa nähdään yhteisöllinen työ yhtenä tärkeänä kokonaisuutena. Työlle on määritelty selkeät sisällöt ja tavoitteet. Kouluterveydenhuollossa terveydenhoitajan työajasta 15 prosenttia tulisi olla yhteisöllistä koko opiskeluympäristöä tukevaa työtä, psykologeilla ja kuraattoreilla minimissään 30 prosenttia. Opiskeluterveydenhuollossa vastaava luku terveydenhoitajilla on 10 prosenttia.

4.2.6 Vaikuttavuus ja kustannustehokkuus

Työtämme ohjaavana periaatteena on myös vaikuttavuus ja kustannustehokkuus. Tavoitteenamme on tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä niin, että heistä tulee hyvinvoivia aikuisia, jotka kantavat vastuuta omasta terveydestään. Vaikuttavuutta seurataan sekä mitataan säännöllisesti ja työtä kehitetään näiden tuloksien pohjalta.

Keski-Suomen hyvinvointialueen hoito- ja palveluketjut vaikuttavat sairauksien ennaltaehkäisyyn, tehokkaaseen, kustannusvaikuttavaan hoitoon ja kuntoutukseen sekä asiakkaiden sujuvaan liikkumiseen hoito- ja palveluprosessin eri vaiheissa. Hoito- palveluketjutyön tarkoituksena on integroida hyvinvointialueen toimijoita toimimaan yhteen, välttämällä päällekkäisen työn tekemistä ja joustavoittaa verkoston yhteistyötä asiakkaan hyväksi. Hoito- ja palveluketjujen tavoitteena on kuvata ja sopia laaja-alaisesti palvelujärjestelmän yhteistyöstä eri tahojen kesken. Näin ne turvaavat asiakkaan katkeamattoman, yksilöllisen hoitopolun etenemisen.

Hoito- ja palveluketjujen sisällöstä vastaa aina useista ammattilaisista koostuva työryhmä. Työryhmän tukena kehittämisessä ovat esimerkiksi eri palveluntuottajat, järjestöt, yhdistykset, kokemusasiantuntijat.

4.2.7 Lähipalvelu

Opiskeluhoitopalvelut on lain mukaan järjestettävä lähipalveluna, myös pienemmillä paikkakunnilla ja pienissä oppilaitoksissa. Keski-Suomen hyvinvointialueella peruskouluja on noin 120, 22 eri kunnan alueella. Toisen asteen oppilaitoksia maakunnassa on yhteensä 32, joista lukioita on 17 ja kansanopistoja 5. Toisen asteen oppilaitoksia on kaiken kaikkiaan 15 kunnan alueella.

Periaatteena on, että yksilökohtaisen opiskeluhoitopalveluiden toteutuminen tapahtuu ensisijaisesti, niin kuin laki ja asetukset ne määrittelevät lähipalveluina oppilaitoksessa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että koulutuksen järjestäjin tulee tarjota opiskeluhoitopalveluiden käyttöön toimintaan soveltuvat ja riittävät tilat. Näiden tilojen tulisi olla, turvalliset (fyysinen ja tietosuoja) ja esteettömät niin työntekijöille, kuin asiakkaillekin. Esteettömyydessä tulisi kiinnittää erityistä huomiota liikuntarajoitteisiin ja vammaisten erityistarpeisiin. Jos koulutuksen järjestä ei pysty osoittamaan terveydenhoitajille, lääkärille, psykologille ja kuraattorille riittäviä tiloja oppilaitoksesta, tulisi ne tarjota niiden välittämättömästä läheisyydestä, niin että palvelut ovat opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Opiskeluhoitopalvelujen tiloja suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon myös moniammatillinen ja systeeminen työote, jolla mahdollistamme aidon yhteistyön eri toimijoiden välillä. Tämä tarkoittaa osaltaan myös toimivia yhteisiä kokoustiloja, jossa esimerkiksi verkostotyöskentely mahdollistuu.

Vaikka opiskeluhoitopalveluiden toimintaperiaatteena on tuottaa palvelut lähipalveluna, on niitä täydentämässä myös digitaaliset etäpalvelut. Digitaaliset palvelut rikastuttavat palveluvalikoimaa ja voivat soveltua joillekin asiakkaille lähipalvelua paremmin tai sen kautta voi olla ainoa mahdollisuus saada läheinen tai muu yhteistyökumppani mukaan keskusteluun. Lisäksi, jos palvelua ei pystytä syystä tai toisesta tuottamaan lähipalveluna, esimerkiksi henkilöstöhaasteiden takia, etäpalvelu voi tulla avuksi. Palvelu kuitenkin pyritään aina tuottamaan lähipalveluna, etenkin jos asiakas sitä nimenomaisesti toivoo.

4.2.8 Avoimuus

Keski-Suomen opiskeluhoitopalveluita yhtenä ohjaavana periaatteena on avoimuus. Avoimuuden periaatteen tavoitteena on lisätä opiskeluhoitopalveluiden tunnettavuutta, luotettavuutta, näkyvyyttä ja vaikuttavuutta. Työyhteisönä opiskeluhoitopalvelut mahdollistavat kaikkien työntekijöiden näkemyksen esille tuomisen ja kuulluksi tulemisen kokemuksen.

Asiakkaiden kanssa tehtävä työmme on avointa, ymmärrettävää sekä suunnitelmallista. Kirjaamiskäytäntöjämme ovat asiakas- ja potilastietojärjestelmiin sellaisia, että tiedot ja tehdyt toimenpiteet ja suunnitelmat ovat myös asiakkaidemme itsensä saavutettavissa Kanta-palveluiden kautta. Terveystieteidenhuollossa potilasasiakirjamerkinnät tulee tehdä viivytyksettä, asetuksen mukaan viimeistään viiden vuorokauden kuluessa. Sosiaalihuollossa kirjaukset tulee tehdä viipymättä sen jälkeen, kun asiakkaan asiaa on käsitelty. Keski-Suomen hyvinvointialueella suositus on, että myös terveystieteidenhuollon kirjaukset tehdään välittömästi toteutuneen tapahtuman jälkeen.

Sisäiseen ja ulkoiseen viestintään on laadittu omat suunnitelmansa, jossa painotetaan niin ikään avoimuutta.

4.2.9 Uudistumismyönteisyys

Sosiaali- ja terveystieteidenhuollossa on toteutunut vuoden 2023 alusta yksi historian merkittävimmistä hallinnollisista uudistuksista. Vuoden 2023 alusta lukien vastuu sosiaali- ja terveystieteidenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle. Poikkeuksena on Helsingin kaupunki, jolla säilyi sosiaali- ja terveystieteidenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu. Tällä hetkellä hyvinvointialueilla luodaan uusia toimintarakenteita ja -tapoja ihmislähtöisten palvelukokonaisuuksien aikaansaamiseksi. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut ovat väistämättömän muutoksen äärellä, kun palveluita kehitetään vastaamaan tämän hetken tarpeita ja tavoitteita. Opiskeluhoitopalvelut ovat mukana tässä muutoksessa ja suhtautuvat uudistuksiin positiivisen innostuneina. Digitaalisia mahdollisuuksia ja esimerkiksi segmentoinnin avulla tehtävää palveluiden kehittämistyötä selvitetään ja rohkeasti kokeillaan.

4.2.10 Hyvinvoiva henkilöstö

Keski-Suomen hyvinvointialueen strategian mukaisesti yksi keskeinen menestystekijä on hyvinvoiva henkilöstö. SOTE-uudistuksen toimeenpanoon liittyi iso työorganisaatiokulttuurien muutos. Tavoitteena on yhteensovittaa erilaisia kulttuureja isossa organisaatiossa ja tehdä uusi yhteinen positiivisesti sekä ennakkoluulottomasti työelämään ja työhön suhtautuva työyhteisökulttuuri. (Keski-Suomen hyvinvointialue, 2023)

Keski-Suomen hyvinvointialueen henkilöstöohjelma vuosille 2023-2025 valmistuu syksyllä 2023. Tärkeimmiksi kehittämiskohteiksi ohjelma nostaa lähijohtamisen kehittämisen, työvoiman hankinnan kehittäminen, palkitsemisen kehittämisen, työhyvinvointia ja työolosuhteita tukevien käytäntöjen kehittämisen sekä resurssisuunnittelun kehittämisen.

Opiskeluhuollon työntekijät kuuluvat kolmeen erilaiseen työtiimiin (oma ammatillinen tiimi, opiskeluhuollon asiantuntijatiimi, kouluyhteisön tiimi). Työ on tiedollisesti sekä taidollisesti haastavaa ja yhteiskunnan muutokset (muun muassa lasten ja nuorten mielenterveydelliset ja neuropsykiatriset pulmat, korona-aika, henkilöstöpula) ovat viime vuosina haastetta lisänneet.

Decin ja Ryanin itsemääräämisteorian mukaan kolme sisäisen motivaation elementtiä, joilla on suuri vaikutus paitsi työn tuloksellisuuteen, myös työn merkityksellisyyden kokemukseen ja työntekijöiden työhyvinvointiin:

- Autonomia, jolla tarkoitetaan sitä, että työntekijää tuetaan omassa perustehtävässään, mutta samalla työntekijällä kokee, että hänellä on aito mahdollisuus vaikuttaa omaan työhönsä.
- Pystyvyys, joka tarkoittaa sitä, että perehdytyksen jälkeen työntekijä kokee hallitsevansa oman tehtäväkenttensä riittävän hyvin pystyäkseen suoriutumaan omasta ja tiimin perustehtävästä. Tunne omasta osaamisesta on suoraan yhteydessä työn hallinnan tunteeseen sekä tuloksellisuuteen ja työhyvinvointiin.
- Liittyminen, jolla tarkoitetaan sitä, että työntekijä kokee olevansa osa jotakin merkityksellistä tiimiä ja saavansa sekä antavansa tiimille sosiaalista pääomaa yhteiseksi hyödyksi.

(Dec ja Ryan 2000)

Henkilöstön pito- ja vetovoiman kehittäminen on yksi opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista. Opiskeluhuoltopalveluissa on Keski-Suomen hyvinvointialueella päädytty ratkaisuun, että kaikki opiskeluhuollon asiantuntijat työskentelevät samalla palvelualueella. Palvelujen parempi yhteensovittaminen säästää resursseja ja sen avulla pystytään tehokkaammin vastaamaan sekä lakisääteisiin että erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden palvelutarpeisiin. Yhteen sovitetuista palveluista hyötyy palvelujen käyttäjien lisäksi myös henkilöstö, kun systemaattisesti toimiva monialainen yhteistyö edistää työhyvinvointia ja sitä kautta lisää työntekijöiden pitovoimaa.

Toimivien palveluiden lisäksi henkilöstön pitovoiman kannalta opiskeluhuoltopalveluissa on tärkeää systemaattinen työhyvinvointijohtaminen. Menestyksellä työkyvyn hallinta tarkoittaa monipuolisia toimintatapoja, joilla työntekijä huolehtii yhdessä esihenkilön ja tiimin kanssa työkyvyn edistämisestä, seurannasta ja ennakoinnista. Työntekijöille tarjotaan työssä jaksamisen tueksi tarvittaessa mahdollisuuksia työn räätälöimiseen, kuten osa-aikaiseen työhön, perhetilanteen huomioimiseen sekä työkuvaan muutoksiin. Erityistä huomiota kiinnitetään mielen hyvinvoinnin teemoihin, koska riskiarviointien perusteella opiskeluhuollon suurin kuormitustekijä on henkinen kuormittavuus.

Työnohjausta tarjotaan tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan kaikille opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisille. Työnohjaus on työhön liittyvää oppimista edistävä ja organisaation toimintaa kehittävä vakiintunut työmenetelmä. Työnohjauksessa keskustellaan avoimesti ja luottamuksellisesti työhön ja työyhteisöön liittyvistä asioista, kokemuksista ja jäsennetään eri näkökulmia koulutetun ohjaajan avulla. Työnohjauksessa etsitään ratkaisuja työn sujuvuuden parantamiseksi ja ammatillisen oppimisen edistämiseksi sekä sen tuloksellisuutta arvioidaan suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Työnohjauksesta avulla yhteiset tavoitteet ja tehtävät selkiytyvät, työskentely sujuu paremmin, muutoksenkyky ja oppiminen lisääntyvät ja yhteinen ohjautuminen ja tiimityö paranee.

4.2.11 Yhteneväinen johtamisideologia

Kaikkia sosiaali- ja terveyspalveluita ohjaa tiedolla johtaminen. Hoito- ja palveluketjutyön tavoitteena ovat alueelliset asiakkaalle yhdenvertaiset palvelut, jotka selkeyttävät hoito- ja palveluprosesseja ja työnjakoa perustason, erityistason ja kolmannen sektorin välillä perustuen Käypä hoito -suositukseen ja täydentäen valtakunnallisia suosituksia. Keski-Suomen hyvinvointialueen hoito- ja palveluketjut tukevat hyvinvointialueen strategiaa.

Myös työntekijöiden osaamisen varmistaminen on merkittävässä osassa johtamisen kokonaisuutta. Osaamisen varmistaminen lähtee liikkeelle laadukkaasta perehdytyksestä, joka takaa onnistuneen aloituksen työtehtäviin uudelle ja ammattuurallaan etenevälle työntekijälle. Perehdytyksen tuella pääsee nopeasti ja turvallisesti kiinni uuteen työhön ja muuttuneisiin työtehtäviin. Keski-Suomen hyvinvointialueella perehdytys on suunnitelmallinen prosessi, jossa on määritelty yleinen ja tehtäväkohtainen perehtyminen. Toteuttamalla huolellisesti uusien ja uuteen tehtävään siirtyvien työntekijöidemme perehdytyksen, varmistamme, että uuden työntekijän tuloon on valmistauduttu ja uusi työntekijä kokee olevansa tervetullut uuteen yksikköön. Rekrytointiprosessin jälkeen perehdytys rakennetaan yksilölliseksi valmistella olevan perehdytysohjelmisto Intron avulla.

Keski-Suomen hyvinvointialueella johtamisessa tuetaan myös oman työn ja osaamisen jatkuvaa kehittämistä. Henkilöstölle järjestetään koulutusta keskitetysti osaamisen ja kehittämisen palveluiden toimesta vuosittain laadittavaan koulutussuunnitelmaan perustuen. Lisäksi yksiköt voivat järjestää koulutuksia itse omalle henkilöstölleen ja henkilöstö voi osallistua ulkopuolisten toimijoiden järjestämiin koulutuksiin.

Hyvinvointialueella on käytössä yhteinen koulutuksen hallinnan järjestelmä ja koulutuskalenteri, josta löytyy kaikki hyvinvointialueen sisäinen koulutustarjonta. Osaamisen ja kehittämisen palvelut järjestävät yhteistyössä toimi- ja palvelualueiden kanssa keskitettyjä koulutuksia, joihin voi ilmoittautua Juuri-koulutuskalenterin kautta.

Hyvinvointialueella on tavoitteena luoda kokemus hyvästä, toimivasta sekä psykologisesti turvallisesta ja ammattitaitoisesta tiimistä. Johtamisen keinoin saadaan tiimit luottamaan oman tietotaitonsa kehittymiseen ja antamaan toisilleen tukea. Tämän mahdollistaa yhtenäinen johtamisideologia, esihenkilöiden resilienssi ja mentalisaatiokyky sekä valmentava systeeminen johtaminen, joka perustuu luottamukseen. Koko hyvinvointialueen lasten-, nuorten ja perheiden palveluiden esihenkilöstö koulutautuu systeemiseen johtamiseen vuoden 2023-2024 aikana.

Johtamista kehitetään jatkuvasti myös asiakaspalautejärjestelmistä saatujen palautteiden perusteella ja yhteistyötä tehdään myös hyvinvointialueen oman tiedolla johtamisen yksikön kanssa.

5. Suunnitelma hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi

5.1. Monialainen yhteistyö

Opiskeluhoitoa toteutetaan suunnitelmallisena monialaisena yhteistyönä hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien kesken. Toimijoiden välille on erityisen tärkeää luoda toimiva yhdessä tekemisen kulttuuri. Yhdessä tekemisellä kehitetään opiskeluympäristöä tai ratkaistaan asiakkaan haasteita, jotka voivat olla liian haastavia yksittäisen ammattiryhmän näkökulmasta tai erillisesti työskennellen. Monialaisessa yhteistyössä on aina vahvasti mukana myös asiakas itse ja/tai hänen läheisensä. Onnistuneen monialaisen yhteistyön rakentumiselle on tärkeää luottamuksellinen ja kunnioittava ilmapiiri, toimivat rakenteet, asiantuntijuuden tunnistaminen sekä aikaa yhteiselle keskustelulle ja reflektoinnille. Näiden tekijöiden toteutuminen edellyttää onnistunutta yhteistyön koordinoitua sekä yhteistyö- ja kommunikaatiotaitoja. Monialainen yhteistyö edustaa joustavaa tiimi- ja verkostotyötä.

Toimenpiteitä toimivan yhteistyön toteuttamiseksi Keski-Suomessa:

- yhdenmukainen ja laadukas perehdytys opiskeluhuollon yhteistyöhön uusille työntekijöille
- selkeät ja ajantasaiset opiskeluhoitosuunnitelmat ja ohjeistukset
- olemassa olevien hyvien rakenteiden ja käytäntöjen vaaliminen sekä kehittäminen
- yhteiset suunnitteluhetket, aikataulutukset ja vuosikellot
- monikanavaiset ja selkeät viestintäkanavat: sähköpostilistat, Teams, SOME, nettisivut
- hoito- ja palveluketjuista tiedottaminen ja niiden toiminnallistaminen
- opiskeluhuollon yhteisiä koulutuksia, esim. NEPSY-haasteet, Lapset puheeksi, mielen ensiapu
- säännölliset yhteiset tapaamiset (opiskeluhoitoryhmät, yhteiset teema- ja kehittämispäivät)
- opiskeluhoitopalvelujen henkilöstö osallistuu oppilaitostasoihin opiskeluhoitoryhmiin
- vähintään yksi opiskeluhoitopalvelujen esihenkilöä osallistuu opiskeluhuollon paikallisiin ohjausryhmiin
- opiskelijakunnan edustajalle annetaan mahdollisuus osallistua oppilaitoksen yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän toimintaan

- koulutuksen järjestäjä nimeää tahon, joka vastaa konkreettisesta opiskeluhoollon suunnittelu- ja kehittämistyöstä. Tähän työhön osallistuu myös hyvinvointialueen opiskeluhoollon henkilöstöä
- yhteistyötahojen huomiointi ja kuuleminen: perhekeskukset, järjestöt, seurakunnat, poliisi, nuoriso- ja liikuntatoimi, seurakunnat
- alueellisen yhteistyöryhmän suunnitelmallinen toiminta, ml. säännölliset kokoukset

Jotta tieto kulkee hyvinvointialueen ja koulutusten järjestäjien välillä, opiskeluhoolltopalvelut tiedottavat opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä sekä tarvittavia yhteistyökumppaneita säännöllisesti työntekijöiden ja esihenkilöiden tehtävistä sekä keskinäisestä tehtävänjaosta. Opiskeluhoolltopalveluista vastaavien esihenkilöiden, palvelupäälliköiden ja palvelujohtajan yhteystiedot löytyvät tämän dokumentin liitteestä 1.

Tiimi-, yksikkö- ja koulutuksenjärjestäjätasoisesti huolehditaan riittävästä tiedonvälityksestä opetuksen ja opiskeluhoollon muiden toimijoiden kesken, jotta kaikilla työntekijöillä on tarvittava tieto yhteistyön sujumiseksi. Tärkeässä roolissa tässä tiedonvälityksessä toimii oppilaitosten käytössä olevat viestivälityskanavat kuten info- ja ilmoitustaulut, opiskeluhoolltoryhmät, Wilma sekä muut sähköiset kanavat ja esitteet. Hyvinvointialue on hakenut kaikille opiskeluhoollon palveluissa työskenteleville työntekijöille rajatut käyttöoikeudet Wilmaan ja he ovat sen aktiivisia käyttäjiä.

Opiskeluhoolltopalvelut järjestävät lisäksi säännöllisiä keskustelufoorumeita kunta- ja sivistysjohdolle sekä oppilaitoksen johtajille/rehtoreille. Nämä tapahtumat koollekutsutaan opiskeluhoolltopalveluiden toimijoiden aloitteesta ja niissä käsitellään yhteistyön tekemistä, toiveita, tavoitteita ja muita ajankohtaisia teemoja. Ensimmäiset useamman kunnan keskustelufoorumit toteutuvat syksyllä 2023 seuraavilla paikkakunnilla: Äänekoski, Saarijärvi, Laukaa, Jyväskylä, Muurame, Jämsä ja Keuruu. Näitä tapaamisia on tarkoitus jatkaa vuosittain.

5.2. Yhteistyö yhteisöllisessä työssä

Jokaisella oppilaitoksessa työskentelevällä on velvollisuus edistää opiskelijoiden ja koko oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä huoltajien kanssa. Ensisijainen vastuu yhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla, erityisesti rehtorilla ja opettajilla, mahdollisilla koulunkäynninohjaajilla, kouluvalmentajilla, kasvatusohjaajilla sekä opiskeluhoolltopalveluiden työntekijöillä. Myös muut yksikössä työskentelevät työntekijät, kuten nuorisopalvelujen sekä kiinteistö-, ruokailu- tai siivouspalvelujen henkilöstö osallistuvat yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen. Terveystien ja

hyvinvointiin liittyvät näkökohdat tulee ottaa huomioon kaikessa arjen toiminnassa, kuten opetuksen sisällöissä, menetelmissä, käytännön järjestelyissä, välitunneilla ja ruokailutilanteissa sekä muussa toiminnassa. (THL 9, 2023)

Yhteisöllisen työn tavoitteena on luoda oppilaitokseen sellainen toimintakulttuuri, jolla edistetään kokonaisvaltaisesti opiskelijoiden

- oppimista
- terveyttä ja hyvinvointia
- vuorovaikutusta
- osallisuutta
- ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta
- esteettömyyttä

Opiskeluhoitopalvelujen työntekijät eli psykologit, kuraattorit, terveydenhoitajat ja mahdollisuuksien mukaan lääkärit osallistuvat yhteisölliseen opiskeluhoultotyöhön. Yhteisöllinen työ voi olla opiskeluhoitoryhmien lisäksi esimerkiksi vanhempainiltoihin osallistumista, erilaisten ryhmien ja teematuntien sekä -päivien suunnittelua ja toteuttamista. Tämä tehtävä huomioidaan opiskeluhoitopalveluiden henkilöstövoimavarojen ja työajan suunnittelussa niin, että kouluterveydenhuollossa terveydenhoitajille pyritään varaamaan 15 prosenttia ja lääkäreillä neljä prosenttia työajasta yhteisölliseen työhön. Psykologeilla ja kuraattoreilla vastaava luku on 30 prosenttia. Opiskeluterveydenhuollossa terveydenhoitajilla tavoitteena yhteisöllisen työn osuudeksi on 10 prosenttia, kun taas lääkäreillä työajasta 13 prosenttia pyritään varamaan kokonaisuudessaan moniammatilliseen yhteistyöhön, joka pitää sisällään myös yhteisöllisen työn.

5.3. Yhteistyö yksilökohtaisessa työssä

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäisille opiskelijoille annettavia koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä monialaista yksilökohtaista opiskeluhoolltoa. Opiskeluhoollon toimijoiden kesken yhteistyötä tehdään laajalti yksilökohtaisessa monialaisessa työskentelyssä. Yksilökohtaisen oppilashuoltoryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai oppilashuoltopalveluiden työntekijä, jolla herää huoli opiskelijasta ja jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Opiskelijan tai huoltajan kanssa keskustellaan kasvotusten tai puhelimitse tulevasta palaverista ja sovitaan sen aihe ja siihen osallistujat. Palaverin alussa otetaan opiskelijan tai huoltajan allekirjoitus yksilöityyn kirjalliseen suostumukseen, jossa sovitaan toimijat ja se kenelle kyseessä olevia tietoja voidaan luovutettavaa.

5.4. Yhteistyö oppimisen tuen järjestämisessä

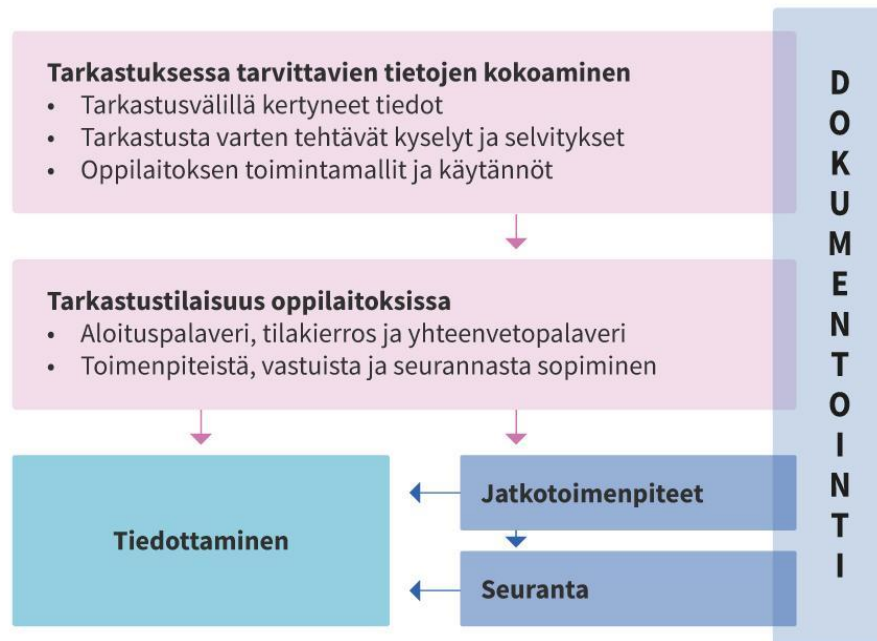
Tehostetun tuen aloittaminen tai sen purkaminen vaatii pedagogisen arvion, joka tehdään perusopetus lain mukaan yhteistyössä opiskeluhoitopalveluiden kanssa. Sama menettely on erityisen tuen päätöksen pohjana olevan pedagogisen selvityksen osalta. Pedagogisen tuen järjestäminen edellyttää monitoimijuutta edellä mainittujen opiskeluhoitopalveluiden kanssa. Mukana voi olla myös koulun ulkopuolisia asiantuntijoita, mutta he eivät voi korvata opiskeluhoiton palveluita. Opiskeluhoiton palveluista on tärkeää olla monitoimijuudessa mukana ne työntekijät, jotka ovat kyseisen oppilasasian kannalta tarkoituksenmukaiset ja joilla on keskeinen rooli asiassa esimerkiksi ennestään.

Tehostetun ja erityisen tuen opiskelijat tarvitsevat usein myös yksilöllistä ja/tai yhteisöllistä opiskeluhoitoa. Hyvä käytäntö on toimia yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän perustamisen periaattein ja käsitellä tuen tarpeita monialaisesti kokonaisuutena. Tällöin kirjaamiset tehdään erikseen pedagogisen tuen asiakirjoihin ja opiskeluhoiton rekisteriin. (Perusopetuslaki 1998)

5.5. Yhteistyö oppilaitosyhteisön ja -ympäristön turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

Opiskeluhoitopalveluiden työntekijät osallistuvat kouluympäristön terveellisyys- ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin monialaiseen tarkastukseen joka kolmas vuosi. Tarkastuksessa todettujen puutteiden korjaamista seurataan vuosittain, tehdyn suunnitelman mukaisesti. Tarkastus tehdään oppilaitoksen opiskelijoiden, heidän huoltajiensa, opiskeluhoiton, terveystarkastajan, henkilökunnan työterveyshuollon ja työsuojeluhenkilöstön, kiinteistönomistajan sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden välisenä yhteistyönä. Huoltajien, henkilöstön, työterveyshuollon sekä työsuojelun osallistuminen tuo uusia näkökulmia ja tukee kokonaisuuden hahmottamista. Yhteistyö edellyttää toimivia rakenteita sekä yhteistä sopimista toimintatavoista ja vastuista. (Valtioneuvoston asetusneuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 2011)

Oppilaitoksen rehtori/johtaja tai muu nimetty henkilö vastaa ryhmän koolle kutsumisesta. Yhteistyöhön osallistuminen kuuluu kutsuttujen viranhoitoon.

Kuva: Oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastus (THL 2021)

Tarkastus sisältää sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin että oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden arvioinnin. Siihen tarvitaan useiden eri ammattilaisten osaamista sekä opiskelijoiden että huoltajien näkemyksiä.

Tarkastuksen sisällöt ovat:

- yhteisön hyvinvointi
- psykososiaalinen hyvinvointi
- opiskelun ja koulunkäynnin järjestäminen hyvinvointia tukevasti
- ehkäisevä päihdetyö
- liikunnallisuuden ja ergonomian edistäminen
- terveellisten ruokailutottumusten edistäminen

Terveellisyys ja turvallisuus kiinteistössä

- rakennus ja sisätilat
- piha ja liikenne
- Esteettömyys

Turvallisuuden edistäminen

- turvallisuuden edistäminen yhteisössä ja ympäristössä
- tapaturmien ehkäisy
- paloturvallisuus ja pelastautuminen

Opiskeluhoolto ympäristön terveellisyyden, turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tukena

- opiskeluhoollon monialaisen yhteistyön rakenteet
- yhteisöllinen työ
- opiskeluhoollon palvelut

(THL, 2021)

6. Arviot opiskeluhoitopalvelujen kokonaistarpeesta ja suunnitelma voimavarojen kohdentamisesta

Hyvinvointialue käyttää alueen väestön hyvinvointia ja terveydentilaa kuvaavina indikaattoreina muun muassa [Terve Suomi](#)-, [Vähimmäistietosisältö](#)-, [VM tieto hyvinvointialueiden palveluiden vaikuttavuudesta](#)-, [Portmouthin malli](#)- ja [Finlapset](#)- tietovarantoja. Näiden lisäksi koulutuksen järjestäjät sekä hyvinvointialue arvioivat opiskeluhoitopalvelun tilaa ja tarvetta sekä vaikuttavuutta erilaisten [vointimittareiden](#), [Kouluterveyskyselyn](#), [Tea-viisarin](#), [Sotkanetin](#), [OPA-tiedonkeruun](#), [Avohilmon](#), [Vipunen-tilastopalvelun](#), [AMIS-barometrin](#) sekä erilaisten yksikkökohtaisten kyselyiden (ml. laajojen terveystarkastusten ja [MOVE-testien](#) yhteenvedot) ja poissaolokoontitietojen avulla. Opiskeluhoitopalvelujen suunnittelussa hyödynnetään myös hyvinvointialueella kerättäviä potilas- ja asiakastietojärjestelmistä saatavia tilastotietoja, kuten käyntimääriä, käyntisyitä, diagnoositietoja sekä lakisääteisten terveystarkastusten ja hoitotakuun toteutumista.

Alueen lasten, nuorten ja aikuisten hyvinvoinnin tilaa Keski-Suomessa on kuvattu kattavasti alueellisessa hyvinvointikertomuksessa (Linkki). Vuonna 2023 toteutettiin jälleen laaja kouluterveyskysely, josta saadaan hyvin laaja-alaisesti tietoa 4.-, 5.-, 8.- ja 9. luokan opiskelijoista, lukion ensimmäisen ja toisen luokan opiskelijoista sekä toisen asteen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan alle 21-vuotiaista opiskelijoista. Kouluterveyskyselyn tulokset löytyvät kokonaisuudessaan [kouluterveyskyselyn vastaukset](#).

6.1. Opiskelijoiden määrä

Opiskeluhoitopalvelujen merkittävin tarpeeseen vaikuttava tekijä on opiskelijoiden kokonaismäärä. Kokonaisuudessaan Keski-Suomen hyvinvointialueella on noin 3140 esikoululaista, 28 000 peruskoululaista ja toisella asteella opiskelevia on noin 13 850, jotka ovat oikeutettuja opiskeluhoitopalveluihin. Toisella asteella on käytössä jatkuva haku, joten opiskelijamäärät vaihtelevat huomattavasti kuukausitasollakin. Tämän vuoksi toisen asteen opiskelijamääriä arvioitaessa käytetään vuosikeskiarvoja. Keski-Suomessa oppilaitosten koot vaihtelevat aina 30 opiskelijasta yli 6700 opiskelijaan. Näiden eroavaisuuksien takia yksikköjen välillä on eroja opiskeluhoitopalvelujen työskentelytavoissa sekä siinä, kuinka usein opiskeluhoitopalveluiden henkilöstö on paikalla oppilaitoksessa ja monestako yksiköstä yksittäinen työntekijä vastaa. Tarkemmat erittelyt toisen asteen yksilökohtaisiin opiskeluhoitopalveluihin oikeutetuista löytyvät liitteestä 3 sekä paikkakuntaakohtaisista opiskelijamääristä liitteistä 4 ja 5. (Sotkanet, 2023; koulutusten järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat)

Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna opiskeluhoitopalveluiden tarve Keski-Suomessa tulee vähenemään. Väestöennusteen mukaan Keski-Suomessa vuoteen 2030 mennessä alle kouluikäisten lasten määrä vähenee 666 lapsella eli 4,1 prosenttia, kun taas samaan aikaan 75 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa 9282 ikääntyneellä eli nousua on 30 prosenttia. Aikuisopiskelijoiden määrä on viime vuosina merkittävästi lisääntynyt, ja tulevaisuuden näkymiä on heidän osaltaan vaikea ennakoida. Väestöennusteen mukaan muutokset eivät kuitenkaan tapahdu kaikilla alueilla tasaisesti, vaan paikkakuntakohtaiset erot voivat olla suuriakin. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat Jämsä ja Jyväskylä. Jyväskylässä vuoteen 2030 mennessä alle kouluikäisten lasten lukumäärä nousee 178 lapsella, kun vastaava luku Jämsässä on miinusmerkkinen 139. Prosentteina Jämsässä alle kouluikäiset vähenevät vuoteen 2030 mennessä 17,8 kun taas Jyväskylässä puhutaan kahden prosentin lisäyksestä. Liitteestä 6 löytyy tarkempaa Keski-Suomen väestörakenteen kehitystä vuosille 2022-2040. (Info Keski-Suomi, 2023)

6.2. Opiskeluhoitopalvelujen tarpeeseen vaikuttavat muut tekijät

Opiskeluhoitopalveluiden tarvetta ovat viime aikoina lisänneet myös yhteiskunnassa ja lasten ja nuorten elinympäristössä tapahtuneet muutokset kuten Ukrainan sota, koronapandemia, ilmastonmuutos ja sosiaalisen median jatkuva läsnäolo lasten ja nuorten arjessa. Keski-Suomen hyvinvointialueella opiskelijoiden suurimmat tuen tarpeet liittyvät neuropsykiatriisiin haasteisiin, ahdistus- ja masennusoireisiin, riippuvuuksiin, liikkumattomuuteen, perheiden sisäisiin kriiseihin ja eri asteisiin oppimisvaikeuksiin. Muina opiskeluhoitopalveluiden tarpeeseen vaikuttavina tekijöinä Keski-Suomessa on tunnistettu:

- oppivelvollisuuden laajeneminen koskemaan niitä alle 18 -vuotiaita, jotka ovat suorittaneet perusopetuksensa 1.1.2021 jälkeen
- erityisen ja tehostetun tuen oppilaiden määrä sekä pidennetyn oppivelvollisuuden opiskelijoiden määrä
- alueella sijoitettuna tai lastensuojelulaitoksissa asuvien lasten ja nuorten määrä
- maahanmuuttajataustaisten määrä. Palvelutarpeeseen vaikuttavat erityisesti:
 - kotimaassa ei kouluhistoriaa vrt. kotimaassa suoritettu perus-/ammattitutkinto
 - kielelliset valmiudet: ei yhteistä kieltä vrt. käytössä yhteinen kieli (esim. englanti)
- perusopetukseen valmistavan opetuksen opiskelijoiden määrä
- oppilaitoksen yhteydessä olevan asuntolan vaikutus nuorten tuen tarpeeseen

- muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelujen saatavuus
- opiskeluhoitopalvelujen työntekijäkohtaiset opiskelija- ja työyksiköiden määrät
- lasten sosioekonomiset taustat, esim. huoltajien koulutustausta ja mahdollinen työttömyys, päihde- ja mielenterveysongelmat sekä perheväkivalta
- lasten ja nuorten keskuudessa näkyvät paikalliset ilmiöt, kuten:
mielenterveyden haasteet, koulukiusaaminen, päihteidenkäyttö, porukoituminen/jengiytyminen, paikallisten kriisien aiheuttama tuen tarve, vapaa-ajan aktiviteettien tarjonta
- olemassa oleva hoitovelka kevättalvella 2020 levinneen koronapandemian jäljiltä
- sote-palveluiden työntekijävaive etenkin lääkäreiden ja psykologien osalta

6.3. Suunnitelma opiskeluhoitopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta

Opiskeluhoitopalveluiden henkilöstöresursointia ohjaa valtakunnallisesti lait ja suositukset. Näiden toteuttamisella taataan riittävästi henkilökuntaa opiskeluhoitopalveluihin ja lakisääteisten tehtävien hoitoon. Opiskeluhoitopalvelujen henkilöstömitoitusta tarkastellessa alueellisesti nähdään kuitenkin tärkeänä kuulla myös opiskelijoita, huoltajia, työntekijöitä sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä. Vaikka työntekijämitoitus katsotaan alueellisena kokonaisuutena, työn tarkempi kohdentaminen tapahtuu yhdessä koulujen ja opiskeluhoitohenkilöstön kesken, jolloin voidaan huomioida koulujen erilaiset tarpeet. Opiskeluhoitopalvelujen työntekijät ja esihenkilöt toimivat ensisijaisina asiantuntijoina opiskeluhoiton voimavarojen kohdentamisessa. Opiskelijamääriä sekä paikallisia erityispiirteitä seurataan säännöllisesti ja resurssia kohdennetaan näiden mukaisesti jokaiseen toimintayksikköön. Kts. tarkempi resurssien paikkakunta-kohtainen kohdentaminen liitteistä 4 ja 5.

Opiskelijoiden hyvinvointia tukevien toimien ensisijaisuus on yhteisen työn keskiössä. Opiskeluhoito on ennen kaikkea ennaltaehkäisevää opiskelijoiden henkistä hyvinvointia tukevaa yhteisöllistä ja yksilöllistä monialaista työtä. Opiskeluhoiton painopisteen tulisi jatkossa painottua entistä enemmän ennaltaehkäisyyn ja yhteisölliseen opiskeluhoitoon. Vaikka yksilökohtaiset palvelut vievät paljon resursseja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstöltä, tasapaino näiden välille on tärkeää löytää. Keski-Suomessa tavoitteeksi on asetettu lisätä yhteisöllisen työn osuutta valtakunnallisiin suosituksiin pääsemiseksi. Lisäksi yhteisöllisen työn tekemisen tapoja

kehitetään ja niistä laaditaan selkeät ohjeistukset ja suunnitelmat. Luotujen ohjeistusten perehdytykseen ja jalkauttamiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Opiskeluhuollon olemassa olevat resurssit kohdennetaan aina ensisijaisesti lakisääteisiin tehtäviin. Kuraattorien ja psykologien osalta keskiössä ovat yhteisöllinen työ, sosiaalinen vuorovaikutus ja oppimisvaikeuksien arviointi. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa painopiste on lakisääteisissä terveystarkastuksissa sekä ennaltaehkäisevässä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Myös suun terveydenhuollon palveluihin tulee varata riittävästi henkilökuntaa, jotta tarkastukset toteutuvat määräaikaistarkastuksina sekä yksilölliseen tarpeeseen perustuvina terveystarkastuksina tarkastusohjelman mukaisesti.

Ajankohtaiset ja koulukohtaiset ilmiöt vaikuttavat opiskeluhoitopalveluiden tarpeeseen. Näin kaikkia toimia ei voi määritellä vuosikelloon lukuvuoden alussa eli oppilaitoksissa tarvittaisiin liikkumavaraa eri aikoina nousevien ilmiöiden havaitsemiseen ja niihin reagoimiseen. Henkilöstöresurssien tulisi pystyä vastaamaan esiin nousseisiin, yllättäviinkin tilanteisiin. Ei-kiireellisten tehtävien tulisi tarvittaessa pystyä joustamaan siten, että käytettävissä olevia resursseja voitaisiin väliaikaisesti siirtää kiireellisen ja yllättävien asioiden hoitamiseksi.

Opiskeluhoitopalveluiden resursseja suunniteltaessa on myös huomioitava palvelu- ja hoitoketjut ja niihin kirjatut tehtävät opiskeluhoitohenkilöstön osalta. Sairauksien hoito ei kuulu kouluterveydenhuoltoon, mutta Keski-Suomen hyvinvointialueella on kuitenkin päädytty lievien mielenterveys- ja neuropsykiatristen haasteiden arviointien, tutkimusten ja hoidon osalta keskittämään palvelut pitkälti opiskeluhoitopalveluihin. Tähän on päädytty Terveyden ja hyvinvointilaitoksen [toimenpideohjeistuksen](#) pohjalta ja käytännönjärjestelyihin liittyvistä syistä, kuten saavutettavuuden sekä asiantuntijuuden ja resurssien järkevän kohdentamisen näkökulmista. Lisäksi tällä hetkellä Keski-Suomessa on myös paljon tilapäistä suojelua ja turvapaikkaa hakevia lapsia ja nuoria. Tästä syystä kouluterveydenhuollon henkilöstöresurssien laskennan tavoitteeksi Keski-Suomen hyvinvointialueella on asetettu keskimääräinen 440 opiskelijaa/terveydenhoitaja valtakunnallisesti suositellun 460 opiskelijan sijasta.

Moniammatillinen yhteistyö on tärkeää myös yksilöllisessä opiskeluhuollossa ja erityispalveluihin ohjaamisessa. Yhteistyölle luodaan edellytykset selkeillä suunnitelmilla, hoito- ja palvelupoluilla sekä yhdessä tekemisen rakenteilla.

7. Opiskeluhoiltopalveluiden toiminta

7.1. Esikoululaisten terveydenhuollon palvelut

Esikoululaiset eivät kuulu vielä kouluterveydenhuollon palveluiden piiriin, vaikka esikoulu olisi järjestetty perusopetuksessa ja se sijaitisi konkreettisesti peruskoulun tiloissa. Sen sijaan esikoululaisten psykologi- ja kuraattoripalvelut sisältyvät opiskeluhoiltopalveluiden kokonaisuuteen.

Esikoululaisten terveydenhuiltopalvelut toteutuvat Keski-Suomessa lastenneuvoloissa [NEUKO](#)- tietokannan ohjeistuksien mukaisesti. Esikoululaiset käyvät 6-vuotistarkastuksessa, joka on esikouluikäisten lakisääteinen tarkastus. Esikoululaisen terveystarkastuksen tavoitteena on tukea koko perheen hyvinvointia, vuorovaikutusta ja vanhemmuutta. Terveystarkastuksessa tehdään tarvittaessa leikki-ikäisen neurologisen kehityksen kartoitus. Tarkastuksen keskustelunaiheita ovat lapsen kasvu ja kehitys, ravitsemustottumukset, vastavuoroiset sosiaaliset suhteet ja kasvatustasiat. Lapsen lastenneuvola-ajan terveystiedot ja jatkosuunnitelma siirretään kuusivuotistarkastuksen jälkeen kouluterveydenhuoltoon (Terveysportti 2023).

Neurolan terveydenhoitajat osallistuvat myös esikoulujen opiskeluhoiltooryhmiin ja tarvittaessa yksilökohtaisiin moniammatillisiin asiantuntijaryhmiin. Keski-Suomen hyvinvointialueella on laadittu neuvolatoiminnasta erillinen alueellinen suunnitelma (linkki), jossa on kuvattuna tarkemmin lastenneurolatoiminta Keski-Suomessa.

7.2. Kouluterveydenhuollon palvelut

7.2.1 Kouluterveydenhuollon toimintayksiköt ja henkilöstö

Keski-Suomessa on perusopetuksen oppilaitoksia noin 120 ja opiskelijoita niissä noin 28000, joista noin puolet Jyväskylässä. Keski-Suomen hyvinvointialueen kouluterveydenhuolto on jaettu neljään hallinnolliseen yksikköön, joilla jokaisella on oma palveluvastaavansa (liite 1). Jokaisella perusopetuksen koululla on kouluterveydenhoitajan vastaanottotilat. Oppilasmäärät vaihtelevat oppilaitoksissa kolmestakymmenestä yli tuhanteen, joten kouluterveydenhoitajien läsnäolopäivät oppilaitoksessa vaihtelevat opiskelijamäärän mukaisesti. Myös koululääkärintarkastus toteutetaan pääsääntöisesti opiskelijoiden omissa oppilaitoksissa.

Keskisen alueen muodostavat Muurame ja Jyväskylän Novan alue, johon kuuluu 20 koulua, mukaan lukien Jyväskylän normaalikoulu, Jyväskylän kristillinen koulu ja Steinerkoulu. Alueen oppilaitoksissa opiskelee 8000 opiskelijaa ja työskentelee 17 terveydenhoitajaa.

Pohjoisella alueella on 4400 opiskelijaa 20 oppilaitoksissa Saarijärvellä, Kannonkoskella, Karstulassa, Kivijärvellä, Kyyjärvellä, Pihtiputaalla, Viitasaarella ja Äänekoskella. Alueella työskentelee 10 terveydenhoitajaa. Kinnula kuuluu myös pohjoiselle alueelle, mutta siellä kouluterveydenhuollon palvelut on ulkoistettu. Kinnulassa on 100 perusopetuksen opiskelijaa ja yhdistelmätyötä tekevä terveydenhoitaja.

Itäisellä alueella on 9350 opiskelijaa 41 oppilaitoksissa Hankasalmella, Jyväskylässä (Palokka-Vaajakoski alue), Konnevedellä, Laukaassa ja Uraisilla. Alueella työskentelee 20 terveydenhoitajaa.

Läntisellä alueella on 5400 opiskelijaa 25 oppilaitoksissa Joutsassa, Jyväskylässä (Kyllön alue), Keuruulla, Luhangassa, Multialla, Petäjävedellä ja Toivakassa. Jyväskylässä toimii myös Kukkulan sairaalakoulu, jossa opetusta tarjotaan koko hyvinvointialueelta tuleville oppilaille, jotka ovat sairaalassa. Kaupungin perusopetuksen ylläpitämien oppilaitosten lisäksi opetushallituksen ylläpitämä Valteri-koulu Onerva, jossa korostuu monialainen kuntoutus ja toimintakykyä edistävä ohjaus eheänä kokonaisuutena opetuksen kanssa. Alueella työskentelee 14 terveydenhoitajaa. Jämsä kuuluu läntiseen alueeseen, jossa terveystalvet on ulkoistettu 31.7.24 asti. Jämsästä Keski-Suomen hyvinvointialueen kouluterveydenhuollon piiriin siirtyy ulkoistusopimuskauden jälkeen vajaa 1700 opiskelijaa seitsemällä eri koululla. Henkilöstöä on siirtymässä neljä terveydenhoitajaa.

Hyvinvointialueen kouluterveydenhuollossa on terveydenhoitajien budjetoituja toimia tällä hetkellä 58,5 henkilötyövuotta (htv), kun tarve olisi noin 61,5 htv (440 opiskelijaa/th), neljä palveluvastaavaa ja palvelupäällikkö. Lääkärityö tulee laaja-alaisen sotekeskuksen vastuualueelta. Lääkärityön tarve on noin 13 htv. Lääkärityö toteutetaan osin terveysasemien omien lääkärin työnä ja osin ostopalveluna.

7.2.2 Kouluterveydenhoitajan ja -lääkärin palvelut

Terveydenhoitaja tapaa opiskelijoita ja huoltajia terveystarkastusten, avointen vastaanottojen sekä kohdennettujen terveystapaamisten yhteydessä. Terveydenhoitaja järjestää ja toteuttaa opiskelijoiden määräaikaisten terveystarkastukset vuosittain ja selvittää tarkastuksista pois jäävien tuen tarpeen. Laajat terveystarkastukset 1., 5. ja 8. luokalla toteutetaan yhdessä koululääkärin kanssa. Huoltajien tulee osallistua laajoihin terveystarkastuksiin, mutta he ovat tervetulleita myös kaikkiin muihinkin tarkastuksiin. Tarkastuksissa arvioidaan monipuolisesti opiskelijan fyysistä ja psykososiaalista terveydentilaa, hyvinvointia ja oppimista. Laajoissa terveystarkastuksissa selvitetään lisäksi huoltajien ja koko perheen hyvinvointia. Terveystarkastukseen sisältyy aina yksilöllinen terveysneuvonta.

Terveystarkastusten lisäksi kouluterveydenhuollossa tavataan opiskelijoita ja perheitä yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Kouluterveydenhuollon tärkeä työmuoto ovat terveydenhoitajan lisä-, tuki ja kontrollikäynnit, jotka tehdään koulupäivän aikana. Lisäkäynneillä voidaan perehtyä selvittelyä vaativiin asioihin sekä seurata terveys- ja hyvinvointitilannetta, kasvua ja kehitystä tai perheen tilannetta terveystarkastusten välillä. Lisäkäynteinä kouluterveydenhuollossa voidaan toteuttaa esimerkiksi neuropsykiatriisiin sekä masennus ja ahdistusoireisiin liittyviä käyntejä hyvinvointialueen hoito- ja palvelupolkujen mukaisesti.

Seksuaaliterveyden edistäminen sisältyy myös kouluterveydenhuoltoon. Seksuaaliterveyspalveluihin sisältyvät esim. seksuaali- ja sukupuoli-identiteettiin liittyvät kysymykset, opastus ja ohjanta, raskauden ehkäisy- ja keskeytyspalvelut. Kaikille alle 22 -vuotiaille raskauden ehkäisy on Keski-Suomessa maksutonta ja ehkäisy tuotteet saa kouluterveydenhuollosta tai muista seksuaaliterveyden palveluyksiköistä, kuten perhesuunnitteluneuvoloista.

Terveydenhoitaja osallistuu yhteisöllisiin oppilaitoskohtaisiin opiskeluhoitoryhmiin, oppilaitoksen terveellisuuden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastamiseen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoitosuunnitelmien laatimiseen. Tarvittaessa terveydenhoitaja osallistuu myös yksittäisen opiskelijan tueksi koottavaan monialaiseen asiantuntijaryhmän tapaamisiin.

Kouluterveydenhuollossa hoidetaan vain ne koulupäivän ja koulumatkan aikana sattuneet tapaturmat, joissa vaaditaan terveydenhuollon ammattilaisen arviota. Vapaa-ajan tapaturmien hoito tulee järjestää kotona, oman alueen sotekeskuksessa tai muussa huoltajien valitsemassa hoitopaikassa. Oppilaitoksessa tulee olla ensiaputarvikkeita ja valmius ensiavun antamiseen, sillä terveydenhoitaja ei aina ole tavoitettavissa ensiapua vaativissa tilanteissa.

Sairaanhoidolliset toimenpiteet sekä sairauksien toteaminen ja hoito toteutetaan tarvittaessa avoterveydenhuollossa opiskelijan omassa sotekeskuksessa. Opiskelijoiden lyhyt- tai pitkäaikaissairauksia hoidetaan niin ikään sotekeskuksessa tai muussa hoitoyksikössä.

7.2.3 Suunterveydenhuollon palvelut

Suun terveystarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, suun terveyden tilan kehitys ja hoidon tarve sekä tehdään henkilökohtainen terveyssuunnitelma. Opiskelijan suun määrääikaistarkastuksen tekee hammaslääkäri, suuhygienisti tai täydennyskoulutuksen

saanut hammashoitaja. Opiskelijoiden suun terveystarkastuksiin sisältyy aina myös hammaslääkärin tutkimuksia, jotka kohdennetaan tarpeen mukaan. Lisäksi tehdään tarvittaessa erikoisalakohtaisia suun tutkimuksia. Lapselle, jolla on erityinen riski sairastua suusairauksiin, on järjestettävä tehostettu ehkäisevä suun terveydenhuolto ja yksilöllisesti määritellyt terveystarkastukset.

Suunterveydenhuolto on osa kouluterveydenhuoltoa, mikä tulee huomioida koulujen opetussuunnitelmissa ja kouluterveydenhuollon suunnitelmissa. Suun terveydenhuollon tehtävänä on tukea lasta ja hänen perhettään suun ja hampaiden terveyden edistämisessä ja ylläpidossa, sairauksien välttämisessä sekä terveiden elintapojen omaksumisessa.

Suun terveystarkastuksia järjestetään koko ikäluokan kattavina määrääaikaistarkastuksina sekä yksilölliseen tarpeeseen perustuvina terveystarkastuksina. Keski-Suomen hyvinvointialueen suun terveydenhuollossa peruskoululaiset kutsutaan määrääaikaistarkastukseen 1., 5. ja 8. luokalla sekä tarvittaessa useammin, mikäli opiskelijalla on erityisiä riskitekijöitä. Koululaisten hammashoito järjestetään osana suun terveydenhuollon toimintaa alueen hammashoitoloissa. Koululaisten tarkastuksia tehdään myös liikkuvissa pop up - yksiköissä koulujen tiloissa sekä kiertävässä hammashoitoyksikössä.

Koulun ja kouluterveydenhuollon ja sen osana suun terveydenhuollon yhteistyötä tarvitaan esimerkiksi tupakan ja muiden päihteiden käytön ehkäisyssä sekä terveellisten ravintotottumusten omaksumisessa. Yleissairauksia sairastavien, erityisopetuksessa olevien, vieraista kulttuureista tulleiden sekä pelkäävien oppilaiden neuvonnassa ja hoidossa tarvitaan moniammatillista yhteistyötä. Sitä tarvitaan myös, jos suun terveydenhuollossa herää epäily koululaisen hoidon laiminlyönnistä tai kaltoinkohtelusta.

Huoltaja vastaa lapsensa kuljetuksesta suun määrääaikaistarkastuksiin ja mahdollisesti tarvittaville jatkokäynneille. Määrääaikaistarkastuksiin liittyvistä kuljetuskustannuksista on huoltajien mahdollisuus hakea korvausta hyvinvointialueelta terveydenhuoltolain 16 §pykälän mukaisesti. Suunterveydenhuollon jatkohoitokäynnit toteutetaan yksilöllisen suunnitelman ja hoidontarpeen mukaisesti. Tällöin huoltajalla on mahdollisuus hakea matkakorvauksia KELA:sta.

7.2.4 Erikoistutkimukset, jotka ovat välttämättömiä oppilaan terveydentilan määrittämiseksi

Hyvinvointialueen on järjestettävä opiskelijoiden tarpeen mukaisesti oppilaalle maksutta tämän terveydentilan toteamista varten seuraavat erikoistutkimukset:

- asianomaisen alan erikoislääkärin tekemä näön tai kuulon tutkimus ja hänen määräämänsä muut tarvittavat tutkimukset
- lasten- tai nuorisopsykiatrin tekemä tutkimus mielenterveyden selvittämiseksi
- psykologin tekemä tutkimus

7.2.5 Näöntutkimukset kouluterveydenhuollossa

Lainmukaiset kouluterveydenhuollon palveluihin kuuluvat näöntutkimukset tuotetaan ostopalveluna sopimuskumppaneilta tai palvelusetelillä. Tavoitteena on saada yhdenvertaiset palvelut koko hyvinvointialueelle. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen [NEUKO](#)-tietokannan (2019) mukaisesti silmälääkärille lähettämisen tarvetta arvioidessaan kouluterveydenhuolto voi taittovikaepäilyissä tehdä yhteistyötä rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden omaavan laillistetun optometristin kanssa silloin, kun opiskelija on vähintään toisella luokalla ja täyttänyt 8 vuotta. Muissa silmäoireissa ja 8-vuotiaat ja ensimmäisen vuosiluokan opiskelijat ohjataan suoraan silmälääkärille.

Ostopalveluna toteutettavilla optometrismi- ja silmälääkäritutkimuksilla varmistetaan kyseisten palveluiden tarvitsijoiden yhdenvertainen kohtelu, palvelun saatavuus ja saavutettavuus. Palvelu edistää lapsen ja nuoren terveyttä ja opiskelukykyisyyttä. Optometristin palvelun käyttö on tarkoituksenmukaista ja kustannustehokasta.

7.3. Psykologi- ja kuraattoripalvelut esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella

7.3.1 Psykologi- ja kuraattoripalveluiden toimintayksiköt ja henkilöstö

Lakisääteisiä psykologi- ja kuraattoripalveluita järjestetään kaikkiin Keski-Suomen esiopetusyksiköihin ja oppilaitoksiin, joissa opiskelijoita on yhteensä noin 45 000 (liitteet 3 ja 4). Keski-Suomen hyvinvointialueen kuraattori- ja psykologipalvelut on jaettu kahdeksaan hallinnolliseen toimintayksikköön (Pohjoinen 1, Pohjoinen 2, Itäinen, Keskinen, Läntinen 1 ja Läntinen 2, Toisen asteen kuraattorit sekä Toisen asteen psykologit), joilla jokaisella on oma palveluvastaava (liite 1). Palvelut toteutetaan lähipalveluperiaatteella lähellä opiskelijan oppimisympäristöä. Kuraattori- ja psykologipalveluissa lakisääteisten henkilöstömitoitusten toteuttamiseen tarvitaan esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella kuraattorin toimia 67 htv ja psykologin toimia 58 htv. Psykologi- ja kuraattoripalvelua toteutetaan sekä yhteisöllisesti, että yksilöllisesti. Psykologipalvelua hankitaan tarpeen mukaan myös ostopalveluna, mutta tavoitteena on tuottaa palvelut täysin omana toimintana.

7.3.2 Yhteisöllinen työ kuraattori- ja psykologipalveluissa

Yhteisöllinen opiskeluhoitotyö kuuluu keskeisenä osana kuraattorien ja psykologien tehtäväkuvaan. Tavoitteena on, että noin 30 % työajasta kohdistuisi yhteisölliseen työhön. Tähän työskentelyyn voi sisältyä muun muassa:

- opiskelijoiden oppimisen, hyvinvoinnin, osallisuuden ja sosiaalisten valmiuksien tukeminen yhteisön tasolla
- opiskeluhoitoryhmän ja kehittämistiimien toimintaan osallistuminen
- oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitotyön suunnitteluun ja arviointiin osallistuminen
- teemapäivien, vanhempainiltojen ja oppilaitokseen tutustumispäivien suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuminen
- opiskelijan lähiverkoston ja koulun välisen yhteistyön edistäminen
- palveluista tiedottaminen yhteistyössä koulutuksenjärjestäjän kanssa
- oppilaitos- ja ryhmäkohtaisten kohtaisten kyselyiden laatimiseen ja pohjalta toteutettavien toimintamallien ja toimenpiteiden suunnitteluun osallistuminen (mm. Ilmapiiri, työrauha, kiusaaminen)
- ryhmä- ja luokkatason työskentely: ryhmien yleistilanteen kartoitus opiskeluhoitoryhmässä
 - ryhmien havainnointi
 - teema/pienryhmien toteutus
 - ryhmäyttämiseen osallistuminen
- oppilaitoksen henkilöstön neuvonta ja ohjaus
- verkosto- ja sidosryhmätyöskentely

7.3.3 Yksilöllinen työ kuraattori- ja psykologipalveluissa:

Kuraattorin keskeisimpiä työtehtäviä yksilötyön osalta ovat muun muassa

- Lyhytkestoisen ja/tai kannattelevan keskustelutuen tarjoaminen opiskelijoille, joilla on haasteita sosiaalisissa suhteissa, koulunkäynnissä, huolta perhetilanteesta, lieviä mielialoireita tai erilaisia elämäntilanteeseen liittyviä kriisejä.
- Neuvottelut opiskelijoiden, huoltajien, koulun henkilökunnan ja koulun ulkopuolisten verkostojen kanssa (esim. perhetapaamiset ja yksilökohtaiset monialaiset asiantuntijaryhmät).
- Moniammatillinen yhteistyö eri viranomaistahojen kanssa (esim. perheneuvola, MTP-palvelut, erikoissairaanhoido ja perhe- ja sosiaalipalvelut).

Psykologin keskeisimpiä työtehtäviä yksilötyön osalta ovat muun muassa:

Psykologi tekee arviointeja oppilaan tuen tarpeen kartoittamiseksi, tukitoimien suunnittelemiseksi ja tarvittaessa jatkolähetteen tekemisen pohjaksi. Arviointi alkaa moniammatillisella palaverilla, jonka perusteella psykologi päättää jatkotoimenpiteistä hyvinvointialueen yhteisten hoitopolkujen tai arviointikriteerien pohjalta. Tarvittaessa psykologi voi osallistua kuntoutussuunnitelmien laadintaan.

- Lyhytkestoisen keskustelutuen tarjoaminen oppilaille, joilla on psyykkistä oireilua (esim. lievät mieliala-, ahdistuneisuus- ja stressioireet sekä elämäntilanteeseen liittyvät kriisit).
- Neuvottelut oppilaan, huoltajien, koulun henkilökunnan ja koulun ulkopuolisten verkostojen kanssa (esim. perhetapaamiset, yksilökohtaiset monialaiset asiantuntijaryhmät, oppimisen tuen ryhmät).
- Moniammatillinen yhteistyö eri viranomaistahojen kanssa (esim. kuntoutustyöryhmät, perheneuvola, erikoissairaanhoido ja perhe- ja sosiaalipalvelut).
- Psykologin arviointeihin liittyvät kirjalliset työt (pisteitys ja tulkinta, yhteenvedot).

7.4. Opiskeluterveydenhuollon palvelut

Opiskeluterveydenhuollon palvelut toteutuvat Keski-Suomessa valtakunnallisten suositusten ja lakien ohjaamalla tavalla. Kaikissa opiskeluterveydenhuollon yksiköissä tarjotaan lakisääteisesti opiskeluterveydenhuoltoon kuuluvia palveluita ja niitä toteutetaan [Opiskeluterveydenhuollon oppaan](#) ja [NEUKO-](#) tietokannan sekä käypähoito-suosituksien sekä alueellisten hoito- ja palveluketjujen mukaan. Opiskeluterveydenhuollossa palvelut toteutetaan mahdollisimman tasalaatuisina, huomioiden kuitenkin alueelliset erovaisuudet, toimintayksiköiden koot ja muut palvelutarpeisiin vaikuttavat paikalliset erityispiirteet. Tarkemmat oppilaitoskohtaiset kuvaukset löytyvät koulutustenjärjestäjien opiskeluhuoltosuunnitelmista.

7.4.1 Opiskeluterveydenhuollon toimintayksiköt ja palveluihin oikeutetut

Keski-Suomessa on toisen asteen oppilaitoksia kaiken kaikkiaan 32, joista lukioita 17. Kansanopistoja, joiden opiskeluterveydenhuollon palvelut tuotetaan hyvinvointialueen toimesta, on Keski-Suomen alueella yhteensä neljä Jyväskylässä (kaksi), Keuruulla ja Karstulassa. Näiden lisäksi Jämsässä toimii kansanopisto, jonne palvelut hyvinvointialue

ostaa 31.7.24 asti Jämsän Terveys Oy:ltä. Opiskeluterveydenhuollon toimipisteet sijaitsevat pääasiassa oppilaitoksissa keskimääräisen opiskelijamäärän mukaisesti, poikkeuksena tästä tekee Jyväskylässä toimivat opiskeluterveydenhuollon kaksi keskitettyä toimipistettä.

Opiskeluterveydenhuollon palveluita on Keski-Suomessa kaikkiaan 15 paikkakunnalla ja tämä kokonaisuus on jaettu kahteen eri tiimiin, Jyväskylä-Jämsä-tiimi ja Jyväskylä-Äänekoski-tiimi. Molempia tiimejä vetää palveluvastaava, joka toimii oman alueensa työntekijöiden lähiesihenkilönä. Tarkempi alue-erittely löytyy liitteestä 1.

Keski-Suomen hyvinvointialueella opiskeluterveydenhuollon palveluiden piirissä on noin 13 850 opiskelijaa. Määrä vaihtelee, koska ammatillisiin oppilaitoksiin opiskelijoita otetaan jatkuvalla haulla. Jatkuvasti vaihtelevan opiskelijamäärän takia opiskeluterveydenhuollon henkilöstömitoituksia suunniteltaessa käytetään vuosittaisia keskimääräisiä opiskelijamääriä. Opiskelijoista noin 8400 on ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa, lukio-opinnoissa on noin 4750 opiskelijaa ja kansanopistoissa opiskelijoita on noin 700. Opiskeluterveydenhuollon palveluiden asiakaskunnan ikähaitari on suuri 15 ikävuodesta aina 63:en ikävuoteen asti. Kaikista opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuista opiskelijoista noin 68 % opiskelee Jyväskylässä. Tarkemmat tiedot toisen asteen opiskeluterveydenhuollon palveluihin oikeutetuista opiskelijoista löytyy liitteestä 3. Paikkakuntaakohtaiset opiskelijamäärät löytyvät eriteltynä liitteestä 5.

7.4.2 Opiskeluterveydenhuollon henkilöstö ja ostopalvelut

Keski-Suomen hyvinvointialueella opiskeluterveydenhuollossa on terveydenhoitajavakansseja 26,55 henkilötyövuotta (htv), mukaan lukien ulkoistetut palvelut. Kaikki vakanssit on täytetty. Keskimääräisen opiskelijamäärän mukainen kokonaistatarve on 24,30 htv. Tämän hetken terveydenhoitajavakanssien lukumäärä täyttää siis kokonaisuudessaan valtakunnalliset opiskeluterveydenhuollolle asetetut suositukset. Hyvinvointialueen omien terveydenhoitajien 23,85 htv lisäksi Jämsässä on ostopalveluna 2,6 htv ja Kinnulassa 0,1 htv terveydenhoitajaa. Terveydenhoitajien lisäksi opiskeluterveydenhuollossa työskentelee Jyväskylässä 2 htv psykologeja ja 3 htv psykiatrisia sairaanhoitajia.

Opiskeluterveydenhuollon lääkäryö tulee Keski-Suomen hyvinvointialueella kokonaisuudessaan laaja-alaisista sotekeskuksista. Lääkäryön tarve keskimääräiseen opiskelijamäärään suhteutettuna on 7,45 htv. Tällä hetkellä toteutuvalla lääkäriresurssilla ei ole mahdollista vastata kokonaisvaltaisesti opiskelijoiden terveydenhoitoon, eikä myöskään kiireettömän sairaanhoidon tarpeeseen, vaikka tämä

työ opiskeluterveydenhuoltoon kuuluukin. Opiskelijoiden ikäjakauman mukaisesti pitkäaikaissairauksien määrä nousee aikuisopiskelijoiden määrän noustessa ja tällöin myös perussairaukset lisääntyvät. Opiskeluterveydenhuollossa nähdään, että pitkäaikaissairaiden opiskelijoiden on usein mielekästä jatkaa jo olemassa olevia hoitosuhteitaan tutulla hoitotaholla, eikä siirtää niitä opiskelujensa ajaksi opiskeluterveydenhuoltoon. Tällaisia hoitosuhteita ovat esimerkiksi diabetekseen, astmaan ja mielenterveydenhaasteisiin liittyvät käynnit ja kontrollit. Opiskeluterveydenhuollossa hyödyntää myös olemassa olevia etäpalveluita, joita ovat muun muassa OmaKS -palvelut ja valtakunnalliset etäkanavat.

Perustehtävänsä lisäksi Keski-Suomen opiskeluterveydenhuollossa tehdään vuosittain noin 1400 kutsuntojen ennakkoterveystarkastusta asevelvollisille. Näihin kuuluu sekä terveydenhoitajakäynti että lääkärintarkastus. Asevelvollisten ennakkoterveystarkastuksiin on opiskeluterveydenhuollossa varattu erillistä terveydenhoitajaresurssia 1 htv ja lääkäriresurssia 0,5 htv. Kutsuntojen ennakkoterveystarkastuksiin kuuluvat lääkärintarkastukset toteutuvat pääosin lakisääteisten terveystarkastusten yhteydessä.

Keski-Suomessa opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajaresurssit jakautuvat paikkakunnittain tällä hetkellä varsin tasaisesti suhteutettuna keskimääräisiin opiskelijamääriin, liite 5. Kevään 2023 aikana opiskeluterveydenhuollon tehtävänkuvauksia jonkin verran muutettiin osalla työntekijöistä ja ns. yhdennettyjä tehtävänkuvia purettiin, jos se oli tarkoituksenmukaista.

Opiskeluterveydenhuollon palvelut tuotetaan pääasiassa omana toimintana, joskin kaikki toiminta ei ole varsinaisesti opiskeluterveydenhuollon oman toimintayksikön palvelua, vaan ne tulevat hyvinvointialueen muista yksiköistä tai ostetaan alan yksityisiltä toimijoilta. Tällaisia palveluita ovat lääkärityön lisäksi muun muassa erilaiset etäpalvelut, terapiatyön-, suunterveyden-, kuvantamisen- ja näytteenotonpalvelut sekä osittain mielenterveys- ja päihdetyön palvelut.

Jämsässä ja Kinnulassa opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottaminen on ulkoistettu kokonaisuudessaan yksityisille palvelutuottajille. Jämsässä opiskeluterveydenhuollon palveluiden tuottamisesta vastaa Jämsän Terveys Oy, joka on Pihlajalinna Oy:n ja Keski-Suomen hyvinvointialueen yhteisyritys. Kinnulassa palvelut tuottaa vastaavasti Terveystalo Oy. Jämsässä ja Kinnulassa toteutuvat asetetut henkilöstömitoitussuosituksot. Nämä ulkoistussopimukset oli tehty jo ennen hyvinvointialueiden toiminnan aloittamista, Jämsän sopimus on voimassa opiskeluterveydenhuollon osalta 31.7.24 saakka ja Kinnulassa aina vuoteen 2027 asti. Hyvinvointialueella valvotaan säännöllisesti ulkoistettuja palveluiden tuottajia omavalvontasuunnitelman mukaisesti, näin varmistetaan palveluiden laatu ja toteutuminen sopimusten mukaisesti.

7.4.3 Ennaltaehkäisevät palvelut ja opiskelijoiden erityinen tuki

Kaikille ensimmäisen vuoden opiskelijoille, joiden opintojen on suunniteltu kestävän yli vuoden, joko annetaan tai kannustetaan opiskelijaa itse varaamaan aika terveydenhoitajan terveystarkastukseen. Tätä tarkastusta varten opiskelijat täyttävät esitietokyselyn terveydenhoitajien pitämässä infotilaisuuksissa tai sähköisissä kanavissa. Tarkastus on vapaaehtoinen, mutta terveystarkastuksesta poisjääville alaikäisille tarjotaan yhtä uutta aikaa. Alaikäisten opiskelijoiden jättäessä toistuvasti tulematta varatulle terveystarkastusajalle, ollaan yhteydessä huoltajaan tai tarvittaessa lapsiperheiden sosiaalipalveluihin tuen tarpeen selvittämiseksi. Kansanopistoissa opinnot kestävät usein alle vuoden, jolloin ensimmäisen vuoden terveystarkastukset toteutetaan pääosin esitietokaavakkeista nousseiden tarpeiden mukaisesti kohdennetuille opiskelijoille.

Opiskelijalla voi olla myös jokin somaattinen pitkäaikaissairaus, mielenterveys- tai päihdeongelma, häiriökäyttäytymistä, kiusaamista, neurologisen kehityksen ongelmia tai oppimisvaikeuksia, mitkä vaativat opiskelukyvyn säilyttämiseksi erityistä tukea. Opiskeluterveydenhuollon palveluihin kuuluu opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä opiskelijan tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen. Erityisen tuen tarve pyritään selvittämään aina, kun tulee esiin jokin opiskelijaan liittyvä huoli tai riski. Näin toimitaan erityisesti silloin, kun opiskelijassa, perheessä tai ympäristössä on tekijöitä, jotka voivat vaarantaa tervettä kasvua ja kehitystä. Tuen tarpeen arviointi, järjestäminen ja toteuttaminen edellyttävät usein lääkäreitä, jotka toteutuvat opiskeluterveydenhuollossa tai yksilökohtaisissa monialaisissa asiantuntijaryhmässä. Kun opiskelija tarvitsee erityistä tukea, toteutetaan sitä usein yhdessä moniammatillisesti muiden toimijoiden, kuten oppilaitoksen muun opiskeluhuollon, lastensuojelun, muiden perustason palveluiden sekä tarvittaessa erikoissairaanhoidon kanssa. Opiskelijan tukemiseksi laaditaan hyvinvointi- ja terveyssuunnitelma yhteistyössä opiskelijan sekä kehitystaso huomioiden huoltajien kanssa. Suunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan.

7.4.4 SORA-säädökset

Opiskeluterveydenhuollossa tehdään ammatillisessa koulutuksessa opiskeleville SORA-säädösten mukaisia opiskeluoikeuden peruuttamiseen ja palauttamiseen sekä huumausainetestaukseen liittyviä arviointoja. SORA-säädösten tavoitteena on parantaa turvallisuutta koulutuksessa ja työelämässä sekä lisätä koulutuksen järjestäjän mahdollisuuksia puuttua opiskelijan alalle soveltumattomuuteen. Säädöksillä varmistetaan myös opiskelijan oikeusturva. Säädökset koskevat muiden kuin huumausainetestauksen, joka koskettaa kaikkia, osalta niin sanottuja [SORA-aloja](#).

Näihin aloihin liittyy alaikäisen turvallisuutta, potilas- ja asiakasturvallisuutta tai liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia.

Koulutuksen järjestäjä voi määrätä SORA-tutkintoa opiskelevan opiskelijan opiskeluterveydenhuollon tarkastukseen, jos hänellä epäillään olevan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka, jonka perusteella hänen opiskeluoikeutensa voitaisiin peruuttaa. Opiskeluterveydenhuollon koulutetut ammattihenkilöt päättävät tarvittavista tutkimuksista tutkintokohtaisten terveydentilavaatimusten toteutumisen arvioimiseksi. Näiden tutkimusten jälkeen opiskeluterveydenhuollon lääkäri antaa lausunnon, josta ilmenee, pidetäänkö opiskelijaa sopivana jatkamaan tutkinnon suorittamista. Jos opiskelijaa pidetään rajoituksin sopivana, täsmennetään millä edellytyksillä opiskelija voi opintojaan jatkaa.

Sora-lainsäädäntö perustuu useampaan lakiin, joita ovat muun muassa:

- laki ammatillisesta koulutuksesta (L531/2017)
- valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta (VNA673/2017)
- rikosrekisterilaki (L770/1993)
- laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta (L956/2011)

SORA-lainsäädännön toteuttamiseksi on laadittu oppilaitoskohtaiset toimintamallit, jotka tulee olla kuvattu koulutusten järjestäjien opiskeluhuoltosuunnitelmissa. Koulutuksen järjestäjä vastaa kaikilta osin näiden tarkastuksien, tutkimusten ja lausuntojen kustannuksista.

7.4.5 Sairaanhoitopalvelut

Jokaisessa Keski-Suomen opiskeluterveydenhuollon yksikössä tarjotaan perustasoisia sairaanhoitopalveluita. Näitä palveluita ohjaavat valtakunnalliset [käypähoito - suositukset](#) ja hyvinvointialueen omat [hoito- ja palveluketjut](#). Opiskelijoiden sairaanhoitopalvelut pyritään mahdollisuuksien mukaan tarjoamaan oppilaitoksissa lähipalveluna, mutta etenkin pienemmissä opiskeluterveydenhuollon yksiköissä yleislääkärin tason sairaanhoitopalvelut tapahtuvat käytännön syistä sekä laadukkaan palvelun ja resurssien tarkoituksenmukaiseen kohdentumisen takia pääasiassa paikallisissa sotekeskuksissa. Sairaanhoitopalveluihin ohjautuminen tapahtuu palvelutarpeen arvioinnin pohjalta, joko puhelimesta tai sähköisesti tehdyn yhteydenoton perusteella tai terveydenhoitajien ajanvarauksettomilla vastaanotoilla. Opiskelijoiden pitkäaikaissairauksien hoitoon tarvittavat hoitotarvikkeet opiskelijat saavat hoitotarvikejakelun kautta.

Asiakasmaksulain mukaisesti opiskeluterveydenhuolto on opiskelijalle pääosin maksutonta. Maksuja opiskeluterveydenhuollossa peritään 18 vuotta täyttäneille annetuista lääkäreiden sairausvastaanottopalveluista, peruuttamattomista ja käyttämättä jääneistä sairaanhoidollisista ajanvarauksista ja suun terveydenhuollon palveluista vuosittain vahvistettujen asiakasmaksujen mukaisesti. Ehkäisevät palvelut, kuten terveystarkastukset, ovat maksuttomia kaikille opiskelijoille, eikä niistä myöskään peritä sakkomaksuja.

7.4.6 Mielenterveyspalvelut

Nuorten ja nuorten aikuisten psyykkinen oireilu ja neuropsykiatriset haasteet ovat valtavasti lisääntyneet ja opiskeluterveydenhuollon sairaanhoidollisista palveluista merkittävä osa onkin mielenterveyshaasteiden arviointia, hoitoa ja tarvittaessa jatkohoitoon ohjausta. Mielenterveys- ja päihdetyö opiskeluterveydenhuollossa on ennalta ehkäisevää ja opiskelukykyisyyttä tukevaa toimintaa, jotta opiskelija valmistuu tulevaan ammattiinsa ja siirtyy työelämään. Mielenterveyden edistäminen opiskeluterveydenhuollossa kuuluu kaikille ammattiryhmille. Mielenterveystyötä opiskeluterveydenhuollossa ohjaa tarkemmin [Mielenterveys- ja päihdetyön menetelmät opiskeluterveydenhuollossa](#) sekä [Mielenterveys ja päihdetyö opiskeluterveydenhuollossa](#) -oppaat.

Opiskeluterveydenhuollossa työskentelee Jyväskylässä terveydenhoitajien ja lääkäreiden lisäksi kaksi psykologia ja kolme psykiatrista sairaanhoitajaa. Opiskelijat ohjautuvat heille esimerkiksi opiskeluterveydenhuollon toisen ammattihenkilön tekemän hoidontarpeen arvion tai muun opiskeluhuollon toimijan konsultaation perusteella. Opiskeluterveydenhuollon psykologit ja sairaanhoitajat tarjoavat kiireettömiä, lyhytkestoisia keskustelukäyntijaksoja lieviin ja keskivaikeisiin (ei komplisoituneet) mielenterveyden häiriöihin. Opiskeluterveydenhuollon psykologit tuovat myös asiantuntijuuttaan kokonaisuudessaan opiskelijan tilanteen arviointiin ja tekevät tarvittaessa esimerkiksi nepsy-kirjon häiriöiden selvittelyjä tai alkukartoituksia sovittujen paikallisten käytänteiden mukaisesti. Jos taas opiskelijan päihteidenkäytöstä herää huoli, arvioidaan hoidon tarvetta muutamilla käynneillä psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolla.

Opiskeluterveydenhuollossa tehdään tiivistä yhteistyötä paikallisesti lasten ja nuorten sekä aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluiden kanssa ja tarvittaessa opiskelija ohjataan jatkohoitoon. Lisätietoa näistä MTP-palveluista löytyy hyvinvointialueen nettisivuilta [aikuisten MTP-palvelut](#) ja [nuorten MTP-palvelut](#).

7.4.7 Seksuaaliterveyspalvelut

Jokaisessa opiskeluterveydenhuollon yksikössä tarjotaan seksuaaliterveyspalveluita, mutta näiden lisäksi opiskelijat ovat oikeutettuja käyttämään myös paikallisia hyvinvointialueen tuottamia seksuaaliterveyspalveluita. Näitä ovat muun muassa perhesuunnitteluneuvolat ja seksuaaliterveydenyksiköt sekä [OmaKS](#) digitaaliset seksuaaliterveyspalvelut. Seksuaaliterveyspalveluihin kuuluvat muun muassa seksuaaliterveyden edistäminen, ohjaus ja neuvonta. Keski-Suomen hyvinvointialueella tarjotaan tällä hetkellä kaikille alle 22-vuotiaille ilmaista ehkäisyä, poikkeuksena Jämsä ja Äänekoski, joiden kuntien kaikki alle 25-vuotiaat ovat oikeutettuja maksuttomaan ehkäisyyn. Tavoitteena on maksuttoman ehkäisyn tarjoaminen kaikille alle 25-vuotiaille Keski-Suomen hyvinvointialueen asukkaille vuoden 2024 alusta alkaen.

7.4.8 Suun terveydenhuoltopalvelut

Opiskeluterveydenhuoltoon oikeutettujen opiskelijoiden suunterveydenhuollonpalvelut toteutuvat suunterveydenhuollon yksiköissä. Asetuksen mukaisesti opiskelijoille tarjotaan kotikunnasta riippumatta mahdollisuutta suun terveystarkastukseen ja tarvittaessa hoitoon. Suunterveydenhuollon palvelut sisältävät terveysohjauksen, suun- ja hampaiden yksilöllisen tarpeen mukaiset tutkimukset ja hoidon sekä suun terveydenhuollon ammattihenkilön terveystarkastuksen perusteella laatiman hoitosuunnitelman (Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 2010)

Opiskelijan suun terveysneuvonta kohdistuu oman vastuun ottamiseen suun terveydestä ja palvelujen käytöstä. Hampaiden reikiintyminen, kiinnityskudosten sairaudet ja viisaudenhampaiden puhkeamiseen liittyvät ongelmat ovat melko yleisiä opiskelijoilla. Huomioitavia asioita ovat myös eri syistä johtuvat purentavaivat, syömishäiriöihin tai tupakointiin liittyvät muutokset sekä puutteellinen suuhygienia. (THL 4, 2023)

Opiskelijan suun terveydenhuollon palveluissa ja hoitoon pääsyssä noudatetaan yhtenäisiä kiireettömän hoidon perusteita ja hoitoon pääsyn määräaikoja, joka suun terveydenhuollon hoitoon pääsyn osalta on neljä kuukautta. Suunnitelmallinen hoito perustuu opiskelijan yksilöllisen hoidon tarpeen ja riskien perusteella laadittuihin hoitoväleihin. (Terveydenhuoltolaki (2022, 2023))

Keski-Suomen hyvinvointialueella suun terveydenhuollon palveluita on mahdollista saada myös palvelusetelillä. Niitä myönnetään yli 18-vuotiaille hampaiden lohkeamiin ja päivystyksen jatkohoitoon. Palvelusetelin saaneet asiakkaat voivat itse valita

hoitopaikan ja hoitavan hammaslääkärin suun terveydenhuollon hyväksymistä vaihtoehtoista. Asiakas maksaa hoitotoimenpiteestä yksityishammaslääkärin laskuttaman maksun ja palvelusetelille määritellyn toimenpiteen arvon välisen erotuksen eli omavastuuosuuden. Asiakkaalla on oikeus kieltäytyä tarjotusta palvelusetelistä, jolloin hänet ohjataan hyvinvointialueen omiin palveluihin.

7.4.9 Kuntoutuspalvelut

Kuntoutus voi tukea, jos opinnot eivät etene sairaudesta tai vaikeasta elämäntilanteesta johtuen. Opiskeluterveydenhuollon tehtävänä on tunnistaa opiskelijan kuntoutustarve ja ohjata opiskelija oikean tahon palvelujen piiriin. Mikäli kuntoutussuunnitelma sisältää opiskeluihin paluun suunnittelun ja tukemisen, opiskeluterveydenhuolto on mukana suunnitelman laatimisessa.

Opiskeluterveydenhuollossa ei ole omia kuntoutuspalveluja, vaan tarvittaessa opiskelijat ohjataan joko avosairaanhoidon fysio-, toiminta-, tai puheterapeutin arvioon ja hoitoon tai erilliseen kuntoutusohjaukseen. Kuntoutusohjauksen tarkoituksena on ohjata erityisesti pitkäaikaissairaiden, vaikeavammaisten sekä aistivammaisten hoitoa ja kuntoutusta. Kuntoutusohjaaja arvioi asiakkaan tilanteen kokonaisvaltaisesti hänen omassa toimintaympäristössään.

Kuntoutusohjaaja arvioi:

- toimintakykyä
- kuntoutumismahdollisuuksia
- kuntoutumis- ja palvelutarpeita
- apuvälineiden toimivuutta ja tarpeellisuutta

Lisäksi kuntoutusohjaaja antaa asiakkaan lähiyhteisölle kuntoutusta tukevia ohjeita ja neuvoja.

Lasten ja nuorten kuntoutustyöryhmät

Keski-Suomen hyvinvointialueen kunnissa kokoontuu lasten ja nuorten asioihin keskittyneitä kuntoutustyöryhmiä. Kuntoutustyöryhmiin voivat hakeutua ne, joilla on laaja-alaisia haasteita, kuten ylivilkkautta, käyttäytymisen, motoriikan, hahmottamisen tai kielen kehityksen ongelmia. Kuntoutustyöryhmässä muodostetaan kokonaisnäkemys lapsen/nuoren tuen tarpeista, suunnitellaan tarvittavat tuki- ja jatkotoimenpiteet sekä tehdään kuntoutussuunnitelma. Kuntoutustyöryhmissä käsiteltävien asiakkaiden ikäryhmät ja moniammatillisen tiimin osallistujat vaihtelevat kunnittain.

7.5. Asiakastiedotus ja -viestintä

Opiskeluhoolto toteuttaa viestinnässään hyvinvointialueen hyväksyttyjä viestinnän yleisiä linjauksia, viestinnän periaatteet nousevat arvoista:

- kohtaamme ihmislähtöisesti ja yhdenvertaisesti, toimimme avoimesti yhteistyössä ja olemme luotettavia ja vastuullisia.
- viestimme suunnitelmallisesti, vuorovaikutteisesti, vaikuttavasti ja viestintämme keskiössä on ihminen
- viestinnällä edistämme hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta

Asukkaiden ja asiakkaiden tulee saada tietoa ja palvelua omalla kansalliskielellä. Tiedon tulee olla selkeää ja ymmärrettävää, myös erityisryhmien tarpeet on huomioitava. Onnistunut, vaikuttava viestintä edistää toiminnan kehittämistä ja vahvistaa vaikutusmahdollisuuksia. Opiskeluhohtopalveluiden viestinnällisenä tavoitteena on eri kohderyhmille räätälöity vuorovaikutteinen ja monikanavainen viestintä. Hyvässä viestinnässä tulee kiinnittää huomiota erityisryhmiin, joilla on haasteita esimerkiksi näkemisessä, lukemisessa tai suomen kielen ymmärtämisestä.

Opiskeluhoollon palveluille laaditaan vuosittain viestintäsuunnitelma, jossa kerrotaan yksityiskohtaisemmin muun muassa viestittävistä teemoista, aiheista ja asioista, viestinnän keinoista, kanavista, vastuista ja aikatauluista. Hyvinvointialueen viestinnän ammattilaiset tukevat, suunnittelevat ja toteuttavat viestintää yhdessä opiskeluhoollon ammattilaisten kanssa. Opiskeluhohtopalveluiden viestintäsuunnitelman päätavoitteet ovat:

- asiakkaiden tiedon lisääminen
- rehellisyys, selkeys ja luottamus
- opiskeluhohtopalveluiden tunnettavuuden lisääminen
- viestintä alueen toimijoiden kesken avointa ja riittävää
- viestintä monikanavaista: kirjalliset materiaalit (esitteet, oppaat), digitaaliset kanavat (mm. Some, CHAT, tiedotteet, videot, nettisivut, sähköposti), live-kohtaamiset ja vuorovaikutus
- Viestintä on oikea-aikaista
- viestintä on kaikessa erityisryhmät huomioivaa: maahanmuuttajataustaiset, tilapäistäsuojelua- ja turvapaikkaahakevat, muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvat, kehitysvammaiset, aistirajoitteiset
- kodin ja koulun/oppilaitoksen välisen yhteistyön kehittäminen toimivaksi sekä hyvien käytänteiden jakaminen koko maakuntaan

- asiakasosallisuuden lisääminen, opiskeluhoollon palveluita käyttävät mukaan kehittämään viestintä- ja tiedotusmateriaaleja

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjät vastaavat siitä, että opiskelijoilla ja heidän huoltajillaan on tieto oppilaitoksen ja sen opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhoollosta muun muassa huolehtimalla, että kunkin koulutuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelmat ja yksikön palvelujen henkilöstön yhteystiedot löytyvät kyseisen yksikön verkkosivuilta. Hyvinvointialue vastaa puolestaan siitä, että opiskeluhoollon palvelujen henkilöstön yhteystiedot löytyvät asiakkaille ja yhteistyötahoille myös Keski-Suomen hyvinvointialueen verkkosivuilta. Hyvinvointialue vastuulla on, että ajantasainen alueellinen opiskeluhoollon suunnitelma löytyy hyvinvointialueen verkkosivuilta.

Oppilaitoksissa järjestetään säännöllisesti joka vuosi luokka- tai yksikkökohtaisia infotilaisuuksia, joissa kerrotaan opiskeluhoollon palveluista opiskelijoille sekä heidän huoltajilleen. Opiskeluhoollon työntekijät voivat jalkautua myös vanhempainiltoihin tai järjestää itse erilaisia tilaisuuksia (esim. Palvelut tutuiksi-teemahetket), joissa jaetaan ajankohtaisista tietoa terveyteen, hyvinvointiin ja opiskeluhoollon liittyen.

7.6. Yhteydenottokanavat opiskeluhoollon palveluihin

7.6.1 Puhelin

Opiskeluhoollon palvelut tulee olla helposti saavutettavissa. Opiskeluhoollon työntekijöihin saa ajanvarauksettomien vastaanottojen lisäksi yhteyttä puhelinaikoina, joista tiedotetaan monikanavaisesti. Puhelinajat vaihtelevat työntekijöittäin ja yksiköittäin. Työntekijöiden suorat puhelinnumerot löytyvät sekä oppilaitosten että hyvinvointialueen verkkosivuilta, Wilmasta sekä toimipisteiden ilmoitustauluilta.

Lain mukaan toisen asteen opiskelijoilla pitää olla mahdollisuus saada yhteys arkipäivisin opiskeluterveydenhuoltoon. Opiskeluterveydenhuoltoon saa puhelimitse yhteyden joko keskitetyn puhelinpalvelun kautta tai vaihtoehtoisesti ottamalla yhteyttä suoraan oman oppilaitoksen terveydenhoitajaan. Keskitetty opiskeluterveydenhuollon puhelinpalvelu vastaa numerosta **014 266 2260** maanantaista torstaihin klo 8–16 ja perjantaisin kello 8–13. Suoran yhteyden oppilaitoksen terveydenhoitajaan saa oppilaitoskohtaisilla puhelinajoilla, joiden aikataulut vaihtelevat oppilaitoksittain. Tiedot näistä puhelinajoista ja puhelinnumerot löytyvät oppilaitoksen verkkosivuilta.

7.6.2 Wilma tai vastaava järjestelmä

Kaikkiin opiskeluhuollon työntekijöihin saa yhteyden myös oppilaitosten Wilma tai sitä vastaavan järjestelmän kautta. Koska tämä palvelu on oppilaitosten omistama, ylläpitämä, eikä se sisällä vahvaa tunnistautumista, ei opiskeluhuollon henkilökunta voi viestiä tätä kautta yksilön hyvinvointiin ja terveyteen liittyvissä kysymyksissä. Poikkeuksen tästä tekevät lakisääteisten terveystarkastusten ajanvaraukset, jotka terveydenhoitaja voi antaa opiskelijalle/huoltajalle Wilma-viestillä.

7.6.3 Muut sähköiset yhteydenottopalvelut

Joissakin Keski-Suomen hyvinvointialueen kunnissa on tällä hetkellä käytössä sähköinen [Hyvis](#)-asiointipalvelu, jonka kautta voi varata aikoja vastaanotoille, ottaa yhteyttä eri toimipisteisiin, täyttää esitietolomakkeita ja käydä viestinvaihtoa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Hyvis-asiointipalvelua laajennetaan mahdollisuuksien mukaan koko hyvinvointialueelle. Hyvinvointialueen sähköiset palvelut on koottu verkkosivuille osoitteeseen www.hyvaks.fi/asioi-sahkoisesti.

Hyvis-asiointipalvelu on käytössä seuraavissa palveluissa:

- Jyväskylän, Hankasalmen ja Uuraisten terveyspalvelut
- Jyväskylän sosiaalipalvelut, pl. kuraattoripalvelut
- Joutsan, Luhangan, Toivakan, Keuruun, Multian, Petäjäveden, Laukaan ja Konneveden terveyspalvelut
- Kannonkosken, Karstulan, Kivijärven, Kyyjärven ja Saarijärven sosiaali- ja terveyspalveluissa
- erikoissairaanhoido

Tarjolla olevat palvelut vaihtelevat kunnittain ja ne näkyvät paikkakuntakohtaisesti, kun palveluun on kirjaututtu.

Hyvis-asiointipalvelusta löytyy myös [Pyydä apua -nappi](#), joka on perheiden ja nuorten palvelujen matalan kynnyksen sähköinen kanava. Pyydä apuna -napin kautta saa ohjausta ja neuvontaa oikeanlaisen avun piiriin ohjautumisessa. Apua pyydetessä ei tarvitse tietää, mihin palveluun tai kehen ammattilaiseen tulee olla yhteydessä. Pyyntö ohjautuu palvelun kautta oikeaan paikkaan sen mukaan, mitä avunpyyntö koskee. Pyydä apua -napin yhteydenoton vastaanottanut sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilainen ottaa 1-3 arkipäivän kuluessa yhteyttä asiakkaaseen joko sähköpostitse tai puhelimitse.

7.7. Osallisuuden lisäämisen toimenpiteet

Asiakkaiden kiinnostus osallistua sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämiseen on lisääntynyt viime vuosina. Osallisuudesta on erilaisia määritelmiä, mutta yleisesti ottaen osallisuus on vaikutusmahdollisuutta. Opiskeluhuollossa pyritään lisäämään asiakkaiden osallisuutta kiinnittämällä huomiota aktiiviseen yhteistyöhön ja vuoropuheluun opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Nämä lisäävät kumppanuuden kokemuksia ja mahdollistavat aitoja vaikuttamismahdollisuuksia muun muassa palvelujen kehittämisessä.

Monikanavaiset vaikuttamismahdollisuudet ovat tärkeässä roolissa osallisuuden lisäämisessä. Keski-Suomen hyvinvointialueella on käynnistynyt erillinen osallisuusohjelma, joka määrittelee koko alueelle tarkemmat osallisuuden tavoitteet ja toimintatavat, ks. [Osallisuusohjelma](#). Tämä lisäksi hyvinvointialueella on sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakastytyväisyyden kehittäjäryhmä, jonka jäsenet ovat eri asiakas- ja potilasryhmien kokemusasiantuntijoita.

Keski-Suomen hyvinvointialueella on käytössä sähköiset [asiakaspalautekanavat](#), jotka löytyvät hyvinvointialueen nettisivuilta. Lisäksi on suunnitteilla opiskeluhuollon oma asiakaspalautekanava, joka mahdollistaa jatkossa suoran sähköisen palautteen antamisen opiskeluhoitopalveluihin.

Aloitteet

Kaikilla Keski-Suomen hyvinvointialueen jäsenillä on oikeus tehdä aloitteita koskien hyvinvointialueen opiskeluhuollon toimintaa. Aloitteen voi tehdä joko kirjallisesti tai sähköisellä asiakirjalla. Kirjalliset aloitteet toimitetaan hyvinvointialueen kirjaamoon sähköpostitse (kirjaamo@hyvaks.fi) tai postitse osoitteeseen:

Keski-Suomen hyvinvointialueen kirjaamo
Hoitajantie 1
40620 Jyväskylä

Aloitteesta tulee käydä ilmi

- mitä asia koskee
- aloitteen tekijän nimi
- kotikunta ja yhteystiedot

Vaikuttamistoimielimet

Hyvinvointialueen palveluita suunnitellaan kaikkien keskisuomalaisien asukkaiden nykyisiin ja tulevaisuuden tarpeisiin. Siksi palveluita ja niiden toimivuutta on tärkeää

tarkastella yhdessä, asukkaiden ääntä huomioimalla. Tätä varten hyvinvointialueella toimivat seuraavat vaikuttamistoimielimet:

- Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto
- Ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi hyvinvointialueen vanhusneuvosto
- Vammaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen vammaisneuvosto

7.8. Näyttöön perustuvat menetelmät opiskeluhoitopalveluissa

Opiskeluhoitopalveluissa käytetään tutkittuun tietoon perustuvia ja vaikuttavaksi todettuja menetelmiä ja hoitosuosituksia. Hoitosuositukset perustuvat kansallisiin [käypähoito](#) -suosituksiin, jotka ovat riippumattomia ja tutkimusnäyttöön perustuvia.

7.8.1 Lapset puheeksi

Lapset puheeksi® (LP) -menetelmä on kehitetty tukemaan lasten ja perheiden pärjäävyyttä isoissa tai pienissä arjen muutoksissa tai vaikeuksissa. LP -menetelmä tukee esimerkiksi lasten koulunkäyntiin tai vanhempien työ- tai terveystilanteeseen liittyvissä muutoksissa tai huolissa. Menetelmä on käytössä myös ennaltaehkäisevästi. (Mieli ry, 2023)

LP-menetelmän avulla rakennetaan vanhempien, muiden lapsen elämän tärkeiden ihmisten ja lapsen välille yhteistä ymmärrystä arjesta. Lähtökohtana on tukea perheitä heidän arkisissa ympäristöissään, kuten kouluissa, päiväkodeissa, neuvolassa tai vapaa-ajanympäristöissä. LP -menetelmä tarjoaa mahdollisuuden pohtia yhdessä ammattilaisen kanssa suojaavia tekijöitä, perheen muuttunutta arkea ja muutosten keskellä pärjäämistä. Tarkoituksena on ennaltaehkäistä vaikeuksien kumuloituminen ja siirtyminen seuraaville sukupolville. LP -menetelmä koostuu Lapset puheeksi -keskustelusta sekä tarvittaessa neuvonpidosta. (Mieli ry, 2023)

Lapset puheeksi -keskustelu

LP -keskustelussa käydään perheen ja lapsen arkisia asioita läpi ammattilaisen kanssa yhdessä keskustellen. Vanhempi saa itse tuoda keskusteluun niitä asioita, jotka hän kokee tärkeäksi perheessään. Teemat liittyvät lasten arkeen kotona, koulussa ja vapaa-aikana sekä kaveri -ja muihin ihmissuhteisiin. Keskustelun tarkoituksena on tehdä näkyväksi arjen moninaisuus, sen monipuoliset vahvuudet ja mahdolliset haavoittuvuudet. Keskustelussa suunnitellaan ja sovitaan arkisista toimista, joilla ylläpidetään ja vahvistetaan perheen pärjäävyyttä. Perheen niin halutessa keskusteluja

voidaan järjestää monia ja mukaan voidaan pyytää muita perheelle tärkeitä ihmisiä, kuten arjessa läsnä olevia sukulaisia, ystäviä tai perhettä tukevia ammattilaisia tai esimerkiksi koulun, varhaiskasvatuksen tai vapaa-ajan toimintojen henkilökuntaa. (Mieli ry, 2023)

Lapset puheeksi -neuvonpito

LP –neuvonpito kutsutaan koolle, kun LP-keskustelussa tunnistetaan lisätuen tarpeita. Neuvonpitoon kutsutaan perheen oman verkoston ihmisiä ja tarvittaessa toimijoita palveluista, järjestöistä ym., jossa yhdessä suunnitellaan toimia ja tekoja arjen tueksi. Neuvonpitoja voi olla useampia, jolloin lapsen ympärille rakentuu toiminnallinen verkosto. (Mieli ry, 2023)

Keski-Suomen hyvinvointialueella suurin osa opiskeluhoollon työntekijöistä on käynyt LP-koulutuksen. Koulutuksia järjestetään kuitenkin edelleen jatkuvasti ja tavoitteena on saada kaikki opiskeluhoolltopalveluissa vakituisesti työskentelevät koulutettua. LP -menetelmän ohjausryhmä laatii vuoden 2023 aikana ehdotuksen toimintamallista, jossa määritellään, missä palveluissa ja milloin LP –keskustelua käytetään. Saarijärvellä LP- menetelmän käytölle on luotu hyvät ja toimivat mallit yhteistyössä opetuksen järjestäjän kanssa. Mallissa on huomioitu tiivis yhteistyö perusopetuksen kanssa keskustelujen systemaattisesta tarjoamisesta perheille. Saarijärven mallissa LP -neuvonpitoa käytetään järjestelmällisesti yksilöllisissä asiantuntijaryhmissä kuin myös opiskeluhoollon palveluissa tutustumisen apuvälineenä, kun uusi oppilas tulee kouluun. Tätä mallia pyritään laajentamaan koko hyvinvointialueelle.

7.8.2 Neuvokas perhe

Sydänliiton Neuvokas perhe tarjoaa ammattilaiselle menetelmän ja työvälineet lapsiperheiden elintapaohjaukseen sekä runsaasti ideoita ja vinkkejä lasten ruokakasvatukseen. Menetelmän keskeinen tavoite on tukea perheen myönteistä kehitystä elintavoissa ja vahvistaa perheen pystyvyyden tunnetta. Olennaista on auttaa perhettä tunnistamaan jo toimivia arjen asioita ja sen kautta rakentaa pohjaa mahdollisille muutoksille. Muutostarpeet nousevat perheen itsearvioinnin kautta, jolloin ammattilaisen kanssa käyty keskustelu keskittyy perheen tärkeiksi kokemuksiin teemoihin. Menetelmä sisältää työvälineinä kortin, kuvapankin ja [nettisivut perheille](https://www.hyvaks.fi). Neuvokas perhe -menetelmä on aktiivisesti käytössä erityisesti äitiys- ja lastenneuvolapalveluissa, mutta myös kouluterveydenhuollon palveluissa. Lisäksi materiaaleja voi hyödyntää kaikessa elintapaohjauksessa riippumatta siitä, missä palveluissa asiakas kulloinkin on. (Sydänliitto 2023)

7.8.3 Nuoren masennuksen interventio, IPC

Nuoren masennuksen interventio, IPC on masennusoireilun ehkäisyyn ja hoitoon suunniteltu menetelmä, jota voidaan käyttää 12–18-vuotiaiden kanssa. IPC on lyhenne englanninkielisestä nimestä Interpersonal Counselling, joka on suomeksi interpersonaalinen ohjanta. IPC-jakso sisältää 3–6 tapaamista IPC koulutuksen käyneen työntekijän kanssa. IPC:ssä käsitellään ihmissuhteita ja elämäntapahtumia keskustelun ja harjoitusten avulla. Tarkoituksena on vähentää masennusoireita ja tavoitteena on vahvistaa ihmissuhteita ja helpottaa niiden haasteita. (HUS 1, 2023)

IPC:tä käytetään Keski-Suomessa kaikissa peruskouluissa (yläkoulut), toisen asteen oppilaitoksissa ja perustason mielenterveyspalveluissa, jos työntekijä on saanut kyseisen lisäkoulutuksen. Tavoitteena on kouluttaa kaikki yläkoulujen ja toisen asteen opiskeluhuoltopalveluissa vakituisesti työskentelevät työntekijät menetelmän käyttöön.

7.8.4 Cool Kids

Cool Kids on kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan (KKT) perustuva ahdistuksen hoito-ohjelma lapsille ja nuorille. Cool Kids -ohjelmaa voi toteuttaa joko yksilö- tai ryhmämuotoisena ja tapaamiskertoja ohjelmassa on noin kymmenen. Ohjaajina toimivat koulutetut ja akkreditoidut Cool Kids -työntekijät esimerkiksi perusterveydenhuollossa, oppilaitoksissa ja erikoissairaanhoidossa. (Terapiat etulinjaan, 2023)

7.9. Kirjaaminen opiskeluhuoltopalveluissa

Opiskeluhuollon henkilöstö tekee kirjaukset ja tilastoinnit kaikesta toiminnastaan asiakas- tai potilastietojärjestelmään. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa sekä psykologityössä kirjaukset tehdään terveydenhuollon järjestelmiin, kun taas kuraattorit kirjaavat sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmiin. Terveydenhuollon järjestelmistä lähtevät tiedot kanta-arkistoon ja tehdyt kirjaukset ovat näin myös opiskelijan itsensä tai alle 10 -vuotiaan lapsen kohdalla myös huoltajan luettavissa.

Kouluterveydenhuollon kirjaamista ohjaa [kirjaamisopas: Lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto](#), ja opiskeluterveydenhuollossa vastaavasti [Kirjaamisen opas - opiskeluterveydenhuolto](#). Opiskeluhuollon toiminnasta tuotetaan kirjaamisten ja tilastointien kautta tietoja myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen hoitoilmoitusrekisteriin (Avohilmo).

Keski-Suomen hyvinvointialueella on tällä hetkellä käytössä kolme potilastietojärjestelmää ja kolme sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmää.

Terveystieteiden potilastietojärjestelmät:

Lifecare: Joutsa, Jämsä, Jyväskylä, Laukaa, Luhanka, Hankasalmi, Konnevesi, Keuruu, Toivakka, Petäjävesi, Multia, Muurame, Uurainen

Pegasos: Saarijärvi, Viitasaari, Pihtipudas, Kinnula, Kivijärvi, Kannonkoski, Kyyjärvi, Karstula

Mediatri: Äänekoski

Sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmät:

Sosiaali -Effic: Jyväskylä, Jämsä, Hankasalmi, Muurame, Petäjävesi

Pro Consona Omni360: Äänekoski, Toivakka, Kinnula, Viitasaari, Pihtipudas, Multia, Konnevesi, Uurainen, Joutsa, Luhanka,

Aura: Laukaa (kuraattorit), Keuruu, Saarijärvi, Kannonkoski, Karstula, Kivijärvi, Kyyjärvi

Tavoitteena on, että lähitulevaisuudessa hyvinvointialueella olisi käytössä vain yhdet asiakas- ja potilastietojärjestelmät. Tavoite sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmän osalta tulee toteutumaan jo vuoden 2024 aikana, kun käyttöön otetaan Saga-asiakastietojärjestelmä.

Asiakas- ja potilastietojärjestelmistä saatavat raportit antavat meille laajaa kokonaisnäkemystä siitä, kuinka paljon ja millaisia kontakteja opiskeluhoitopalveluissa on asiakkaisiin kokonaisuudessaan. Näitä raportteja seurataan kuukausitasolla, sekä vuosi- ja lukuvuositasolla. Raporteista haetaan säännöllisesti tiedot seuraaville toimintolajeille kaikista opiskeluhoollon palveluista:

- käynti
- neuvottelu/konsultointi
- sähköinen palvelukanava
- peruttamattomat poisjäännit
- asetuksen mukaisista tarkastuksista pois jäävien tuen tarpeen selvittäminen
- hoitotakuun toteutuminen
- terveydenhoito vrt. sairaanhoito -käynnit

Lisäksi raporteista saadaan yksityiskohtaisia tietoja mm. käyntisyistä (esim. nepsy, mielenterveys), sisällöistä ja tehdyistä toimenpiteistä sekä jatkosuunnitelmista. Potilastietojärjestelmien raportointien kautta seurataan myös lakisääteisten terveystarkastusten toteutumista niin alue, kuin paikallistasoillakin sekä muun muassa lasten ja nuorten ylipainoisten osuutta.

Potilas- ja asiakastietojärjestelmistä saatuja tietoja hyödynnetään laajamittaisesti opiskeluhoollon toiminnan seurannassa ja palvelujen kehittämisessä.

7.10. Opiskeluhoitopalveluiden yhdyspinnat hyvinvointialueella

7.10.1 Perhekeskustoiminta

Perhekeskus on laaja-alainen, yhteensovitettu lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja avuntarpeisiin vastaava monialainen, monitoimijainen palveluverkosto, joka toimii ja jota johdetaan kokonaisuutena. Perhekeskuksesta lapset, nuoret ja perheet saavat tarvitsemansa palvelut joko verkostomaisesti tai palvelut voidaan myös koota yhteen toimipisteeseen. Keski-Suomen hyvinvointialueella on fyysisiä perhekeskuksia useilla paikkakunnilla ja kohtaamispaikkoja lukuisia. Perhekeskuksen kohtaamispaikka on avoin matalan kynnyksen paikka tai tila, johon kaikki lapset, nuoret ja perheet ovat tervetulleita. Kohtaamispaikka on toiminnallinen osa perhekeskusta, jonka tavoitteena on vahvistaa lasten, nuorten ja vanhempien osallisuutta, vuorovaikutusta, voimavaroja sekä tukea perheiden hyvää arkea ja yhteisöllisyyttä, edistää terveyttä ja hyvinvointia. Kohtaamispaikka kokoaa ja jakaa eri toimijoiden tietoa ja asiantuntemusta sekä auttaa kynnyksettömästi lisäävun saannissa. Kohtaamispaikan toimintaa tuottavat hyvinvointialue, kunta, järjestöt, seurakunta ja yksityiset toimijat. Opiskeluhoitopalvelut ovat osa perhekeskuksen kohtaamispaikka- ja palveluverkostoa.

7.10.2 Laaja-alaiset sotekeskukset

Opiskeluhoitopalvelut tekevät päivittäin yhteistyötä laaja-alaisten sotekeskuksien kanssa. Sotekeskukset tuottavat opiskeluhoitopalveluihin kokonaisuudessaan lääkärityön, suun terveydenhuollon palvelut, tarvittavat kuntoutuspalvelut kuten fysioterapian, puheterapian ja toimintaterapian, vammaispalvelut sekä aikuisten mielenterveyspalvelut.

7.10.3 Perheneuvolat

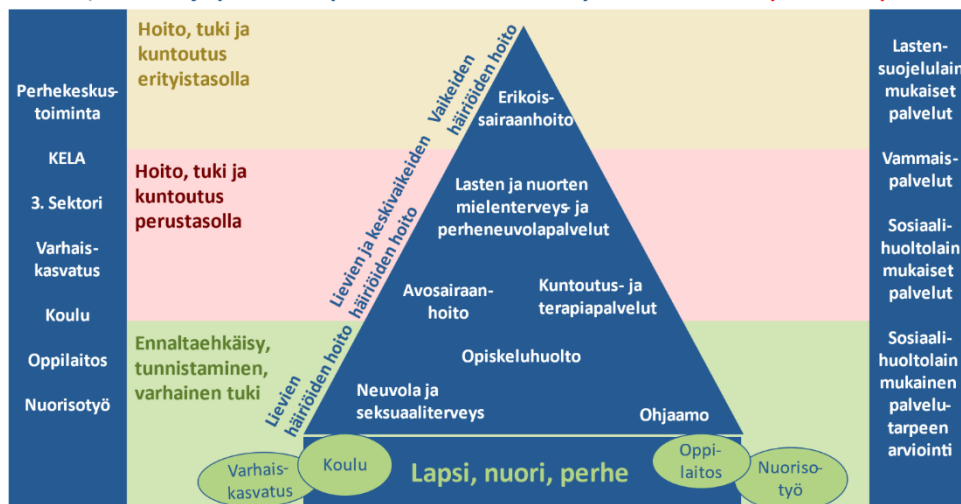
Perheneuvolassa tuetaan lapsiperheitä erilaisissa haastavissa elämäntilanteissa. Tukea vanhemmuuteen ja perheen vuorovaikutustilanteisiin voivat hakea alle 18-vuotiaiden perheet. Perheneuvolaan voi olla yhteydessä, kun on huolta lapsen käyttäytymisestä, kehityksestä tai mielialasta, haluaa apua tai tukea vanhemmuuteen, perheen vuorovaikutukseen tai perheen kriisitilanteeseen. Tukea voi myös hakea, jos perheenjäsenten välillä esiintyy ristiriitoja, vanhemmat harkitsevat eroa tai tarvitsevat apua erosta selviämiseen.

Perheneuvolassa työskentele psykologeja, sosiaalityöntekijöitä, sairaanhoitajia, lastenpsykiatri ja Jyväskylässä myös toimintaterapeutti, jotka tapaavat perheitä pääosin työparina. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään lapsen ja perheen kannalta tärkeiden toimijoiden kanssa

7.10.4 Nuorten mielenterveyspalvelut

Opiskeluhoitopalvelut tekevät aktiivista yhteistyötä lasten- ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden kanssa. Hyvinvointialueella on parasta aikaa käynnissä nuorten mielenterveyden hoito- ja palveluketjutyö, johon myös opiskeluhoitopalveluiden työntekijät ovat osallistuneet. Lasten ja nuorten hoito- ja palveluketjutyössä on laadittu alustavaa kuvausta hyvinvointialueen palvelujärjestelmistä sekä tuen tasoista ja hoidon porrastuksista. Hoito- ja palveluketjutyön tavoitteena on selkiyttää pirstaleista palvelujärjestelmää sekä asukkaille että ammattilaisille. Ajatuksena on hoidon ja palveluiden yhdenmukaistaminen, yhtenäisine ohjeistuksineen ja toimintaperiaatteineen, samoin kuin toimijoiden työnjaon ja yhteistyön määrittäminen. Näillä toimilla pyritään takaamaan lapsille sekä nuorille oikea-aikaista ja tarpeenmukaista hoitoa ja tukea.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut KeskiSuomen hyvinvointialueella (LUONNOS)

Kuva: Palvelujärjestelmä ja hoidon porrastus

Nuorten mielenterveys- ja päihdetyön tiimit (MTP-tiimit) palvelevat 13–17-vuotiaita keskiuomalaisia nuoria, poikkeuksena Jyväskylän Nuorisovastaanotto, jossa ikäraja on 13-22 vuotta. MTP-tiimeistä voi hakea apua lieviin ja keskivaikeisiin mielenterveys- ja päihdeongelmiin matalalla kynnyksellä. MTP-tiimiin ei tarvitse lähetettä, vaan opiskelija ja läheiset voivat olla suoraan yhteydessä tai palveluiden piiriin ohjataan opiskeluhoillon kautta. MTP-tiimissä työskentelee sosiaali- ja terveydenhuollon

ammattilaisia. Nuorta tuetaan yksilöllisesti hänen tarpeensa, toiveensa ja elämäntilanteensa huomioiden. MTP-tiimeissä toteutetaan terveydenhuoltolain mukaista mielenterveyden häiriöiden tutkimusta, hoitoa ja lääkinnällistä kuntoutusta. Työskentelyyn kuuluu tarvittaessa tiivis verkostotyöskentely nuoren läheisverkoston kanssa. Tarvittaessa lääkäri tekee diagnostisen tutkimuksen, jonka perusteella hoito suunnitellaan.

7.10.5 Neuropsykiatrisen ja oppimisen tuen yksikkö

Neuropsykiatrisen ja oppimisen tuen yksikkö toimii keskitetysti neuropsykiatrisissa ja vaikeissa oppimisen lisätutkimusta ja kuntoutusta vaativissa tilanteissa. Yksikössä toimii kaksi tiimiä: Lastentutkimusklinikan tiimi sekä Neuropsykiatrisen tuen ja kuntoutuksen tiimi (nepsy-tiimi).

Lastentutkimusklinikan tiimi on Keski-Suomen hyvinvointialueen ja Niilo Mäki Instituutin yhdessä ylläpitämä yksikkö, joka on erikoistunut lasten oppimisen esteiden tutkimiseen ja oppimisvaikeuksien kuntouttamiseen. Lastentutkimuslinikka palvelee koko Keski-Suomen aluetta. Lastentutkimusklinikan toiminta on suunnattu alakouluikäisille lapsille, joilla on erityistä oppimisvaikeutta tai kehityksellisiä vaikeuksia. Oppimisvaikeudet liittyvät usein lukemisen, kirjoittamisen tai matematiikan taitojen oppimiseen. Ne voivat ilmetä myös esimerkiksi tarkkaavuuden pulmina, motorisina vaikeuksina tai kielellisinä vaikeuksina. Lastentutkimuslinikalla annetaan myös oppimisvaikeuksiin liittyvää konsultaatiota ja työnohjausta Keski-Suomen alueen psykologeille.

Neuropsykiatrisen tuen ja kuntoutuksen nepsy-tiimi palvelee 5–18-vuotiaita lapsia ja nuoria, jotka tarvitsevat neuropsykiatrisiin vaikeuksiinsa tukea, mutta eivät kuulu erikoissairaanhoidon tai vammaispalveluiden piiriin. Nepsy-tiimi tarjoaa tietoa neuropsykiatrisista haasteista ja diagnooseista asiakkaille sekä lasten ja nuorten parissa toimiville ammattilaisille sekä konsultoi asiakkaan tuen, hoidon ja kuntoutuksen kysymyksissä. Toimintamuotoja ovat esimerkiksi vanhemmille suunnatut ryhmät, kaikille avoimet nepsy-infot ja nepsy-pysäkkitoiminta perhekuskuksissa. Tiimi toteuttaa myös ammattilaisille suunnattuja koulutuksia ja tarjoaa konsultaatiotukea. Nepsy - tiimi tarjoaa myös palveluohjausta ja toteuttaa rajatusti nepsy-haasteiden arviointia ja tutkimuksia.

7.10.6 Digitaaliset palvelut

Opiskeluhoitopalveluissa on tällä hetkellä käytössä jonkin verran digitaalisia palveluita, mutta näiden käyttöä pyritään lisäämään hyödyntämällä jo olemassa olevia sekä kehittämällä omia palveluita. Kaikkien keskisuomalaisten opiskeluhoillon

asiakkaiden käytössä ovat muun muassa Keski-Suomen [hyvinvointialueemme omat sähköiset palvelut](#) sekä valtakunnalliset digitaaliset palvelukokonaisuudet, kuten [Omakanta](#) ja [Terveyskyla.fi](#).

7.10.7 Varhaisentuenpalvelut, sosiaalipalvelut sekä lastensuojelu

Opiskeluhuoltopalvelut tekevät yhteistyötä sosiaalipalveluiden kanssa, joihin kuuluvat varhaistuen, perhe- ja aikuissosiaalipalvelut sekä lastensuojelu.

Varhaisen tuen palveluilla tarkoitetaan lapsiperheille ja lasta odottaville henkilöille tarkoitettuja palveluita: palvelutarpeen arviointi, palveluohjaus, lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö (varhainen, erityinen ja tehostettu perhetyö), lapsiperheiden sosiaalityö ja sosiaaliohjaus sekä tukihenkilö- ja tukiperhetyö. Palveluita säätelevät sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki sekä terveydenhuoltolaki.

Lapsiperheiden palvelutarpeen arviointi vastaanottaa ja käsittelee uudet lastensuojeluilmoitukset ja sosiaalihuoltolain mukaiset yhteydenotot sekä tekee palvelutarpeen arvioinnit ja tarvittaessa selvittää lastensuojelun tarpeen (SHL 36 §, LSL 26 §). Toimintaa säätelevät lakisääteiset määräajat. Palvelua toteutetaan hyvinvointialueella sekä keskitetysti että osana yhdenmukaisesti lapsiperheiden sosiaalityötä.

Lapsiperheiden kotipalvelu (SHL 19 §) auttaa lapsiperheitä varhaisessa vaiheessa, mutta on myös tärkeä palvelu lastensuojelun asiakasperheille. Kotipalvelu on konkreettista auttamista ja opastamista välttämättömissä kodinhoidollisissa tehtävissä ja lastenhoidossa.

Lapsiperheiden sosiaalityö on päätökseen perustuvaa lakisääteistä (SHL 15 §) palvelua. Erityisen tuen tarpeen lapsen omatyöntekijänä (SHL 36 §) sosiaalityöntekijä järjestää lapsen ja perheen tarvitsemia palveluita asiakassuunnitelmaan perustuen.

Lapsiperheiden sosiaaliohjaus (SHL 16 §) antaa lapselle ja/tai vanhemmalle henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa osana lapsiperheiden palvelutarpeen arviointia ja perhesosiaalityötä. Sosiaaliohjaajat toimivat sosiaalityöntekijän työparina sekä omatyöntekijöinä (SHL 42 §) niille lapsille, jotka eivät ole erityisen tuen tarpeessa tai erityispalveluiden asiakkuudessa, mutta jotka tarvitsevat pitkäkestoisempaa asiakkuutta lapsiperheiden palveluissa.

Perhetyö (SHL 18 §) ohjaa ja tukee vanhempia lasten kasvussa ja kehityksessä sekä perheen vuorovaikutusasioissa. Perhetyö työskentelee yhdessä sosiaalityön ja muiden perheen kanssa toimivien ammattilaisten kanssa. Perhetyön kolmiportaisen kokonaisuuden muodostaa: ehkäisevä perhetyö, erityisen tuen perhetyö ja lastensuojelun tehostettu perhetyö.

Tukiperhe- ja tukihenkilötoiminta (SHL 28 §) ovat tukisuhdepalveluita, joissa työskentely kohdentuu tavoitteellisesti erityisesti lapseen tai nuoreen, eikä palvelu ole korvattavissa muilla palveluilla. Näitä palveluita myönnetään lapsiperheiden sosiaalityön ja lastensuojelun asiakaslapsille.

Lastensuojelun avohuolto on palveluiden kokonaisuus, jonka tarkoituksena on tukea ja edistää lapsen kasvua ja kehitystä sekä vanhempien mahdollisuuksia vastata lapsen tarpeisiin. Lastensuojelun avohuolto on tarkoitettu lapselle, hänen vanhemmalleen tai muille huoltajille silloin, kun lapsen oikeus turvalliseen ja virikkeelliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehittymiseen ja suojeluun ei toteudu tai on vaarassa jäädä toteutumatta. Lastensuojelun avohuoltoon tullaan asiakkaaksi palvelutarpeen arvioinnin kautta sosiaalityöntekijän päätöksellä tai kiireellisissä tilanteissa suoraan päivystyksellisesti lastensuojelun sosiaalityöntekijän päätöksellä.

Lastensuojelun sijaishuollon sosiaalityö huolehtii huostaan otettujen lasten tai nuorten hoidon ja kasvatuksen järjestämisestä kodin ulkopuolella. Lapsen asiakkuus siirtyy huostaanoton jälkeen lastensuojelun avohuollosta sijaishuoltoon. Lapsi voidaan sijoittaa perhehoitoon, ammatilliseen perhekotiin, lastensuojelulaitokseen tai muuhun lapsen tarpeen mukaiseen hoitoon.

Lapsi tai nuori on oikeutettu lastensuojelun jälkihuoltoon, kun hän on ollut huostaanotettuna tai sijoitettuna lastensuojelun avohuollon tukitoimena yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta. Jälkihuollon tuki on mahdollista 25-vuotiaaksi saakka.

7.10.8 Sosiaali- ja kriisipäivystys

Keski-Suomen sosiaali- ja kriisipäivystys tarjoaa akuuttia kriisiapua traumaattisissa kriisitilanteissa. Akuutilla traumaattisella kriisillä tarkoitetaan äkillistä ja yllättävää tapahtumaan, johon ei ole voinut varautua. Yhteyttä voi ottaa, kun kohtaa äkillisen kriisitilanteen kuten:

- akuutti huoli lapsesta tai perheen tilanteesta

- akuutti väkivalta tai sen uhka perheessä
- Huoli vammaisen kotona pärjäämisestä
- läheisen äkillinen kuolema
- läheisen itsemurhayritys
- onnettomuudet
- väkivallan tai vakavan rikoksen uhriksi joutuminen
- vakava oma tai läheisen sairaus

Sosiaali- ja kriisipäivystyksen puhelinnumero on 014 266 0149.

8. Toimenpiteet alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi

Tämä opiskeluhooltosuunnitelma on voimassa ajalla 1.1.2024-31.12.2025. Alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman toteutumisen seurannasta vastaa Keski-Suomen hyvinvointialueen opiskeluhoollon alueellinen yhteistyöryhmä ja opiskeluhoollon johtotiimi. Yhteistyöryhmän jäsenet tuovat edustamansa ryhmän puolesta kokouksiin viestiä suunnitelman toteuttamista koskevista havainnoista, ideoista ja teoista oppilaitoksissa ja palveluissa. Koulutuksen järjestäjät sekä hyvinvointialue huolehtivat omalta osaltaan myös, että suunnitelman tavoitteita ja keskeisiä periaatteita edistetään ja kehitetään edelleen kunnissa, oppilaitoksissa sekä palveluissa yhteistyössä tarvittavien tahojen kanssa.

Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma kuvaa ja ohjaa Keski-Suomen hyvinvointialueen opiskeluhooltopalveluiden kokonaisuutta. Suunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamiseksi tämän suunnitelman toiminnallistaminen niin koulutusten järjestäjille kuin hyvinvointialueen muille toimijoille ja sidosryhmille on tärkeää. Suunnitelman jalkauttamisesta vastaa alueellinen opiskeluhoollon yhteistyöryhmä. Tämä suunnitelma tallennetaan hyvinvointialueen verkkosivuille ja jaetaan sähköisesti kaikkien koulutusten järjestäjien ja sidosryhmien käyttöön. Suunnitelmaa tulee käydä läpi koulutustenjärjestäjien foorumeilla kuin myös opiskeluhooltoryhmissä sekä tiedottaa aktiivisesti myös opiskelijoille ja huoltajille esimerkiksi erillisillä teematunneilla tai vanhempainilloissa. Suunnitelman valmistumisesta laaditaan erillinen tiedote, joka lisää suunnitelman tunnettavuutta.

Opiskeluhooltopalvelut sisällyttävät tämän suunnitelman myös osaksi uusien työntekijöiden perehdytysmateriaalia ja sitä käydään käydä läpi säännöllisesti yhteisissä palaverissa ja kehittämissäpäivissä.

8.1. Opiskeluhooltopalveluiden omavalvonta

Opiskeluhooltopalveluiden toteutumista ja laatua seurataan omavalvonnan keinoin. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen valvonnassa korostuu palveluntuottajien oma vastuu toiminnan asianmukaisuudesta ja tuottamiensa palvelujen laadusta sekä asiakas- ja potilasturvallisuudesta. Valvontalain mukaan vuoden 2024 alusta alkaen julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteillä tulee olla yksikkökohtaiset omavalvonta-/potilasturvallisuussuunnitelmat, jotka tulee tallentaa yksikön julkisille verkkosivuille. Vuoden 2023 aikana valmistellaan julkisiin terveystalouteihin erillinen omavalvontasuunnitelmapohja, jolle yksiköt voivat omavalvontasuunnitelmansa tehdä. Opiskeluhooltopalveluiden omavalvontasuunnitelma laaditaan syksyn 2023 aikana ja se

tallennetaan hyvaks.fi -sivustolle. (Terveystenhuoltolaki 2010, Sosiaalihuoltolaki 2014, Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 2023)

Oma- ja valvontayksikkö

Hyvinvointialueella toimii erillinen valvontayksikkö, jonka valvontakoordinaattorit toteuttavat suunnitelmallista valvontaa ostopalvelu- ja palvelusetelituottajien toimipisteisiin sekä hyvinvointialueen omiin yksiköihin joka toinen vuosi. Asiakkaiden tai henkilöstön ilmoitusten perusteella tai aluehallintoviraston pyynnöstä oma- ja valvontayksikkö tekee myös tarvittaessa valvontakäyntejä. Hyvinvointialueen oma- ja valvontaa toteutetaan aluehallituksen 20.12.2022 hyväksymän [oma- ja valvontaohjelman](#) mukaisesti. Viimekätinen valvontavastuu hyvinvointialueen tehtävien lainmukainen järjestämisestä ja riittävästä oma- ja valvonnasta on hyvinvointialueen aluevaltuustolla. Tästä syystä myös opiskeluhuoltopalveluiden toteutumisesta raportoidaan aluevaltuustolle, erikseen valittujen indikaattorien ja mittareiden avulla.

Työntekijän vastuu

Jokaisella opiskeluhuoltopalvelujen työntekijällä on vastuu myös laadunvalvonnasta. Tästä syystä hyvinvointialueella on käytössään Laatuportti-järjestelmä, josta saadaan ajantasaista yksikkökohtaista tietoa laadun- ja riskienhallinnan tilasta koko hyvinvointialueella.

Laatuportissa tehdään:

- haitta- ja vaaratilanneilmoituksia (mm. työtapaturma, asiakas- ja potilasturvallisuus, tietoturva ja tietosuojat jne.)
- positiivisia havaintoilmoituksia
- ilmoitus potilaan/asiakkaan tai läheisen puolesta
- työn vaarojen arviointia
- yleistä riskiarviointia sekä
- asiakas- ja potilasturvallisuuden itsearviointia

8.1.1 Opiskelijoiden hyvinvoinnin seuranta

Opiskeluhuoltopalveluiden vaikuttavuutta seurataan sekä alue- että paikallisilla tasoilla eri raporteista saaduilla indikaattoreilla ja mittareilla. Tärkeää seurannassa on selkeät luodut rakenteet, validoinut sekä pysyvät mittarit ja indikaattorit. Näin mahdollistuu pidempiaikaisen toteutumisen ja vaikuttavuuden vertailu. Hyvinvointialue kokoaa koko hyvinvointialuetta käsittävää tietoa vuosittain niin asukkaiden terveydentilasta, hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä, kuin myös palveluiden vaikuttavuudesta,

saatavuudesta kuin laadustakin, liite 7. Nämä tulokset raportoidaan kokonaisuudessaan alueellisessa hyvinvointikertomuksessa. Paikallisten opiskeluhuollon indikaattoreiden ja mittareiden arviointi tapahtuu opiskeluhuoltoryhmien ja niiden ohjausryhmien toimesta.

8.1.2 Tasavertaiset ja laadukkaat opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhoitopalvelut pyritään tuottamaan koko Keski-Suomen alueelle tasavertaisina ja -laatusina, laadukkaana kokonaisuutena. Opiskeluhoitossa työskentelee vakituisesti vain päteviä ammattihenkilöitä. Ammattihenkilöt ovat terveyden- ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetuissa laeissa ja asetuksissa laillistettuja ja/tai nimikesuojattuja ammattihenkilöitä (terveydenhoitaja/sairaanhoitaja, psykologi, kuraattori, lääkäri). Työntekijöiden suoritettujen tutkintojen todistukset ja mahdollinen työ lupa (ulkolaiset työntekijät) tarkistetaan aina rekrytointien yhteydessä. Lisäksi työntekijän esihenkilö tarkastaa voimassa olevat ammattioikeudet JulkiTerhikki -tietopalvelusta aina ennen työskentelyn aloittamista opiskeluhoitopalveluissa. Erityistilanteissa määräaikaiseksi sijaiseksi voidaan ottaa loppuvaiheen opiskelijoita, mutta tällöin heillä on nimettynä erillinen työpaikkaohjaaja, joka toimii työskentelyn tukena ja valvoo sitä.

Työntekijän työtehtävään kuuluvat erillisluvat tulee olla myös aina ajan tasalla esimerkiksi lääkehoitoon liittyen. Muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvilta työntekijöiltä vaaditaan työtehtävien hoidon kannalta riittävää kielitaitoa. Lisäksi opiskeluhoitossa työskenteleviltä asiakastyötä tekeviltä tarkistetaan rikostaustaote.

Riittävien opiskeluhoitopalveluiden määrää ja laatua seurataan suhteessa asiakas- ja vakanssimääriin sekä olemassa oleviin henkilöstöresursseihin. Vuositasolla seurataan näiden lisäksi myös työntekijöiden sairauspoissaoloja, vaihtuvuutta ja täydennyskoulutuspäivien toteutumista, työntekijöiden työhyvinvointia ja -kykyä hyvinvointialueen henkilöstösuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden ja mittareiden kautta ja opiskeluhoollon omavalvontasuunnitelman mukaisesti.

Lakisääteisten palvelujen toteutumisesta opiskeluhoitopalveluissa seurataan säännöllisesti, joko luku- tai kalenterivuositain. Palveluiden toteutumisesta kiinnitetään erityistä huomiota muun muassa käyntimääriin, tehtyjen poisjäävien tuen tarpeen selvittelyjen määrään, asiakkaiden omaan kokemukseen palveluihin pääsystä, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa lakisääteisten terveystarkastusten, aikarajojen ja hoitotakuun toteutumista sekä kuraattoreilla ja psykologeilla myös yhteisöllisen työn osuutta.

Opiskeluhoollon laatua seurataan yksilötasolla erilaisilla asiakaspalautejärjestelmillä, arviointimittareilla sekä vastaanotoilla ja erilaisissa tapahtumissa asiakkaidemme

kanssa suorassa kontaktissa käydyllä vuoropuhelulla. Mikäli palvelua saava asiakas tai hänen omaisensa ovat tyytymättömiä saamaansa palveluun on palautetta hyvä antaa suoraan ja välittömästi tapahtuman yhteydessä tai heti sen jälkeen. Ensisijaisesti rakentava palaute annetaan aina suoraan työntekijälle, jota palaute koskee, mutta jos tarve vaatii, palautetta voidaan antaa myös seuraavan järjestyksen mukaan.

- suora yhteydenotto työntekijään, jota palaute koskee
- palaute toimintayksikön lähiesihenkilölle tai tarvittaessa palvelupäällikölle
- palaute hyvinvointialueen palautekanavien kautta, [Asiakaspalautekysely](#) tai [Avoim palaute](#)
- asiakkaan/potilaan/läheisten ilmoitus turvallisuuspoikkeamasta
- yhteydenotto valvontayksikköön
- yhteydenotto potilas- tai sosiaaliasiamieheen
- kirjallinen muistutus toimintayksikön vastuuhenkilölle/
hyvinvointialueen kirjaamoon
- kantelu Länsi- ja Sisä- Suomen aluehallintoviranomaiselle, jos henkilö on kuollut tai vakavasti loukkaantunut, tehdään kantelu Valviraan,
Eduskunnan oikeusasiamiehelle (EOA)
- potilasvahinkoa epäiltäessä tehdään potilasvahinkoilmoitus (www.pvk.fi)

8.1.3 Yhteistyön toteutumisen seuranta

Koulutusten järjestäjiltä palautetta kerätään vuosittain tapahtuvalla palautekyselyllä, jolla kartoitetaan muun muassa koulutusten järjestäjien mielipidettä ja kehitysideoita opiskeluhuollon kokonaisuuden toimivuudesta, yhteistyöstä, riittävydestä ja laadusta. Tämä palautekysely toteutetaan hyvinvointialueen toimesta ja tehdään yhteistyössä alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän kanssa.

8.1.4 Toimivat yksikkökohtaiset yhteisölliset opiskeluhoitoryhmät

Vuosittaiseen koulutusten järjestäjille suunnattuun kyselyyn sisältyy myös seuraavat kysymykset, joiden tarkoituksena on seurata yhteisöllisten opiskeluhoitoryhmien toteutumista:

- kokoontuvatko yksikkökohtaiset yhteisölliset opiskeluhoitoryhmät säännöllisesti?
- onko koulutusten järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin kuvattu opiskeluhoitoryhmien toiminta ja tehtävät?

- Miten koulutuksen järjestäjä seuraa vastuullaan olevien opiskeluhuoltotyöryhmien toimintaa?

9. Lopuksi

Keski-Suomen hyvinvointialueella panostetaan valtakunnallisten linjauksien mukaan ennaltaehkäisevään työhön ja sitä kautta myös opiskeluhuollon palveluihin. Opiskeluhuollon palvelut toimivat Keski-Suomessa viimeaikaisesta isosta muutoksesta huolimatta kokonaisuutena hyvin. Emme kuitenkaan tyydy tähän, vaan pyrimme jatkuvasti kehittämään palveluitamme entistä vaikuttavimmiksi sekä laadukkaammiksi. Olemmekin jo jonkin verran tiedostaneet alueellisia erovaisuuksia ja haasteita, mutta työ näiden poistamiseksi on jo aloitettu, joskin toimiviksi havaittuja rakenteita ja tapoja vaalimalla.

Vaikka opiskeluhuollon palvelut ovat universaalia kaikille tarjottavia palveluita, tulee tulevaisuudessa kiinnittää enemmän huomiota erityisessä syrjäytymisriskissä oleviin ja erityistä tukea tarvitseviin oppilaisiin sekä heidän hyvään varhaiseen tukeensa. Vuonna 2021 Keski-Suomen peruskouluissa oli Vipunen tilastoraporttien mukaan erityisentuen opiskelijoita 2346 (8,4 prosenttia) ja tehostetun tuen piirissä olevia 4089 (14,6 prosenttia), kun vastaavat luvut vuonna 2020 olivat 2265 (7,9 prosenttia) ja 3714 (13,0 prosenttia). Suuntaus on ollut jo useamman vuoden ajan nouseva, mikä osaltaan haastaa opiskeluhuollon palveluitakin. Lisähaastetta tuo mukanaan myös se, että erityistä tai tehostettua tukea saavien osuus ei jakaannu tasaisesti maakunnan alueella, vaan paikkakuntakohtaista vaihtelua on paljonkin (6,3-19,6 prosenttia). Opiskeluhuollossa arvioidaan tällä hetkellä segmenoinnin tuomia mahdollisuuksia, jonka avulla olemassa olevat resurssit saataisiin laajamittaisemmin ja paremmin kohdennettua erityisessä riskissä oleviin opiskelijoihin ja paljon tukea tarvitseviin.

Osaavan ja ammattitaitoisen henkilöstön riittävyys on yksi merkittävimmistä sosiaali- ja terveysalaa uhkaavista tekijöistä. Etenkin psykologi- ja lääkärirekrytointien haasteet ovat todellisuutta meilläkin. Työtä tämän haasteen voittamiseksi tehdään koko ajan, miettien muun muassa pito- ja vetovoimatekijöitä niin yksikkötasolla, kuin laajamittaisemminkin. Keski-Suomen hyvinvointialueelle on perustettu tätä työtä varten erillinen henkilöstötyöohjelma. Tämän ohjelman tarkoituksena on omalta osaltaan varmistaa, että meillä on toiminnan edellyttämä, riittävä, osaava ja motivoitunut henkilöstö oikeissa paikoissa oikeaan aikaan.

Digitaalisten palveluiden kehittäminen lähti sosiaali- ja terveyspalveluissa voimakkaaseen kasvuun koronavuosina, myös opiskeluhuoltopalveluissa on tiedotettu digitaalisuuden potentiaali ja halu kehittää näitä palveluita on suuri. Lisääntynyt palvelutarve, osittaiset resurssihaasteet ja pitkät välimatkat ovat todellisuutta Keski-Suomessakin, mikä luo painetta palveluiden tuottamiseen uusilla tavoilla. Opiskeluhuoltopalveluissa nähdään digitaaliset palvelut mahdollisuutena ja niitä pyritään kehittämään asiakasystävällisempään suuntaan saatujen palautteiden ja kokemusten mukaan.

Ennusteen mukaan väestörakenne tulee muuttumaan matalan syntyvyyden takia myös Keski-Suomessa ja vaikka opiskeluhuollon palveluiden asiakaskunta tulee pitkällä aikavälillä vähenemään, tämän ei kuitenkaan tarvitse merkitä opiskeluhuollon resurssoinnin vähentämistä, vaan se voitaisiin nähdä ennaltaehkäisevän työn tarkoituksenmukaisena lisäpanostuksena. Lasten- ja nuorten mielenterveydenpulmat ja esimerkiksi liikkumattomuus on tiedostettuja haasteita, joihin meidän myös tulevaisuudessa tulee ja kannattaa panostaa.

Opiskeluhuollon kokonaisuudessa nähdään tärkeänä yhdessä tekeminen, niin palvelun sisällä, kuin myös yhteistyökumppaneiden kanssa. Paikalliset opiskeluhuollon tiimit ovat pitkälti jo tuttuja, eikä niihin ole tarvetta tehdä merkittäviä muutoksia. Vuoropuhelu koulutusten järjestäjien kanssa on avattu, mistä kertoo alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän toiminnan aloittaminen. Omien yksiköiden lisäksi yhdessä tekemisen kulttuurin luominen on hyvällä mallilla etenkin lasten- ja nuorten mielenterveyspalveluiden ja laaja-alaisten sotekeskusten kanssa, mutta huomiota tulee kiinnittää jatkossa entistä enemmän muun muassa lasten varhaisen tuen palveluihin sekä lastensuojeluun.

10.Lähteet

Aalto-Setälä, Terhi; Huikko, Eeva; Appelqvist-Schmidlechner, Kaija; Haravuori, Henna ja Marttunen, Mauri 2020: [Kouluikäisten mielenterveysongelmien tuki ja hoito perustason palveluissa: Opas tutkimiseen, hoitoon ja vaikuttavien menetelmien käyttöön](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Aalto-Setälä, Terhi; Huikko, Eeva; Peltola, Katriina 2023: [Vaikuttavammat mielenterveyspalvelut lapsille ja nuorille : toimenpidesuositus](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta 60/1991. <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>. Viitattu 1.9.2023

Deci, Edward ja Ryan, Richard: [The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior](#). Psychological Inquiry, 2000, nro Vol. 11, No. 4, s. 227–268. Lawrence Erlbaum Associates

Duodecim 2023: Käypähoito suositukset. <https://www.kaypahoito.fi/suositukset>. Viitattu 13.6.23

Duodecim, terveystietä 2023: NEUKO -tietokanta, koulu- ja opiskeluterveys. <https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/nko?toc=1111787>. Viitattu 17.5.23

Haravuori, Henna; Muinonen, Essi; Kanste Outi ja Marttunen, Martti 2017. [Mielenterveys- ja päihdetyön menetelmät opiskeluterveydenhuollossa Opas arviointiin, hoitoon ja käytäntöihin](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki

Hietaine-Peltola, Marke; Ahvalo, Johanna ja Jahnukainen, Johanna 2023. [Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositukset 2023](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki

Hietanen-Peltola, Marke ja Hakulinen, Tuovi 2022. [Kirjaamisopas Lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto](#) Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

HUS 1, 2023: Mielenterveystalo.fi. Nuorten masennuksen interventio, IPC. <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/nuorten-masennuksen-interventio-ipc>. Viitattu 14.6.23

HUS 2. 2023: Mielenterveystalo.fi. Lasten ja nuorten ahdistuksen hoito-ohjelma, Cool Kids. <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/lasten-ja-nuorten-ahdistuksen-hoito-ohjelma-cool-kids>. Viitattu 14.6.23

Kanste, Outi; Haravuori, Henna; Kolimaa, Maire; Vorma, Helena; Fagerlund-Jalokinos, Susanna; Suvisaari, Jaana; Muinonen, Essi ja Marttunen, Martti 2016: [Mielenterveys- ja päihdetyö opiskeluterveydenhuollossa, palvelut, menetelmät ja yhteistyö](#). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Tampere.

Keski-Suomi ennakoi 2023: <https://info.keskisuomi.fi/vaestokehitys/>. Viitattu 21.9.23

Keski-Suomen hyvinvointialue 2022: [Keski-Suomen hyvinvointialueen omavaltavointiohjelma](#). Viitattu 13.6.23

Keski-Suomen hyvinvointi alue 2023: Alueellinen hyvinvointisuunnitelma 2024-2025

Keski-Suomen hyvinvointi alue 2023: Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2024-2025

Keski-Suomen hyvinvointi alue 2023: Alueellinen mielenterveyssuunnitelma

Keski-Suomen hyvinvointi alue 2023: Alueellinen neuvolasuunnitelma

Keski-Suomen hyvinvointialue 2023: Strategia – kohti ihmislähtöistä Keski-Suomea. <https://hyvaks.fi/hyvinvointialue/strategia>. Viitattu 13.6.23

Keski-Suomen hyvinvointialue 2023. Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma.

Keski-Suomen koulutusten järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat

Kuntalaki 410/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410#O2L5P29>. Viitattu 17.7.23

Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=531>. Viitattu 17.5.23

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150523?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ehk%C3%A4isev%C3%A4n%20p%C3%A4ihdety%C3%B6n> Viitattu 17.5.23

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992.

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785#L2P7>. Viitattu 14.7.23

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>. Viitattu 1.9.2023

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstö 817/2015.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150817?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20sosiaalihuollon%20ammattihenkil%C3%B6st%C3%A4>. Viitattu 21.7.23

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 741/2023.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230741>. Viitattu 21.7.23

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>. Viitattu 21.7.23

Laki vapaasta sivistystyöstä 632/1998.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632>. Viitattu 17.5.23

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=julkisuus>. Viitattu 17.5.23

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040759>. Viitattu 21.7.23

Lasten ja nuorten terveys ja hyvinvointi.

(<https://public.tableau.com/app/profile/eetu.ervasti/viz/LastenjanuortenterveysjahyvinvointiBETA>). Viitattu 1.9.2023

Lastensuojelulaki 417/2007.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=amatillinen%20koulutus>. Viitattu 17.5.23

Lukiolaki 714/2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lukiolaki>. Viitattu 17.5.23

Nuorisolaki 1285/2016.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=nuorisolaki>. Viitattu 17.5.23

Mölläri, Kaisa 2020. Kirjaamisopas: [Opiskeluterveydenhuolto](#). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Opetushallitus 2023. Move!-mittaustuloksia. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/move-mittaustuloksia>. Viitattu 14.7.23

Opetushallitus 2023. Opetushallituksen tilastopalvelu. <https://vipunen.fi/fi-fi>. Viitattu 17.5.23

Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=opiskeluhoito#L2P9>. Viitattu 17.5.23

Perusopetuslaki 628/1998.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=531%2F2017>. Viitattu 17.5.23

Portsmouth City Council 2022. HEALTH AND WELLBEING STRATEGY 2022– 2030.

<https://www.portsmouth.gov.uk/wp-content/uploads/2022/05/health-and-wellbeing-strategy-january-2022-accessible.pdf>. Viitattu 14.7.23

Suomen mielenterveys ry, mieli ry 2023: Lapset puheeksi - menetelmä.

<https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/perheet/toimiva-lapsi-ja-perhe-tyo/lapset-puheeksi-menetelma/>. Viitattu 14.6.23

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. [Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#). Viitattu 17.5.23

Sosiaali- ja terveysministeriö 2021: Kuntainfo: Opiskeluterveydenhuoltoon uudet

henkilöstömitoitussuositukset. <https://stm.fi/-/kuntainfo-opiskeluterveydenhuoltoon-uudet-henkilostomitoitussuositukset>. Viitattu 15.5.23

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry 2023: Amisbarometri.

<https://sakkiry.fi/amisbarometri/>. Viitattu 14.7.23

Suomen EMDR-yhdistys 2019: EMDR-terapia on hoitosuunnitelman osana käytetty terapeutin työväline. <https://emdr.fi/>. Viitattu 14.6.23

Sydänliitto ry 2023: Neuvokas perhe. https://neuvokasperhe.fi/?gclid=EAlaIQobChMlj6zpuNaNgAMVa0-RBR3cgwTNEAAYASAAEgKiRfD_BwE. Viitattu 14.6.23

Sähköisen viestinnän tietosuojalaki 516/2004. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040516>. Viitattu 17.5.23

Talmon, Moshe 1990. Single Session Therapy: maximizing the effect of the first (and often only) therapeutic encounter, San Francisco

Terapiat etulinjaan 2023: Interpersoonallinen terapia IPT nuorille. <https://terapiatetulinjaan.fi/lapset-ja-nuoret/interpersoonallinen-terapia-ipt-nuorille/>. Viitattu 14.6.23

Terapiat etulinjaan 2023: Cool Kids lapsille ja nuorille. <https://terapiatetulinjaan.fi/lapset-ja-nuoret/cool-kids-lapsille-ja-nuorille/>. Viitattu 4.9.23

Terveystietolaki ja siihen liittyvät asetukset 1326/2010. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ammattillisesta%20koulutuksesta>. Viitattu 17.5.23

Terveystietojen ja hyvinvoinnin laitos, 2020: Asiakaslähtöisyys. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelusisallot/yksilotyoskentely/asiakaslahtoisuus>. Viitattu 4.9.23

Terveystietojen ja hyvinvoinnin laitos, 2022: FinLapset-rekisteriseuranta. <https://www.terveytemme.fi/finlapset/>. Viitattu 14.7.23

Terveystietojen ja hyvinvoinnin laitos, 2022: Kouluterveyskyselyn tulokset. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset#alueittain>. Viitattu 14.7.23

Terveystietojen ja hyvinvoinnin laitos 1, 2023: Lapset, nuoret ja perheet. Opiskeluhoito. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito>. Viitattu 8.6.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2022: Lapset, nuoret ja perheet. Opiskeluterveydenhuolto. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/opiskeluterveydenhuolto>. Viitattu 17.5.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021: Lapset, nuoret ja perheet. Terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastus. [Terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastus - THL](#). Viitattu 12.6.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2, 2023: Lapset, nuoret ja perheet. Henkilöstömitoitukset. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/kouluterveydenhuolto/toimijat/henkilostomitoitukset>, viitattu 15.6.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 3, 2023: Lapset, nuoret ja perheet. Kouluterveydenhuolto. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/kouluterveydenhuolto>. Viitattu 14.6.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 11, 2023: Lapset, nuoret ja perheet. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/opiskeluhoollon-kuraattoripalvelut>. Viitattu 14.7.2023

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 4, 2023: Lapset, nuoret ja perheet. Suun terveystarkastukset, opiskelijat. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/aitiys-ja-lastenneuvola/suun-terveystarkastukset#opiskelijat>. Viitattu 14.6.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 5, 2023: Lapset, nuoret ja perheet. Opiskeluhoollon kuraattoripalvelut. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/opiskeluhoollon-kuraattoripalvelut>. Viitattu 14.6.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 6, 2023: Lapset, nuoret ja perheet. Opiskeluhooltopalveluiden seuranta. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/opiskeluhooltopalvelujen-seuranta#OPA>. Viitattu 14.7.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 7, 2023: Lapset, nuoret ja perheet. Opiskeluhoollon psykologipalvelut. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/opiskeluhoollon-psykologipalvelut>. Viitattu 14.6.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 8, 2023: Raportit. <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/ohjeet-tietojen-toimittamiseen/perusterveydenhuollon-avohoidon-hoitoilmoitus-avohilmo/raportit>. Viitattu 14.7.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 9, 2023: Lapset, nuoret ja perheet. Yhteisöllinen opiskeluhoito. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito/yhteisollinen-opiskeluhoito>. Viitattu 11.9.2023

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 10, 2023: Lapset, nuoret ja perheet. Yksilökohtainen opiskeluhoito. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito/yksilokohtainen-opiskeluhoito>. Viitattu 11.9.2023

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Sotkanet 2023: Terve Suomi –tutkimus. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/haku?g=592>. Viitattu 14.7.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Sotkanet 2023: Tilastohaku. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/haku>. Viitattu 14.7.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Sotkanet 1, 2022: Vieraskielisyys, ulkomaalaiset ja pakolaiset; Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szaKAAA=®ion=szYPAAA=&year=sy5ztjbS0zUEAA==&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.1&buildTimestamp=202306191039>. Viitattu 14.7.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Sotkanet 2, 2022: Vieraskielisyys, ulkomaalaiset ja pakolaiset; Ulkomaalaistaustaiset / 1 000 asukasta. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szM8wYA®ion=szYPAAA=&year=sy5ztjbS0zUEAA==&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.1&buildTimestamp=202306191039>. Viitattu 14.7.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Sotkanet 3, 2022: Hyvinvointikertomuksen vähimmäistieto. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/haku?g=603>. Viitattu 14.7.23

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Tea-viisari. <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset>. Viitattu 14.7.23

Tietosuoja laki 1050/2018. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>. Viitattu 17.5.23

Tuovila, Tiina; Seilo, Noora ja Kunttu, Kristina 2021. [Opiskeluterveydenhuollon opas](#) 2021. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Työturvallisuuslaki 738/2002. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ty%C3%B6turvallisuuslaki>. Viitattu 17.5.23

Valtioneuvosto 2022: Mitä sote-uudistus? <https://soteuudistus.fi/uudistus-lyhyesti->
Viitattu 14.6.23

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110338>. Viitattu 17.5.23

Valtiovarainministeriö 2023: Tieto hyvinvointialueiden palvelujen vaikuttavuudesta tukee alueiden ohjausta.
<https://vm.fi/-/tieto-hyvinvointialueiden-palvelujen-vaikuttavuudesta-tukee-alueiden-ohjausta>. Viitattu 14.7.23

Väestöliitto 2023: Ratkaisukeskeinen lyhytterapia.
<https://vaestoliitonterapia.fi/ratkaisukeskeinen-lyhytterapia/>. Viitattu 14.6.23

11.Liitteet

Liite 1. Opiskeluhoitopalveluiden esihenkilöt

Palvelujohtaja Paula Käyhkö, p. 0505177542, paula.kayhko@hyvaks.fi

Ylistönmäentie 33 C, 40500 Jyväskylä

Muu opiskeluhoillon hallinto: Sepänkatu 3 B 4.1., 40720 Jyväskylä

KOULUTERVEYDENHUOLTO

Palvelupäällikkö Mari Kolu, p. 0407616308, mari.kolu@hyvaks.fi

POHJOINEN ALUE

Palveluvastaava Tuula Tuominen, p. 0406287870, tuula.tuominen@hyvaks.fi

- Äänekoski, Saarijärvi, Kannonkoski, Karstula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Viitasaari, Pihtipudas

LÄNTINEN ALUE

Palveluvastaava Päivi Ikkala, p. 0405553208, paivi.h.ikkala@hyvaks.fi

- Keuruu, Multia, Petäjävesi, Joutsa, Toivakka, Luhanka, Korpilahti, Jyväskylästä Kypärämäen, Keljonkankaan, Keltinmäen, Kilpisen, Kortepohjan, Voionmaankadun koulut, Valteri Onerva koulu

ITÄINEN ALUE

Palveluvastaava Maria Martimo, p. 040 844 7702, maria.martimo@hyvaks.fi

- Laukaan, Konneveden, Hankasalmen, Uuraisten koulut
- Jyväskylästä Vaajakummun, Vaajakosken, Vaajakosken, Jyskän, Tammirinteen, Haapaniemen, Oravasaaren, Tikkakosken, Luonetjärven, Liinalammen, Palokan yht.koulu, Keski-Palokan, Jokelan, Puuppolan, Lohikosken, Savulahden, Vesangan ja Kuohun koulut

KESKINEN ALUE

Palveluvastaava Terhi Seppälä, p.0504674544, terhi.seppala@hyvaks.fi

- Muuramen koulut
- Jyväskylästä Halssilan, Kuokkalan, Mankolan koulut, Normaalikoulu, Puistonkadun päiväkotikoulu, Tikan, Nenäinniemen, Muuratsalon päiväkotikoulu, Säynätsalon päiväkotikoulu, Kristillinen koulu, Steinerkoulu, Viitaniemi, Huhtasuon ja Kangasvuoren koulut

OPIKSELUTERVEYDENHUOLTO

Palvelupäällikkö Susa Rahkonen, p. 040 187 0770, susa.rahkonen@hyvaks.fi

JYVÄSKYLÄ, JÄMSÄ ALUE

Palveluvastaava Susanna Laakkonen, p. 050 438 9658. susanna.laakkonen@hyvaks.fi

- Hankasalmi, Joutsa, Jyväskylä ammatilliset oppilaitokset ja normaalikoulun lukio, (Jämsä), Laukaa, Keuruu, Konnevesi, Muurame, Petäjävesi

JYVÄSKYLÄ, ÄÄNEKOSKI ALUE

Palveluvastaava Elina Ylönen, p. 050 340 9904, elina.ylonen@hyvaks.fi

- Jyväskylän lukiot (pl. Norssi), Karstula, (Kinnula), Pihtipudas, Saarijärvi, Viitasaari, Äänekoski

OPISKELUHUOLLON KURAATTORI- JA PSYKOLOGIPALVELUT

Palvelupäällikkö Seppo Huhtiniemi, p. 050 563 2418, seppo.huhtiniemi@hyvaks.fi

POHJOINEN ALUE 1

Palveluvastaava Mira Ojalehto, p. 040 846 2907, mira.ojalehto@hyvaks.fi

- Äänekoski, Viitasaari, Pihtipudas

POHJOINEN ALUE 2

Palveluvastaava Heli Ingman-Piispanen, p. 040 529 6875, heli.ingman-piispanen@hyvaks.fi

- Saarijärvi, Karstula, Kannonkoski, Kyyjärvi, Kivijärvi, Kinnula

LÄNTINEN ALUE 1

Palveluvastaava Satu Savolainen, p. 040 574 9636, satu.savolainen@hyvaks.fi

- Jyväskylästä Kypärämäen, Keljonkankaan, Keltinmäen, Kilpisen, Kortepohjan koulut, Korpilahti, Muuratsalon päiväkotikoulu, Säynätsalon päiväkotikoulu, Joutsa, Luhanka, Toivakka

LÄNTINEN ALUE 2

Palveluvastaava Virva Jukarainen, p. 040 752 6302, virva.jukarainen@hyvaks.fi

- Jämsä, Keuruu, Multia, Petäjävesi

ITÄINEN ALUE

Palveluvastaava Eija Saarenmaa, p. 050 302 7604, eija.saarenmaa@hyvaks.fi

- Laukaan, Konneveden, Hankasalmen, Uuraisten koulut
- Jyväskylästä Vaajakummun, Vaajakosken, Vaajakosken, Jyskän, Tammirinteen, Haapaniemen, Oravasaaren, Tikkakosken, Luonetjärven, Liinalammen, Palokan yht.koulu, Keski-Palokan, Jokelan, Puuppolan, Lohikosken, Savulahden, Vesangan ja Kuohun koulut

KESKINEN ALUE

Palveluvastaava Eeva Hintikka, p. 050 595 3871, eeva.hintikka@hyvaks.fi

- Muuramen koulut
- Jyväskylästä Halssilan, Kuokkalan, Mankolan koulut, Normaalikoulu, Puistonkadun päiväkotikoulu, Tikan, Nenäinniemen, Kristillinen koulu, Steinerkoulu, Viitaniemi, Huhtasuon ja Kangasvuoren koulut

TOISEN ASTEEN OPISKELUHUOLLON KURAATTORIPALVELUT

Palveluvastaava Katri Linna, p. 040 827 4655, katri.linna2@hyvaks.fi

- Jyväskylä, Jämsä, Äänekoski

TOISEN ASTEEN OPISKELUHUOLLON PSYKOLOGIPALVELUT

Palveluvastaava Miia Häkkinen, 040 077 5862, miia.hakkinen@hyvaks.fi

- Jyväskylä, Jämsä, Äänekoski

Liite 2. Alueellisen yhteistyöryhmän jäsenet toimintakaudelle 2023-2025

Puheenjohtaja Paula Käyhkö

Opiskeluhuollon psykologit ja kuraattorit Seppo Huhtiniemi

Kouluterveydenhuolto Mari Kolu

Opiskeluterveydenhuolto Susa Rahkonen

Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut Virve Hongisto (vara Hanna Hämäläinen)

Lapset, nuoret, perheet lautakunta Sirkku Ingervo ja Matias Lahti

Toisen asteen opiskelijat Valtteri Väänttinen ja Anni Ala-Kokko

Perusopetuksen oppijat Saara Toivonen ja Juliaana Karjalainen (vara Meeri Nissinen)

Alaikäisten oppilaiden huoltajat Liisa Ansio

Koulutuksen järjestäjä, perusopetus Tuija Rasinen (vara Sami Lahti) ja Ville Härtsiä
(vara Soile Kukkonen)

Koulutuksen järjestäjä, 2.aste Minna Sillanpää (vara Taina Saarikko) ja Vesa Leinonen
(vara Aki Puustinen)

Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri Tuulia Kuntsi (vara Virva Leinonen)

Alueellinen nuoristyö Riku Jurvanen

Sihteeri Heikki Hänninen

**Liite 3. Yksilöllisen opiskeluhuollon palveluihin oikeutetut toisen asteen opiskelijat
(opinnot kestävät yli 2 kk)**

	Opiskeluterveydenhuollon palvelut	Psykologin palvelut	Kuraattorin palvelut	Huomioitavaa
Alle 18 v. opiskelija, joka suorittaa ammatillista perustutkintoa tai niiden osaa tai osia				Kotikunnasta, kotimaasta tai maahantulostatuksesta riippumatta. Vokin kirjoilla oleva alle 18 v. opiskelija, ei ole kuitenkaan oppivelvollinen Suomeen. HUOM! Jos opiskelija erotettu määräajaksi kurinpitotoimenpiteenä, hänellä on silti oikeus opiskeluhuoltopalveluihin. Oppivelvolliset voi erottaa max. 3 kk kerrallaan.
Yli 18 v. opiskelija, joka suorittaa ammatillista perustutkintoa tai niiden osaa tai osia				Kotikunnasta, kotimaasta tai maahantulostatuksesta riippumatta. HUOM! Jos opiskelija erotettu määräajaksi kurinpitotoimenpiteenä, hänellä on silti oikeus opiskeluhuoltopalveluihin. Ei oppivelvolliset voi erottaa max. 12 kk
Alle 18 v. opiskelija, joka suorittaa ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa tai niiden osaa tai osia				
Yli 18 v. opiskelija, joka suorittaa ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa tai niiden osaa tai osia				
Opiskelija, joka opiskelee tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa (TUV) tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutuksessa (TELMA)				
Alle 18 v. opiskelija, joka opiskelee ammatillista perustutkintoa työopimukseen perustuvassa oppisopimuskoulutuksessa				
Yli 18 v. opiskelija, joka opiskelee ammatillista perustutkintoa työopimukseen perustuvassa oppisopimuskoulutuksessa				
Alle 18 v. opiskelija, joka opiskelee ammatti- tai erikoisammattitutkintoa (tai niiden osia) työopimukseen perustuvassa oppisopimuskoulutuksessa				
Yli 18 v. opiskelija, joka opiskelee ammatti- tai erikoisammattitutkintoa (tai niiden osia) työopimukseen perustuvassa oppisopimuskoulutuksessa				
Alle 18 v. opiskelija, joka opiskelee kansanopistossa kokopäiväisessä opetuksessa				
Yli 18 v. opiskelija, joka opiskelee kansanopistossa kokopäiväisessä opetuksessa				Opiskelijalla oikeus opintotukeen. Kts. erikseen myös ammatillisessa koulutuksessa olevan opiskelijan oikeudet (jos opiskelija suorittaa ammatillisia opintoja kansanopistossa)
Yli 18 v. opiskelija, joka opiskelee kansanopistossa Ei kokopäiväisessä opetuksessa				Jos opiskelijalla ei oikeutta opintotukeen, eli opinnot kestävät vähemmän kuin 2 kk.
Opiskelija, joka opiskelee nuoren lukiokoulutuksessa				
Alle 18 v. Opiskelija, joka opiskelee aikuisten lukiokoulutuksessa				Suorittaa oppivelvollisuutta
Yli 18 v. opiskelija, joka opiskelee aikuisten lukiokoulutuksessa				Opiskeluterveydenhuollon palvelut eivät kuulu aikuisten lukiokoulutuksessa opiskeleville, sillä opiskelu ei ole opintotukeen oikeuttavaa.

Kansainvälinen opiskelija, jolla ei kotikuntaa Suomessa esim. vaihto-opiskelijat				HUOM! EU-alueen ulkopuolelta (ei koske Islantia, Liechtensteinia, Norjaa, Sveitsiä, Kanadan Quebecia ja Australiaa) tulevalle opiskelijalla tulee olla yksityinen sairausvakuutus, joka korvaa kunnalliset perusterveydenhuollon palvelut.
Kansainvälinen opiskelija, jolla kotikunta Suomessa				Oikeutettu palveluihin samoin kriteerein kuin suomalainenkin opiskelija.
Yli 18 v. kotoutumiskoulutuksessa oleville maahanmuuttajille				
Alle 18 v. opiskelija, joka on määräaikaaisesti keskeyttänyt opintonsa				Opiskelun voi väliaikaisesti keskeyttää omasta hakemuksesta, jos opiskelija saa sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa . Opiskeluoikeus voidaan väliaikaisesti keskeyttää myös muusta perustellusta syystä .
Yli 18 v. opiskelija, joka on määräaikaaisesti keskeyttänyt opintonsa				Opiskelun voi väliaikaisesti keskeyttää omasta hakemuksesta suorittaakseen asevelvollisuuden, siviilipalveluksen tai naisten vapaaehtoisen asepalveluksen tai, jos opiskelija saa sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa . Opiskeluoikeus voidaan väliaikaisesti keskeyttää myös muusta perustellusta syystä .
Aikuisten perusopetus (OKSA)				Opiskelijat kuuluvat oikeasti kouluterveydenhuollon palveluiden piiriin, mutta TH- palvelut toteutetaan opiskeluterveydenhuollossa (Sepänsäädyn keskitetyssä pisteessä). HUOM: ko. opiskelijoille ei oikeutta sairaanhoitopalveluihin, koska ne eivät sisälly kouluth:on

Oikeutettu palveluihin

Ei oikeutta palveluihin

Liite 4. Opiskelijamäärät psykologi- ja kuraattoripalveluissa sekä kouluterveydenhuollossa (8/2023)

Koulutuksen järjestäjä	Esiopetus	Perusopetus	Lukio	Ammatillinen + kansanopistot	Terveystieteiden koulutus, htv	Kuraattoriresurssit, htv	Psykologiresurssit, htv (tehtävien täyttöaste vaihtelee kunnittain merkittävästi)	Tarkennuksia
Hankasalmi	36	450	72	0	0,9	1	0,6	
Joutsa	21	333	51	0	0,8	0,5	0,3	
Jyväskylä	1311	14 193	3003	6285	31,6	36,6	31	Gradia, Spesia, Jyväskylän palvelualueen opisto, Jyväskylän kristillinen opisto
Jämsä	135	1 713	261	965	3,35	5,4	4,4	Th palvelut tuottaa Jämsän Terveystalo Oy: Gradia ja Kristillinen kansanopisto
Kannonkoski	4	93	0	0	0,2	0,33	0,2	
Karstula	18	318	60	14	0,7	1	1	Karstulan evankelinen opisto
Keuruu	60	864	120	31	2,6	1,8	1,2	Gradia, IK-opisto
Kinnula	24	180	39	0		0,4	0,4	Palvelut tuottaa Terveystalo Oy, kuraattoripalvelut tuottaa hva
Kivijärvi	9	75	0	0	0,2	0,33	0,2	
Konnevesi	21	234	30	0	0,5	0,5	0,4	
Kyyjärvi	12	138	0	0	0,3	0,33	0,2	
Laukaa	219	2 898	276	180	6	5,5	5	Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto
Luhanka	18	39	0	0	0,1	0,1	0,1	
Multia	15	126	0	0	0,2	0,2	0,2	
Muurame	126	1 515	216	0	3	3	2,5	
Petäjävesi	42	459	63	0	1,1	1	0,8	
Pihtipudas	33	363	72	0	1	0,8	0,6	
Saarijärvi	69	831	120	250	2,2	2	2	Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto
Toivakka	21	327		0				
Uurainen	63	603	0	0	1,2	1	0,8	
Viitasaari	48	435	78	208	1	1,2	1	Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto, Spesia
Äänekoski	159	1 881	276	976	4,8	4,5	4	Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto
yhteensä	3141	27 972	4731	8909	61,75	67,9	57,3	

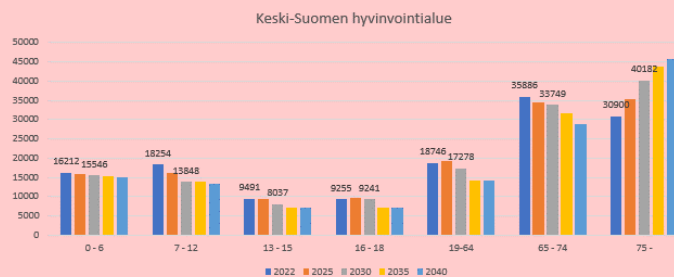
Liite 5. Opiskelijamäärät opiskeluterveydenhuollon palveluissa (8/2023)

Koulutuksen järjestäjä	Lukio	Ammatillinen ja vapaa sivistystyö	Terveydenhoitajaresurssi, htv	Tarkennuksia
Hankasalmi	72	0	0,1	
Joutsa	51	0	0,1	
Jyväskylä	3003	6450	17,45	Gradia, Spesia, Jyväskylän palvelualojen opisto, Alkio-opisto Korpilahti, Jyväskylän kristillinen opisto
Jämsä	261	850	2,6	Palvelut tuottaa Jämsän Terveys Oy: Gradia, Kristillinen kansanopisto
Kannonkoski	0	0		
Karstula	60	45	0,3	Karstulan evankelinen opisto
Keuruu	120	100	0,4	Gradia, IK-opisto
Kinnula	39	0	0,1	Palvelut tuottaa Terveystalo Oy
Kivijärvi	0	0		
Konnevesi	30	0	0,1	
Kyyjärvi	0	0		
Laukaa	276	155	1,0	Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto
Luhanka	0	0		
Multia	0	0		
Muurame	216	0	0,4	
Petäjävesi	63	0	0,1	
Pihtipudas	72	0	0,4	
Saarijärvi	120	280	0,9	Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto
Toivakka	0	0		
Uurainen	0	0		
Viitasaari	78	140	0,6	Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto, Spesia
Äänekoski	276	825	2	Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto
yhteensä	4731	9 095	26,55	

Liite 6. Keski-Suomen väestöennuste 2022-2040

		Yhteensä	0 - 6	7 - 12	13 - 15	16 - 18	19 - 49	50 - 64	19-64	65 - 74	75 -
HVA15 Keski-Suomen hyvinvointialue	2022	272300	16212	18254	9491	9255	102422	49880	18746	35886	30900
	2025	271396	15745	16247	9502	9600	102655	47839	19102	34562	35242
	2030	269281	15546	13848	8037	9241	102556	46122	17278	33749	40182
	2035	266228	15216	13793	7082	7223	100561	47123	14305	31515	43715
	2040	262332	15013	13438	6986	7256	96319	48636	14242	28876	45808

Vuoteen 2030 mennessä

- Alle kouluikäisten määrä vähenee 666 lapsella eli 4,1%
- 75 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa 9282 ikääntyneellä eli 30%
- Työikäisen väestön määrä vähenee 1468 henkilöllä eli 7,8%

Liite 7. Opiskeluhuollon strategiset indikaattorit ja mittarit

Indikaattori	Lähde	Lähtötaso 2023	Seurannan aikataulu
Hyvinvoivat opiskelijat			
Ulkomaalaistaustaiset Keski-Suomessa /1000 asukasta	Sotkanet	41,3 (2022)	vuosittain
Ylipainon (ml. lihavuuden) yleisyys (%) 7-16-vuotiaista	(Kouluterveyskysely), Finlapset rekisterit	8.-9.lk 18,6 % AOL 24,7 % Lukio 17,6 %	vuosittain
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9.luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	8.-9. lk 33 % AOL 32,2 % Lukio 22,5 %	2 vuoden välein
Ei syö aamupalaa joka arkiamu, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	4.-5.lk 27,7 % 8.-9.lk 40 % AOL 52,8 % Lukio 33,2 %	2 vuoden välein
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. ja 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky	Move-raportit	5.lk 35,7 % 8.lk 40,2 %	vuosittain
Tupakoi päivittäin, %, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	8.-9.lk 4,8 % AOL 16 % Lukio 1,9 %	2 vuoden välein
Nuuskaa päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	8.-9.lk 4,1 % AOL 14,4 % Lukio 1,5 %	2 vuoden välein
Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	8.-9.lk 9 % AOL 28,2 % Lukio 4,1 %	2 vuoden välein
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	8.-9.lk 7,4 % AOL 21,2 % Lukio 12,1 %	2 vuoden välein
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	8.-9.lk 7,6 % AOL 14,9 % Lukio 8,1 %	2 vuoden välein
Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	4.-5.lk 10,5 % 8.-9.lk 26 % AOL 25,7 % Lukio 23,3 %	2 vuoden välein
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	8.-9.lk 20,6 % AOL 15,7 % Lukio 17,8 %	2 vuoden välein
Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, % 4. ja 5 luokan oppilaista	Kouluterveyskysely	4.-5.lk 20,3%	2 vuoden välein
Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	8.-9.lk 23,6 % AOL 27 % Lukio 28,8 %	2 vuoden välein
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	4.-5.lk 86 % 8.-9.lk 66,8 % AOL 69,4 % Lukio 70,5 %	2 vuoden välein

Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	8.-9.lk 11,7 % AOL 8,5 % Lukio 7,1 %	2 vuoden välein
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	4.-5.lk 4,6 % 8.-9.lk 14,3 % AOL 6,9 % Lukio 9,3 %	2 vuoden välein
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	4.-5.lk 14 % 8.-9.lk 11,3 % AOL 5,1 % Lukio 7 %	2 vuoden välein
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	4.-5.lk 8,3 % 8.-9.lk 7,8 % AOL 4,8 % Lukio 1,5 %	2 vuoden välein
Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	8.-9.lk 10,4% AOL 8,4 % Lukio 8,6 %	2 vuoden välein
Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % 4. ja 5 luokan oppilaista	Kouluterveyskysely	4.-5.lk 3,6 %	2 vuoden välein
Pelaa rahapelejä viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	8.-9.lk 5,1 AOL 6,3 % Lukio 2,7 %	2 vuoden välein
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	4.-5.lk 2,6 % 8.-9.lk 7,4 % AOL 7,0 % Lukio 6,2 %	2 vuoden välein
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	8.-9.lk 26,7% AOL 40,8 % Lukio 23,9 %	2 vuoden välein
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä, % 4. ja 5 luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	4.-5.lk 31,7 % 8.-9.lk 35,7 % AOL 49 % Lukio 24 %	2 vuoden välein
Kokenut seksuaaliväkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	8.-9.lk 8 % AOL 10,1 % Lukio 6,6, %	2 vuoden välein
Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	Kouluterveyskysely	8.-9.lk 21,9 % AOL 8 % Lukio 10,7 %	2 vuoden välein
Tasavertaiset ja laadukkaat palvelut			
Ikäryhmittäinen väestöennus opiskeluterveydenhuollossa	Sotkanet		vuosittain
Lääkärien henkilöstömitoitus koulu- ja opiskeluterveydenhuolto oppilasta / lääkärien henkilötyövuosi	HVA:n seurantaraportit	HVA:n toiminta alkanut vasta 1.1.23	vuosittain
Henkilöstömitoitus suosituksen toteutuminen kouluterveydenhuollossa, terveydenhoitajat	HVA:n seurantaraportit	HVA:n toiminta alkanut vasta 1.1.23	vuosittain
Henkilöstömitoitus suosituksen toteutuminen opiskeluterveydenhuollossa, terveydenhoitajat	HVA:n seurantaraportit	HVA:n toiminta alkanut vasta 1.1.23	vuosittain
Henkilöstömitoitus lain toteutuminen koulupsykologipalveluissa	HVA:n seurantaraportit	HVA:n toiminta alkanut vasta 1.1.23	vuosittain
Henkilöstömitoitus lain toteutuminen koulukuraattoripalveluissa	HVA:n seurantaraportit	HVA:n toiminta alkanut vasta 1.1.23	vuosittain

Asetuksen mukaisten laajojen terveystarkastusten toteutuminen kouluterveydenhuollossa toteutumis- % suhteessa oppilasmäärään	HVA:n seurantaraportit	HVA:n toiminta alkanut vasta 1.1.23	lukuvuosittain
Opiskeluterveydenhuollon terveystarkastukset 1. ja 2. lukuvuoden opiskelijoille	HVA:n seurantaraportit	HVA:n toiminta alkanut vasta 1.1.23	lukuvuosittain
8.lk, 9.lk ja 2.aste: Oppilas/opiskelija ei ole päässyt lukuvuoden aikana kouluterveydenhoitajalle/kuraattorille/psykologille yrityksestään huolimatta	Kouluterveyskysely	Terveystarkastus 8.-9.lk 1,8 % AOL 0,6 % Lukio 1,4 % Kuraattorille: 8.-9.lk 1,5 % AOL 1,4 % Lukio 0,9 % Psykologille: 8.-9.lk 2,6 % AOL 2,1 % Lukio 2,9 %	2 vuoden välein
Lakisääteiset aikarajat psykologi- ja kuraattoripalvelujen piiriin pääsemiseksi toteutuvat (2 pv kiireellinen ja 7 pv ei-kiireellinen)	HVA:n seurantaraportit	Ei luotettavaa seurantaa saatavilla 2023	puolivuosittain
Koulupsykologien ja kuraattorien yhteisöllisen työn %-osuus työajasta	HVA:n seurantaraportit	Ei luotettavaa seurantaa saatavilla 2023	puolivuosittain
Kiireettömän hoidon hoitotakuun toteutuminen opiskeluterveydenhuollossa (hoito aloitettu 14 vrk kuluessa)	HVA:n seurantaraportit	Voimaan vasta 1.9.23	lukuvuosittain
Käyntimäärät opiskeluhuoltopalveluissa	HVA:n seurantaraportit	HVA:n toiminta alkanut vasta 1.1.23	kalenterivuositain
Opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajien sairaanhoidollisten vastaanottokäyntien osuus % kaikista vastaanottokäynneistä	HVA:n seurantaraportit	HVA:n toiminta alkanut vasta 1.1.23	kalenterivuositain
Ostopalveluiden % osuus opiskeluhuollon psykologipalveluista	HVA:n seurantaraportit	HVA:n toiminta alkanut vasta 1.1.23	kalenterivuositain
Terveystarkastus toteutuu lapsella laadukkaasti, % 4.-5 lk. ja 8.-9.lk oppilaista	Kouluterveyskysely	4.-5.lk 55,3 % 8.-9.lk 62,9 %	2 vuoden välein
Yhteistyö koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen kesken			
Laajaan terveystarkastukseen sisältyy opettajan kirjallinen arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa, % hyvinvointialueen peruskouluista	Sotkanet	57 % (2021)	lukuvuosittain
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus tehdään peruskoulussa kolmen vuoden välein, % kunnan kouluista	Sotkanet	65 % (2021)	lukuvuosittain
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä, % hyvinvointialueen kouluista	Sotkanet	81 % (2022)	lukuvuosittain

HVA:n ja koulutusten järjestäjien välisen yhteistyön toteutuminen	Palautekysely koulutuksen järjestäjille	Ei toteutettu vielä	vuosittain
Toimivien ja laadukkaiden yksikkökohtaisten opiskeluhoitoryhmien yhteisöllisten opiskeluhoitoryhmien toteutuminen			
kokoontuvatko yksikkökohtaiset yhteisölliset opiskeluhoitoryhmät säännöllisesti?	Palautekysely koulutuksen järjestäjille	Ei toteutettu vielä	vuosittain
onko koulutusten järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin kuvattu opiskeluhoitoryhmien toiminta ja tehtävät?	Palautekysely koulutuksen järjestäjille	Ei toteutettu vielä	vuosittain
Miten koulutuksen järjestäjä seuraa vastuullaan olevien opiskeluhoitoryhmien toimintaa?	Palautekysely koulutuksen järjestäjille	Ei toteutettu vielä	vuosittain

